

2024

**Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“
tulemusaruanne
Rahandusministeeriumi valitsemisala kohta**

Rahandusministeerium
31.05.2025

Sisukord

1. Tulemusvaldkond „Tõhus riik“ üldinfo	3
Tulemusvaldkonna mõõdikud	4
Tulemusvaldkonna kulud Rahandusministeeriumi programmide lõikes	6
Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine	7
Tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs	8
2. Riigi rahanduse programm	13
Aruandeaasta programmi kulud tegevuste lõikes	13
Programmi mõõdikud ja sihttasemed	14
Olukorra analüüs	15
Programmi tegevuste täitmiste analüüs	19
3. Finantspoliitika programm	33
Aruandeaasta programmi kulud tegevuste lõikes	33
Programmi mõõdikud ja sihttasemed	34
Olukorra analüüs	34
Programmi tegevuste täitmise analüüs	39
4. Halduspoliitika programm	50
Aruandeaasta programmi kulud tegevuste lõikes	50
Programmi mõõdikud ja sihttasemed	52
Olukorra analüüs	52
Programmi tegevuste täitmise analüüs	55
5. Mõõdikute kirjeldused ja trendide analüüs	76
Tõhus riik	76
Riigi rahanduse programm	77
Eelarvepoliitika kujundamine	79
Riigi rahaasjade korraldamine ja järelevalve	80
Maksu- ja tollipoliitika kujundamine	82
Maksu- ja tollikorraldus	85
Finantspoliitika programm	86
Finantspoliitika kujundamine	87
Rahandusteabe poliitika kujundamine	90
Halduspoliitika programm	94
Riigihalduse ja personalipoliitika kujundamine	95
Tugiteenuste pakkumine ja toetuste rakendamine Riigi Tugiteenuste keskuses	102

IKT valdkonna arendamine ja korraldamine Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuses	103
Riiklik statistika ja vastava poliitika kujundamine	104

1. Tulemusvaldkond „Tõhus riik“ üldinfo

Joonis 1. Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ programmid ja eesmärgid.

Tõhusa riigi tulemusvaldkonda panustasid ühtse eesmärgi nimel 2024. aastal kuus programmi: Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine, Finantspoliitika, Riigi rahandus, Halduspoliitika, Regionaalpoliitika ja Arhiivindus. Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamise eest vastutavad riigisekretär, rahandusminister, regionaal- ja põllumajandusminister, majandus- ja kommunikatsiooniminister ja haridusminister.

Käesolev tulemusaruanne kajastab Rahandusministeeriumi valitsemisala 2024. aasta tegevusi, tulemusi ja kulusid.

Tulemusvaldkond panustab **riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“** valdkondade vajalike muutuste saavutamisse:

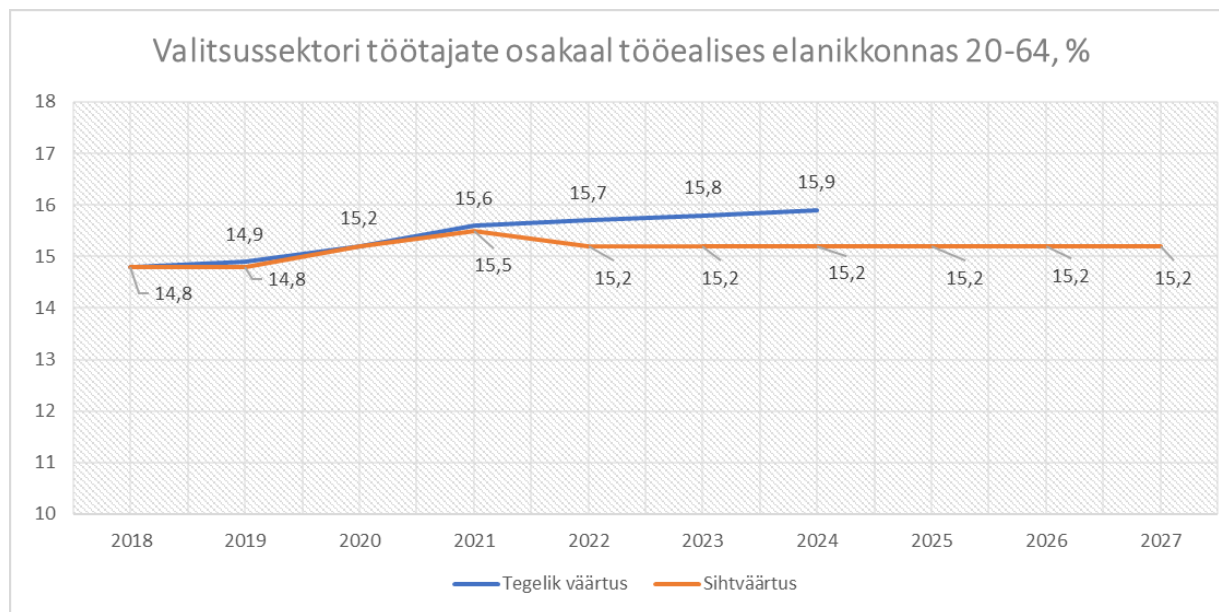
1. **Majandus ja kliima:** Lähme üle kliimaneutraalsele energiatootmisele, tagades energiajulgeoleku; Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi; Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks.
2. **Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse valdkond:** Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi.
3. **Oskuste ja tööturu valdkond:** Valmistume tulevikutööks.

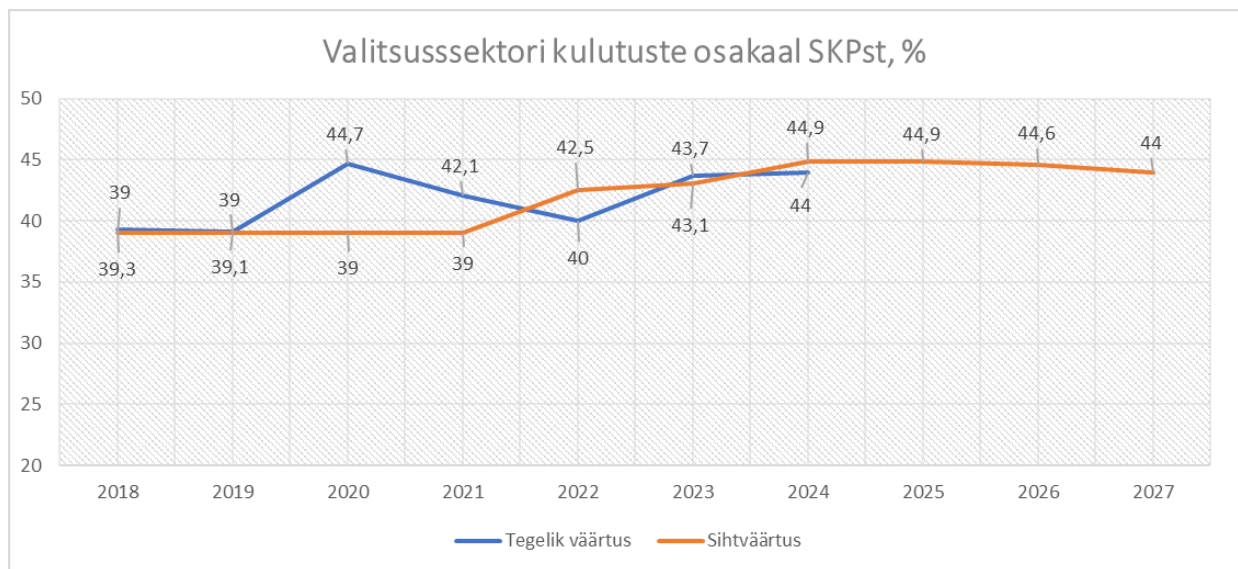
4. **Ruum ja liikuvus:** Planeerime ja uuendame ruumi terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise ja keskkonnahoiuga arvestavalt.
5. **Riigivalitsemine:** Parandame riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise; Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ning tagame julgeoleku ja turvalisuse; Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame riigi sujuva toimimise.

Tulemusvaldkonna mõõdikud

Tabel 1. Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas 20-64 (ei kasva), %	14,9%	15,2%	15,6%	15,7%	15,8%	15,9%	15,2%	15,2%	15,2%	15,2%
Valitsussektori kulutuste osakaal SKP-st (ei kasva), %	39,1%	44,7%	42,1%	40,0%	43,7%	44,0%	44,9%	44,9%	44,6%	44,0%

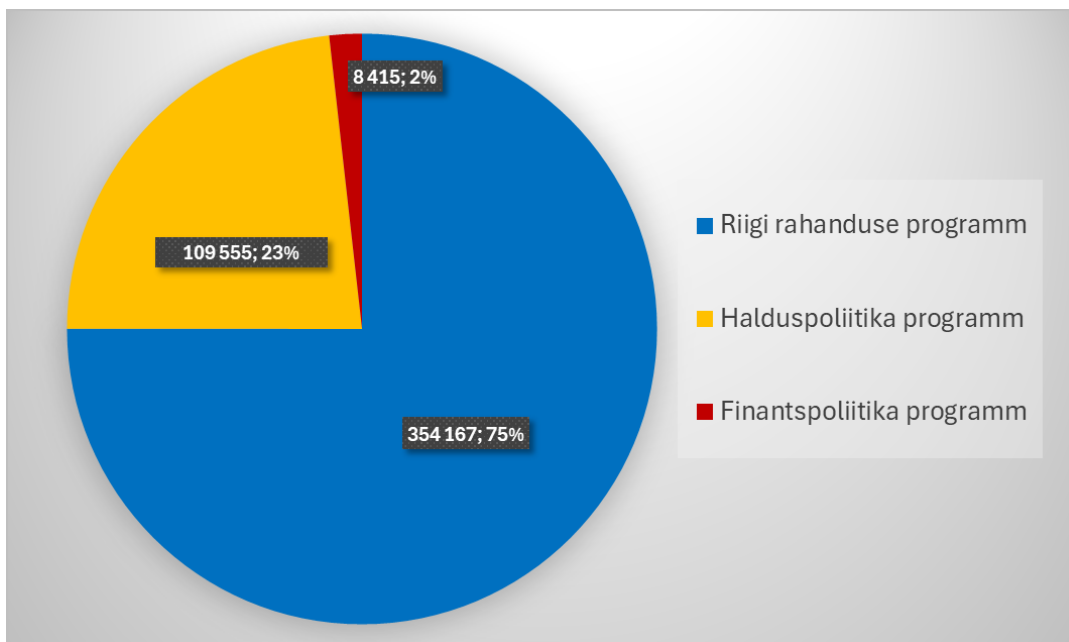

Joonised 2 ja 3. Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ mõõdikud

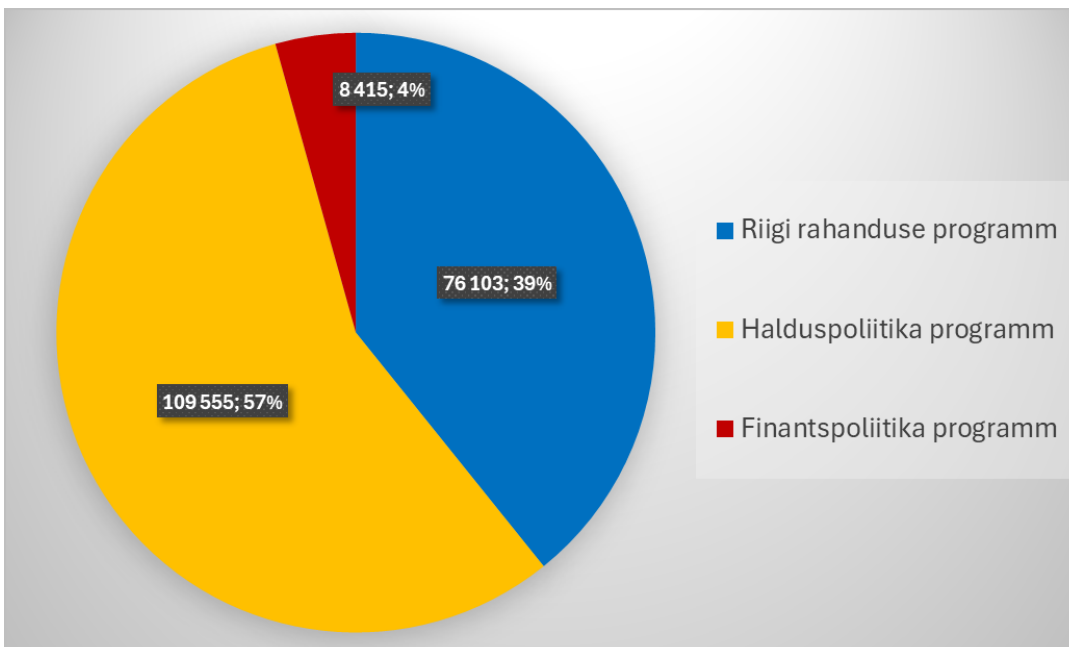
Valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas (20—64 aastat) suurenes neljandat aastat järjest üle sihttaseme, kuna valitsussektori töötajate arv on igal aastal kasvanud. 2024. aastal suurenes 20-64 aastaste vanusegrupis elanikkond ligi 3 500 inimese võrra ning valitsussektori töötajate arv kasvas ligi 1 500 teenistuja võrra. Avaliku sektori töötajate arv kasvas 2024. aastal siiski oluliselt vähem kui 2023. aastal. Esialgsetel andmetel tulenes 2024. aasta töötajaskonna kasv peamiselt keskvalitsuse sektorist, kuid avaliku sektori kasvu tasakaalustas oluline töötajate arvu vähenemine muus avalikus sektoris. Kõige enam kasvas töötajate arv riigiasutustes – 600 töötaja võrra, ligikaudu pool neist asus tööle haridus- ja teadusministeeriumi hallatavatesse õppeasutustesse, samuti kasvas kaitseväge isikkoosseis.

Valitsussektori 2024. aasta kulutuste osakaal sisemajanduse koguproduktist kasvas võrdluses 2023. aasta näitajaga 4,7 protsenti, lähtudes Statistikaameti 25. märtsil avaldatud valitsemissektori statistikast. Sisemajanduse koguprodukti maht kasvas samal ajal vaid 3,5 protsenti. Peamiselt on kasvanud riigikaitsekulud, mis 2024. aastal saavutasid 3,4 protsendi taseme sisemajanduse koguproduktist. Kasvanud on ka tervishoiuga seotud kulud ning intressikulud.

Tulemusvaldkonna kulud Rahandusministeeriumi programmide lõikes

Joonis 4. Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ 2024. aasta kulud Rahandusministeeriumi programmide lõikes, tuhat eurot.

Joonis 5. Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ 2024. aasta kulud Rahandusministeeriumi programmide lõikes, kus Riigi rahanduse programmist on välja arvatud intressikulud (278 miljonit eurot), tuhat eurot.

Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine

Tabel 2. Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ Rahandusministeeriumi valitsemisala 2024. aasta eelarve täitmise ülevaade, tuhat eurot.

Tulemusvaldkond TÕHUS RIIK	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Rahandusministeeriumi valitsemisala kulud kokku	439 464	471 869	472 138

Tulemusvaldkonna Tõhus riik 2024. aasta lõplik eelarve oli 472 miljonit eurot. Eelarve maht suurenes võrreldes esialgsuga 32 miljoni euro võrra (7 protsenti).

Olulisemad muudatused:

- 22,3 miljoni euro ulatuses toodi üle 2023. aasta piirmääraga eelarve kasutamata vahendeid (sh omandireformi reservfondist eraldatud 4,4 miljonit ning Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist eraldatud vahendeid 0,8 miljonit eurot);
- 16,4 miljonit eurot on seotud tuludest sõltuvate kulude (välistoetused, kasvuhoonegaaside kvoodimüügist ning majandustegevusest laekuvad vahendid) eelarvete suurenemisega. Tuludest sõltuvate kulude lõpliku eelarve kujunemist mõjutavad nii aruandeaasta tegelikud laekumised kui eelmisest aastast üle toodud varasemate laekumiste jäägid;
- 2024 lisaeelarve meetmete raames vähenesid kulud 4,1 miljonit eurot;
- 2024. aasta riigieelarve seaduse muudatusega vähenesid kulud 3,6 miljonit eurot, sh 1 miljon eurot suunati Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusele ühishoone ministeeriumite ühiskasutuses olevate ruumide seadmete uuendamiseks ning uue keskse dokumendihaldussüsteemi arendamiseks; ca 2,3 miljonit eurot vähenesid kulud seoses info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite ümberplaneerimisega tulevastesse aastatesse.

Tulemusvaldkonna 2024. aasta kulu oli 472 miljonit eurot, sealhulgas kulud piirmääraga vahenditest 123,4 miljonit eurot ehk 88 protsenti piirmääraga vahendite lõplikust eelarvest. Piirmääraga vahendite kasutamata jäänud 16,3 miljonist eurost viiakse 2025. aasta eelarvesse 11,7 miljonit eurot. Ülekantavad vahendid on vajalikud kriitiliste tegevuskulude katmiseks, sh:

- küberturvalisuse suurendamiseks, sealhulgas E-ITS auditiks;
- julgeoleku olukorrast tulenevateks kriisijuhtimisega seotud tegevusteks;
- Maksu- ja Tolliameti kinnistute ümberehitustöödeks, veebipõhise broneerimissüsteemi järjekorrasüsteemide uuendamiseks;
- IT baasrahastuse katteks, alustaristu kriitilisteks litsentsideks ja tootetoeks;
- riigimajade ümberehitustöödeks seoses rentnike vahetusega;

- tsükliliste uuringute kulude osaliseks katteks, reaalmajanduse projekti jätkutegevusteks;
- teadus- ja arendustegevuse lükkunud uuringute kuludeks.

2024. aasta kasutamata vahenditest 3,8 miljonit eurot tagastatakse reservidesse. Sellest 3,7 miljonit eurot oli planeeritud elumumajanduse ümberkorraldamise üleriigilise toetusmeetme käivitamiseks kohaliku omavalitsuse üksustele ja asjaõigusseaduse § 126 alusel loovutatud vara ülalpidamise kuludeks. Vastavat eelnõud ei ole seadusena vastu võetud ja on jätkuvalt menetluses. 14.11.2024 otsustati valitsuskabinetis alustada ettevalmistusi omandireformi reservfondi likvideerimiseks 2026. aastast. Samas otsustati ka omandireformi reservfondi likvideerimisest vabaneva raha arvelt rahastada riigile loovutatud kinnisasjade ülalpidamist ja tühjenevate kortermajade probleemide lahendamist 2026. ja 2027. aastal 1 miljon aastas ja alates 2028. aastast 2 miljonit aastas, täpne rahastamise mehhanism lepatakse kokku asjaõigusseaduse muutmise seaduse menetluse käigus, mistõttu tagastas Rahandusministeerium vahendid reservi.

Tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs

Riigivalitsemise olulisemad väljakutsed tulenevad jätkuvalt demograafilistest arengusuundumustest nagu tööealise elanikkonna vähenemine ja vananemine ning selle mõjud tööturul. Tulemusvaldkonna tegemisi on oluliselt mõjutanud kogu maailma elukorraldust muutnud pandeemia järelmõjud ja sõda Ukrainas ning nendest teguritest tingitud majanduslangus.

Riigirahanduse olukord on kriisides võetud püsikulude tõttu viimastel aastatel halvenenud ja vajab otsustavat sekkumist. Euroopa Liidu võrdluses on Eesti valitsussektori võlakooormus siiski suhteliselt madal, mis koos väikese energiaimpordi vajadusega ning kuulumisega NATOsse, Euroopa Liitu ja euroalasse toetavad Eesti krediitdivõimekust ja võimet vastu seista Venemaa sõja mõjudele. 2024. aasta lõppes 601 miljoni euro suuruse valitsussektori eelarvepuudujäägiga, mis moodustab aastast sisemajanduse koguproduktist 1,5 protsenti. Võrreldes 2023. aasta lõpu seisuga oli eelarvedefitsiit 597 miljoni euro võrra väiksem. Puudujäägi vähendamine ja fiskaalselt jätkusuutlikule rajale naasmine on riigi pikemaajaliste eesmärkide saavutamise huvides oluline.

Eesti elanikest 86 protsenti tunneb, et maksude tasumine on nende kui kodanike tähtis kohus ning 92 protsenti elanikest tasub enda sõnul maksud alati korrektselt ära. Maksude laekumine oli 2024. aastal varasema aastaga võrreldes üheksa protsenti suurem, kuid eelarveprognoos täitus 99,2 protsendiliselt.

Jätkuvad Vene Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonikontrollid, mis moodustavad umbes poole tolli kontrollimahust. Lisaks on muutunud keerulisemaks sanktsioonidest möödahiilimise skeemid ja sellest tulenevalt kontrollid pikaajalisemaks.

EL tasemel toimuvad finantspoliitikas suured protsessid, mis mõjutavad ka Eestit. Üle võtmisel on Euroopa kestlikkusaruandluse standardid ning Euroopa Liidus on käimas või lõppenud direktiivide arutelud, millega kehtestatakse uuenenud pankade kapitalinõuded, avaldati kriisiohjamisraamistik jm meetmed, et tagada suurem hoiusekindlus ebastabiilses majandusolukorras. Eesti pangandussektor on endiselt tugev ning valmis Eesti ettevõtjaid ja majapidamisi toetama. Finants- ja kindlustustegevuse osatähtsus sisemajanduse koguprodukti lisandväärtuses on tõusnud võrreldes möödunud aastaga (4,6 protsenti) kuuele protsendile.

Lähiaastate väljakutse on arendada Euroopa ja Eesti kapitaliturge, et Euroopa areneks ja suudaks rahastada oma rohe-eesmärke, digitaliseerimist, innovatsiooni ning kaitsevajadusi. Investeeringuteks on vaja väga palju raha, mida ei saa teenindada ainuüksi pangalaenu ja riigieelarvetega, vaja on edendada Euroopa kapitaliturge. Palju sellest tööst ja arengust toimub Euroopa Liidu tasemel, kuid tuleb üle võtta Eesti õigusesse.

Jätakuvalt on tähelepanu all valitsussektori töötajate arv, mis on viimase viie aasta jooksul suurenenud ligi 7000 inimese võrra, samal ajal kui rahvastikuprognosi järgi väheneb tööealine elanikkond aastaks 2040 umbes kuus protsenti. Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik volavus on 2024. aastal jõudnud sihttaseme vahemikku ja sihttasemeni on jõudnud ka stabiilsusindeks. Oluline on hoida ja värvata kvalifitseeritud spetsialiste, et meie riik oleks professionaalsetes kätes, selleks tuleb leida meetmed, et palk, töötingimused ja arenguvõimalused oleks konkurentsivõimelised.

Riigi kinnisvarapoliitika on mõjutatud pandeemiakriisist ning rohe-eesmärkidest, mis on muutnud ruumikasutuse harjumusi ning toonud kaasa vajaduse kiirendada liikumist tõhusama ruumikasutuse suunas. Suurendamaks Eesti majanduse innovatsioonivõimet ning soodustada ettevõtluses sotsiaalselt vastutustundlikku rohe- ja kliimasõbralikku tegutsemist, on riigihangete valdkonnas valminud väärtuspõhiste riigihangete põhimõtted. Põhimõtete rakendamiseks on koostatud valdkonna tegevuskavad ja loodud infoportaal ning otsitakse võimalusi tagamaks nõustamisvõimekus, et väärtuspõhiste riigihangete osakaal edaspidi tõuseks. Samal ajal on fookuses riigihangete reeglite lihtsustamine nii Eesti seadusandluses kui EL õiguses. Väljakutseid pakkuvaks on ka riigiabi valdkond, kus uus Euroopa Komisjon kavandab olulisi muudatusi Euroopa Liidu riigiabi reeglites.

Positiivsed arengud:

- Eestiga sarnaste Euroopa riikide võrdluses on Eesti riigireiting veidi parem ning väljavaade stabiilne. Reitinguagentuurid tõstavad meie riigireitingu peamiste tugevustena esile Eesti **pikaajalise tugeva ja proaktiivse eelarve- ja majanduspoliitika, madala võlakoormuse ning väljakujunenud ja tugeva institutsionaalse raamistiku**. Reitingu stabiilne väljavaade peegeldab tasakaalustatud riske. Välisorganisatsioonid, näiteks Rahvusvaheline Valuutafond, on rõhutanud stabiilse maksutulu kogumise olulisust, et vähendada eelarve struktuurset defitsiiti.
- Pangandussektor** on endiselt tugev ning **olnud valmis** Eesti ettevõtjaid ja majapidamisi ka **keerulistel aegadel toetama**. Intressikeskkond on aga muutunud ja laenamine läks 2023. aastal kallimaks. Nüüd **on näha jällegi intressitasemete alanemise märke. Pankade viivislaenude portfell pole** hoolimata majanduse keerulistest aegadest ülemäära **kasvanud** – pankade viivises olevad majapidamistele ja äriühingutele antud laenud moodustasid üsna väikese osa pankade kogu laenuportfelist.
- Rahapesu andmebüroo tõhustas** 2022. aastast **järelevalvet** virtuaalvääringu teenuse pakkujate (VASPide) üle ning tänu sellele on **VASPide turg** tänaseks **oluliselt korrastunud**.
- Pandeemia ja samuti muudatused kogumispensionite süsteemis tõstsid plahvatuslikult huvi investeerimise ja rahatarkuse vastu laiemalt ja see trend on jätkuvalt püsinud. **Võimalusi saada**

vastavat teavet ja koolitust on Eestis praegu paremad, kui kunagi varem. Eriti on märgata koolide suurenenud huvi rahatarkuse õpetamise vastu. Rahandusministeeriumi ja teadlaste koostöös valmisid 2023. aasta suvel ka rahatarkuse õpiväljundid kõikidele kooliastmetele, mis 2024. aastal lõimiti õppekavadesse ja –materjalidesse.

- **Paindlike töökorralduse mudelite soodustamine** suurendab riigi kui tööandja atraktiivsust, mitmekesistab riigiasutuste valikuid värbamisel, soodustab maapiirkondadesse kolimist ning võimaldab kasutada optimaalselt regioonides asuvat kinnisvara ja tööpindu. 2024. aastal töötas 5% riigiasutuste teenistujatest täielikult kaugtööl (2023. aastal 4%). Püsiva kaugtöö kokkuleppega teenistujate arv on suurenenud – 2024. aastal oli kokkulepe sõlmitud 1061 teenistujaga (nt 2023. aastal 973 teenistujaga) ning nendest 67 protsenti (711 teenistujat) töötas väljaspool Harju maakonda. Paindlikku töökorraldust toetab ka riigi kinnisvarapoliitika, luues riigimajades töökohti üle Eesti.
- **Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK)** jätkab riigi **tugifunktsioonide pidevat tõhustamist**. RTK finantsarvestuse teenust kasutab 84 protsenti keskvalitsuse üksustest ning ühe raamatupidaja kohta kuus menetletakse 1367 arvet, mis ületab 2024. aastaks seatud sihti, jõuda 1300 arveni. Personali- ja palgaarvestusteenuse kasutajaid on samuti 84 protsenti keskvalitsuse üksusest, teenuse rahuloluindeks on iga-aastaselt tõusnud, jõudes 2024. aastaks 70 protsendini ning läbi riigitöötajate iseteenindusportaali (RTIP) laekub personaliandmeid juba 88 protsendi ulatuses. Riigihangete korraldamise teenusega rahulolu kasvas 2024. aastal 81 protsenti. 38 protsenti hangetest kasutati hindamiseks kvaliteedikriteeriume.
- Statistikaamet liigub pidevalt eesmärgi poole, vähendada oluliselt andmeesitajate koormust. 2024. aastal aitas **andmeesitajate halduskoormuse vähendamisele** kaasa teistest andmeallikatest saadavate andmete kasutuselevõtt. 2024. aasta lõpuks jõudis lõppjärku projekt, mis võimaldab võtta kasutusele teistest liikmesriikidest saadud kaubanduse detailandmed ning vabastada Euroopa Liidu sisese kauba saabumise küsimustikku täitvad ettevõtted aruandekohustusest, mis säästis ettevõtjatele kokku 26 000 tundi. Mitu aastat kestnud arendusprojekti tulemusena õnnestus 2024. aastal edukalt piloteerida **uus kogumisrakendus**, kuhu on järgmisel paaril aastal kavas kõik ettevõtlusküsimustikud üle viia. See tingib andmeesitajatele tunduvalt parema kasutusmugavuse.

Väljakutsed:

- **Riigirahanduse olukord** on kriisides võetud püsikulude tõttu viimastel aastatel **halvenenud**, mistõttu on Vabariigi Valitsus võtnud aastatel 2023-2024 vastu mitmeid eelarve tasakaalu poole viivaid otsuseid, mis on suurendanud tulubaasi läbi mitmete erinevate maksutõusude ja ka uute maksude kehtestamisega, lisaks on piiratud kulude kasvu läbi mitmete kulukärbete. Järgmiste aastate suurem väljakutse on kaitsekulude suurendamise vajadus. Euroopa Liidu võrdluses oli 2024. aasta lõpus Eesti valitsussektori võlakoormus endiselt madalaim, mis koos kuulumisega NATOsse, Euroopa Liitu ja euroalasse toetab Eesti krediivõimekust ja võimet vastu seista Venemaa sõja mõjudele. 2024. aasta lõppes 601 miljoni euro suuruse **valitsussektori**

eelarvepuudujäägiga, mis moodustab aastases sisemajanduse koguproduktist 1,5 protsenti. Võrreldes 2023. aasta lõpu seisuga oli eelarvedefitsiit 597 miljoni euro võrra väiksem. Puudujäägi vähendamine ja fiskaalselt jätkusuutlikule rajale naasmine on riigi pikemaajaliste eesmärkide saavutamise huvides oluline.

- **Valitsussektori võlakoormus** kasvab 2024. aastal otsustatud riigieelarve ja riigieelarve strateegia kohaselt, tänu defitsiidile, 2025. aastal 24,3 protsendini sisemajanduse koguproduktist ja 2028. aastaks 26,4 protsendini sisemajanduse koguproduktist.
- **Tasakaalu riigieelarve läbipaistvuses ja arusaadavuses on keeruline leida**, samuti on katsumuseks kogu tegevuspõhise riigieelarve potentsiaali täiemahuline ära kasutamine otsustusprotsessis. Teadmist võimalustest ja valikutest, mille kaudu riiki tõhusamalt ja mõjusamalt juhtida, saab suurendada.
- Lähiaastate väljakutse on **arendada Euroopa ja Eesti kapitaliturge**, et Euroopa areneks ja suudaks rahastada oma rohe-eesmärke, digitaliseerimist, innovatsiooni ning kaitsevajadusi. Investeeringuteks on vaja väga palju raha, mida ei saa teenindada ainuüksi pangalaenude ja riigieelarvetega, vaja on edendada Euroopa kapitaliturge. Palju sellest tööst ja arengust toimub Euroopa Liidu tasemel, kuid tuleb üle võtta Eesti õigusesse.
- **Vältimaks finantsteenuste valdkonna ülereguleerimist**, tuleb proaktiivselt EL läbirääkimistel enam kaitsta Eesti huve, lähtuvalt meie riigi väiksusest ja ära kasutada EL õiguses sätestatud valikukohti, et kehtestada liberaalsemaid nõudeid või jätta mõni nõue üldse kehtestamata. EL läbirääkimistel tuleb rõhuda enam proportsionaalsuse arvestamisele, et väiksematel teenusepakkujatel oleksid leebemad nõuded, tagamaks nende konkurentsivõime nii kohalikul kui EL finantsturul. Seeläbi mitmekesistuks finantsteenusepakkujate hulk Eesti finantsturul.
- 2024. aasta lõpuks oli **II samba fondide maht kokku 5,9 miljardit eurot** (2023. aasta lõpus 4,95 miljardit). Kuigi aastane tõus oli korralik, siis investeerimiskeskond üldiselt on jätkuvalt keeruline. Kokkuvõttes on väljakutseks, kuidas selgitada **pensionikogujatele pikale eesmärgile keskendumise** vajalikkust. Nii **elukindlustuses** tervikuna kui ka **spetsiifiliselt II samba väljamaksetes** teeb muret ka **napp konkurents** - jätkuvalt on pensionilepingute turul aktiivselt tegutsemas vaid üks pakkuja. Koostoimes madalate intresside keskkonnaga ei soosi see pikaajalistest kindlustustoodetest huvitatud klientide jaoks parimaid valikuid.
- **Riigi personalipoliitikas** tuleb pikemas vaates arvestada **tööealise elanikkonna vähenemise ja vananemisega**. 2023. ja 2024. aastal on tööjõud Eestis kasvanud tänu sisserändele, eelkõige Ukraina sõjast tulenevalt, kuid rahvastikuproгноosi järgi väheneb tööealine elanikkond aastaks 2040 umbes kuus protsenti. Eesmärgiks on hoida valitsussektori töötajate osakaal tööealisest elanikkonnast stabiilsena – tööealise elanikkonna vähenemisel peaks vastavalt kahanema ka valitsussektoris töötavate inimeste arv. Viimaste aastate kriiside tõttu pole seda eesmärki täita suudetud. Valitsussektor moodustas 2024. aastal tööealisest elanikkonnast 15,9 protsenti (siht oli 15,2 protsenti).
- **Riigihangete** korraldamist peetakse liiga keeruliseks ning **protsessi oleks vaja lihtsustada**. Euroopa Komisjon on algatanud riigihangete direktiivide reformi, mille eesmärgiks on muuhulgas

lihtsustamine ja bürokraatia vähendamine, kuid ei ole veel selge, kuidas need eesmärgid saavutatakse.

- Riigi **tugiteenuste pakkumine** peab muutuma aina **tõhusamaks**, et oleks võimalik hoida valitsussektori osakaalu elanikkonnast eesmärgi tasemel. Jätkuma peavad pingutused tugiteenuste koondamiseks kesketesse asutustesse, samuti pidev uute võimaluste otsing digitehnoloogia kasutuselevõtuks, andmete ühiskasutuseks ning dubleeriva andmekogumise vältimiseks.

2. Riigi rahanduse programm

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Valdkonna arengukava	-
Programmi nimi	Riigi rahanduse programm
Programmi eesmärk	Riigi rahandus on kestlik ja majanduslikult tasakaalustav
Peavastutaja	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad	Maksu- ja Tolliamet

Rahandusministeerium koos maksu- ja tolliametiga tagab kestliku ja majanduslikult tasakaalustava riigi rahanduse, mis võimaldab pakkuda elanikkonnale vajalikke teenuseid ja hoida majanduskeskkonda konkurentsivõimelisena. Programmi raames kujundatakse ja rakendatakse eelarvepoliitikat ning maksu- ja tollipoliitikat, mis toetavad riigi strateegiliste eesmärkide saavutamist, tagades seejuures riigi ressursside suunamise elanikele parima väärtuse loomisse.

Aruandeaasta programmi kulud tegevuste lõikes

Tabel 3. Riigi rahanduse programmi kulud 2024. aastal tegevuste lõikes, tuhat eurot.

Programm: Riigi rahandus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud kokku	331 486	334 979	354 168
Programmi tegevused:			
Eelarvepoliitika kujundamine	14 329	14 448	14 011
<i>sh VV sihtotstarbelisest reservist eraldatud vahendid</i>	-	73	-
Riigi rahaasjade korraldamine ja järelevalve	258 649	256 294	281 631
Maksu- ja tollipoliitika kujundamine	1 669	2 269	1 203
Maksu- ja tollikorraldus	56 839	61 968	57 323
<i>sh VV sihtotstarbelisest reservist eraldatud vahendid</i>	-	438	437
<i>sh omandireformi reservfondist eraldatud vahendid</i>	-	84	7

Programmi panustavad maksu- ja tolliamet ning rahandusministeerium. Programmi lõplikust eelarvest 18 protsenti moodustas maksu- ja tolliameti ning 82 protsenti rahandusministeeriumi eelarve.

Eelarvepoliitika kujundamise tegevuse kulud sisaldavad lisaks asutuse tegevuskuludele struktuurivahendite tehnilise abi vahendamist sihtasutustele ja partneritele. Riigi rahaasjade korraldamise ja järelevalve tegevuse kulud sisaldavad muuhulgas Eesti riigi poolt võetud laenudelt makstavaid intressikulusid.

Programmi Riigi rahandus 2024. aasta lõplik eelarve 335 miljonit eurot oli esialgsest eelarvest 3,5 miljonit eurot suurem, sh olulisemad muutused:

- 4,1 miljoni euro ulatuses toodi üle 2023. aasta piirmääraga eelarve kasutamata vahendeid;
- tuludest sõltuvate kulude eelarve suurenes 3 miljonit eurot;
- 2024 lisaelarve meetmete raames vähenesid kulud 2,8 miljonit eurot;
- Vabariigi Valitsuse reservidest eraldati täiendavaid vahendeid 0,5 miljonit eurot.

2024. aasta kulud olid kokku 354,2 miljonit eurot ehk 106 protsenti lõplikust eelarvest. Planeeritud eelarvet ületas arvestuslik intressikulu, mille kasv oli põhjustatud kavandatust suuremast laenusummast. Laenusumma oli aasta lõpu seisuga 463 miljoni euro võrra suurem, kuna kasutati ära välisinvestorite kasvanud huvi riigi emiteeritavate lühiajaliste kommertsipaberite vastu ning emiteeriti ka siseriiklik võlakiri. Laenati esialgu plaanitust rohkem, kuid enamlaenatud osa investeeriti tulemuslikult, mis võimaldas sellelt ka eelarves kavandatust suuremat tulu teenida.

Piirmääraga vahenditest jäi 2024. aastal kasutamata 3,7 miljonit eurot, mis kantakse järgmisesse eelarveaastasse, sealhulgas:

- sihtotstarbelise reservi vahendid teadusarendustegevuse uuringutele 73 tuhat eurot;
- omandireformi reservfondi vahendid maa korralise hindamise tegevusteks 77 tuhat eurot;
- taaste- ja vastupidavusrahastru tehnilise abi administreerimiskulud 31 tuhat eurot;
- asutuste tegevuskulud 3,5 miljonit eurot.

Vahendid kantakse üle sihtotstarbeliselt programmitegevuste lõikes.

Programmi mõõdikud ja sihttasemed

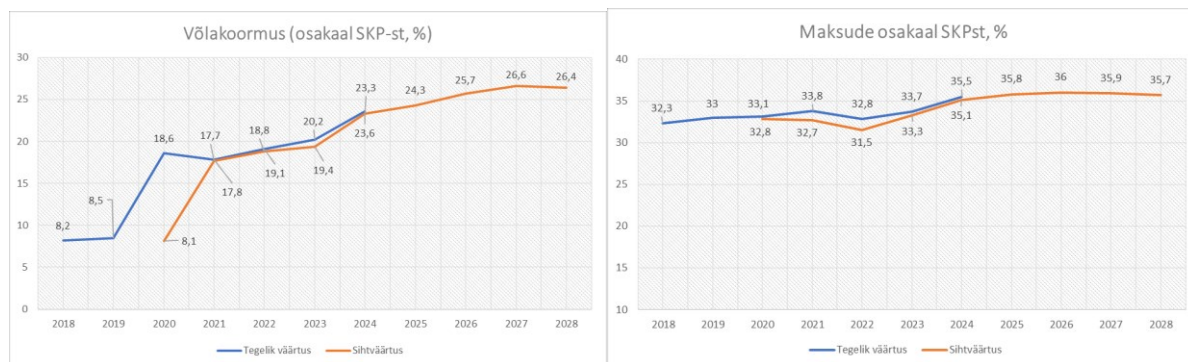
Tabel 4. Riigi rahanduse programmi mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdikute selgitused

Riigi rahanduse programmi mõõdikud	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon, % SKPst*	-1,0%	-3,8%	-4,3%	-1,5%	-1,0%	0,6%	-1,2%	-0,9%	-1,7%	-2,1%
Maksude osakaal SKPst, %	33,0%	33,1%	33,8%	32,8%	33,7%	35,5%	35,1%	35,8%	36,0%	35,9%
Valitsussektori kulude reaalkasv vastavalt EK meetodikale võrreldes potentsiaalse majanduskasvuga, %, <	6,7%	9,3%	-	-	-	-	3,1%	2,4%	2,4%	2,4%
Likviidsete finantsreservide osakaal SKPst, %, >	8%	12%	9,9%	11,1%	9,6%	9,6%	11,3%	7,7%	7,5%	7,4%
Võlakoormus (osakaal SKP-st, %)	8,5%	18,6%	17,8%	19,1%	20,2%	23,6%	23,3%	24,3%	25,7%	26,6%

Eelarvepoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus (EK hinnang)	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga
---	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

* Seoses sisemajanduse koguprodukti prognoositava ja mineviku väärtuse muutusega on muutunud nii tegelikud kui ka sihtväärtused.

Joonised 6 ja 7. Riigi rahanduse programmi valitud mõõdikute visuaal

Olukorra analüüs

Areng hea või väga hea:

EELARVEPOLIITIKA

- Eestiga sarnaste Euroopa riikide võrdluses on Eesti riigireiting veidi parem ning riigireitingu väljavaade stabiilne. Reitinguagentuurid tõstavad meie riigireitingu peamiste tugevustena esile Eesti **pikaajalise tugeva ja proaktiivse eelarve- ja majanduspoliitika, madala võlakoormuse ning väljakujunenud ja tugeva institutsionaalse raamistiku**. Reitingu stabiilne väljavaade peegeldab tasakaalustatud riske. Välisorganisatsioonid, näiteks Rahvusvaheline Valuutafond, on rõhutanud stabiilse maksutulu kogumise olulisust, et vähendada eelarve struktuurset defitsiiti.
- Eksporditurgude taastumine ning intresside alanemine hakkavad ettevaates majanduse taastumist toetama. Taastuv välisnõudlus võimaldab Eesti tööstusel taas kasvurajale pöörduda. Inflatsiooni aeglustudes hakkasid reaalpalgad taas kasvama, kuid pole veel saavutanud 2021. aasta taset. **Sissetulekute ostujõu kasv, tarbimiskindluse kosumine ja vähenevad intressimaksud toetavad eratarbimise kasvu.**

MAKSU- JA TOLLIPOLIITIKA

- Riigi rahanduse valdkonnas on mitmed reitinguagentuurid andnud hinnangu, et Eesti majandus on kriisidele hästi vastu pidanud. Eesti juhib juba üheteistkümnendat aastat järjest USA mõttekoja **Tax Foundation** OECD riikide maksude konkurentsivõime indeksit. Eesti tugevustena tuuakse välja **laia käibemaksubaasi, 20 protsendist füüsilise isiku tulumaksu koos dividendide maksuvabastusega füüsilise isiku tasemel, ettevõtte tulumaksu rakendumist üksnes jaotatud kasumile, samuti maksude maksmisega seotud madalat halduskoormust** võrreldes teiste

riikidega. Positiivseks peab Tax Foundation ka seda, et Eestis sõltub maamaksu suurus ainult maa hinnast, võtmata arvesse maal paiknevate ehitiste väärtust. Tax Foundationi indeks hindab peamiselt maksupoliitika kaht aspekti: konkurentsivõimet ja neutraalsust, mis toetavad majanduskasvu ja soodustavad investeringuid, tuues samal ajal riigieelarvesse piisava maksutulu.

- **Eesti maksumaksjate maksudistsipliin on hea.** 88 protsenti maksunõuetest tasutakse tähtaegselt ning sissenõudmise tulemusel tasutakse aasta lõpuks 99 protsenti maksunõuetest.
- Alates Venemaa agressioonist Ukraina vastu on **tolli valdkonna peamine fookus olnud kaubasanksioonide rakendamisel.** Maksu- ja tolliamet on tõhusalt rakendanud kõik 15 Venemaale kehtestatud sanktsioonipaketti. Veendumaks, et üle piiri ei jõuaks sanktsioneeritud kaupa, alustati 2024. aasta augustis täiemahulist kontrolli idapiiril. Maksu- ja tolliamet teeb sanktsioonide rakendamisel koostööd rahapesu andmebürooga, majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumiga, välisministeeriumiga, politsei- ja piirivalveametiga, kaitsepolitseiametiga, välisluureametiga, mereväega, tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ametiga, liikmesriigi tollidega, sideohvitseridega (Saksamaa, Ühendkuningriik, Ameerika Ühendriigid ja teised), OLAF (Euroopa Pettustevastane Amet), Europol jpt. Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Poola on allkirjastanud ühise lepingu, mille eesmärk on tugevdada ja ühtlustada Euroopa Liidu sanktsioonide kontrolli Venemaa vastu ning info vahetamist. Leping rõhutab vajadust tugevdada sanktsioonide ühtset kohaldamist, teabe vahetamise tähtsust ja koordineeritud meetmeid ebaloogiliste transpordimarsruutide käsitlemiseks. Leping näeb ette ka ühtseid tingimusi, mis tuleb kehtestada kaupade tootjatele ja eksportijatele täiendava dokumenditeabe esitamisel.

Vajab tähelepanu:

EELARVEPOLIITIKA

- 2024. aasta lõppes 601 miljoni euro suuruse **valitsussektori eelarve puudujäägiga**, mis moodustab aastasest sisemajanduse koguproduktist 1,5 protsenti. Võrreldes 2023. aasta lõpu seisuga oli eelarvedefitsiit 597 miljoni euro võrra väiksem. 2023. aasta lõppes 1,2 miljardi euro suuruse valitsussektori eelarve puudujäägiga, mis moodustab aastasest sisemajanduse koguproduktist 3,1 protsenti. Väiksema puudujäägi aitasid saavutada nii prognoositust parem maksulaekumine, kui ka eelmise aastaga võrreldes suurenenud mittemaksulised tulud. Samuti on riigieelarve kulude kasv olnud väiksem kui tulude kasv, sest koostati lisaeelarve kulude kokkuhoiu eesmärgil ning kaitsekulude täitmine on olnud planeeritust madalam.
- Valitsus on otsustanud ja kavandanud lähiaastateks mitmeid **maksutõuse**, millel on ühest küljest riigirahanduse olukorda parandav, aga teisest küljest majanduse taastumist **jahutav mõju**.
- **Valitsussektori võlakoormus** kasvab defitsiidi tulemusel riigieelarve ja riigieelarve strateegia kohaselt 2025. aastal 24,3 protsendini sisemajanduse koguproduktist ja 2028. aastaks 26,4 protsendini sisemajanduse koguproduktist. Samas võib planeeritu mõningal määral muutuda, sest

mitmed eelarvetasakaalu mõjutavad seadusemuudatused on veel jõustamata ning kokkulepped sõlmimisel.

- Lähiaastatel algavad arutelud Euroopa Liidu järgmise pikaajalise eelarve üle. 2025. aasta juulis esitab Euroopa Komisjon ettepaneku uueks 2028. aastal algavaks pikaajaliseks eelarveks. Eesti jaoks on oluline valmistuda olukorraks, kus meie jõukuse kasvades **Euroopa Liidu eelarve toetused oluliselt vähenevad**. Näiteks ühtekuuluvuspoliitika toetused vähenevad vähemalt veerandi võrra. Uue eelarve väljatöötamisel tuleb avalikke hüvesid toetava poliitika kujundamisel arvestada julgeolekuohtude ja Euroopa Liidu kaitsevõime parandamise vajadusega, samuti ühenduste vajaduse, rohepöörde elluviimise, kliimaneutraalsuse ja elurikkuse taastamise eesmärkidega (2030. ja 2040. aasta vahe-eesmärkidega) ning Euroopa Liidu eeldatava laienemisega järgmise perioodi jooksul. Tagatud peab olema paindlikkus ja võime muutuvates olukordades Euroopa Liidu eelarve abil kiiresti reageerida ning kohaneda.
- Reitinguagentuurid Fitch ja Moody's kinnitasid Eesti pikaajalise riigireitingu senisel tasemel A+/A1 ning Standard and Poor's langetas ühe astme võrra tasemele A+, **reitingute koondväljavaade on stabiilne**. Languse peamisteks põhjusteks on kahanenud tarbimine ja investeringud, Venemaa ja Valgevene vastastest sanktsioonidest tingitud kaubavahetuse vähenemine, geopoliitilised riskid, nõrk Põhjamaade ehitus- ja kinnisvarasektor ning teise samba vahendite enneaegne tarbimise suunamine. Agentuuride hinnangul tagaks majanduskasvu konkurentsivõime tugevnemine, välisnõudluse taastumine ja tarbimise tõus inflatsiooni languse jätkudes. Reitingute tõstmisele võiks viia tugev eelarvepoliitika koos püsiva võlakooormuse vähendamisega keskpikas plaanis ning väiksem haavatavus välismõjude suhtes, mida parandaks mitmekesisem siseriiklik majandustegevus, aga ka kui sõjast tulenevad riskid taanduvad koos majanduse väljavaadete, välisinvesteeringute ja eelarvepositsiooni paranemisega.
- Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) soovib Eestil üle vaadata kulud ja võimalused keskpikas perspektiivis maksutulu kasvatada. Kinnisvara maksustamist Eestis arutatud pole, kuigi see võiks OECD hinnangul olla üks efektiivne tuluallikas.
- Euroopa Komisjon järeldas häiremehhanismi aruandes, mille ülesanne on teha kindlaks võimaliku **makromajandusliku tasakaalustamatuse risk**, et täiendav põhjalik analüüs on vajalik teha ka Eesti kohta. Eesti murekohtadeks on kiire hinnatõusu ja palgakasvu tõttu vähenenud kulukonkurentsivõime ning kõrged kinnisvarahinnad.
- **Lühi- ja pikaajaliste finantsriskide maandamisel** on olulise tähtsusega **terviklik rahavoogude juhtimine**. Olulised väljakutsed on uute laenuinstrumentide kasutuselevõtt, et võimalikult paindlikult saaks reageerida suurenenud laenuvajadusele ning võlakohustuste portfelli optimaalne kulu ja riski suhe oleks tagatud.
- **Eelarvestamise protsessi toetavaid infosüsteeme** on arendatud eraldiseisvalt ja eri aegadel ning puudub ühtne ning terviklik tehniline lahendus toetamaks valitsemisalasid tegevuspõhise riigieelarve menetlemisel ja rakendamisel.
- **Tasakaalu riigieelarve läbipaistvuses ja arusaadavuses on keeruline leida**, samuti on katsumuseks kogu tegevuspõhise riigieelarve potentsiaali täiemahuline ära kasutamine

otsustusprotsessis. Teadmist võimalustest ja valikutest, mille kaudu riiki tõhusamalt ja mõjusamalt juhtida, saab suurendada.

MAKSU- JA TOLLIPOLIITIKA

- **Maksukoormus kasvas** 2024. aastal võrreldes eelneva aastaga 1,8 protsendi võrra sisemajanduse koguproduktist. Peamiselt kiirendasid maksukoormuse kasvu käibemaksu tõus 20 protsendilt 22 protsendile ning aktsiisimäärade tõusud. Maksukoormus jätkab kasvu ka 2025. aastal, kui lisanduvad suuremamõjuliste muudatustena tulumaksude tõusud, uue maksuna automaks ning juulist tõuseb käibemaks 24 protsendile. Täiendavad muudatused on plaanis ka 2026. aastal, kui maksukoormust vähendab kõigile ühtse tulumaksuvaba tulu kehtestamine ning maksukoormust suurendavad julgeolekumaksuna kehtestatud täiendavad maksutõusud.
- **Eesti elanike maksutahe on** eelmise aastaga võrreldes **vähenenud**. 86 protsenti (91 protsenti 2023. aastal) elanikest tunneb, et maksude tasumine on nende kui kodanike tähtis kohus ning 92 protsenti (94 protsenti 2023. aastal) elanikest tasub enda sõnul maksud alati korrektset ära.
- Järgnevate aastate maksu- ja tolliameti väljakutse on **säilitada ning kasvatada infotehnoloogia ja andmevõimekust, et kaasas käia muutuvate oludega**, sealhulgas kasvavate riigi ootuste ja klientide vajadustega. Seepärast on maksu- ja tolliameti siht üha enam protsesse automatiseerida, pakkuda klientidele reaalajas andmevahetust (TSD ja KMD deklaratsioonide esitamise asemel automaatne andmevahetus ERP-idega) ja nutikamaid teenuseid. See võimaldab vähendada nii maksu- ja tolliameti kui klientide halduskoormust, et amet toimiks ka muutuvates oludes üha efektiivsemalt.
- Tolli valdkonnas on jätkuvalt **probleemiks sanktsioneeritud kaupade sisse- ja väljavedu Venemaa naaberriikide kaudu**. Mahud on stabiliseerunud, kuid uusi ärijuhtumeid katsetatakse igapäevaselt. Venemaaga kaubavahetus on säilinud kaupade osas, mis ei ole sanktsioneeritud. Venemaa teraviljale kehtestatud tariifid on kaasa toonud täiendavaid maksuriske. Jätkub teatud sanktsioneeritud kaupade transiit läbi Venemaa. Ukraina sõda omab lisaks sanktsioonidele ka laiemat mõju piiriülesele kaupade liikumisele ning tõusnud on strateegiliste kaupade salakaubaveorisk.

Programmi tegevuste täitmiste analüüs

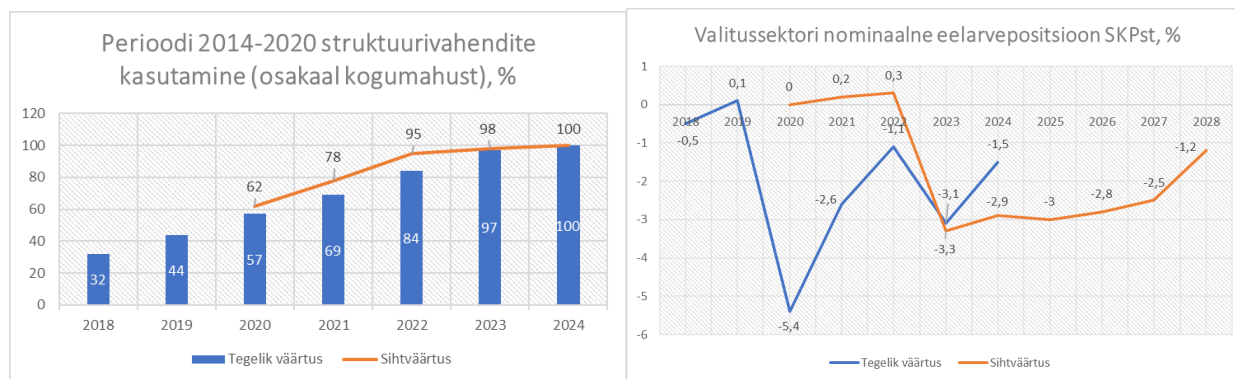
Tegevus: Eelarvepoliitika kujundamine

Eesmärk: Valitsuse tõhusad ja mõjusad eelarvepoliitilised valikud pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks.

Tabel 5. Eelarvepoliitika mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdikute selgitused

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Kehtiva aasta eelarve kulutasemetest kinnipidamine majandusprognoosi paranemisel eelarveaasta kestel	jah	jah	jah	jah	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Perioodi 2014-2020 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust), %	44%	57%	69%	84%	97%	100%	100%	-	-	-
Perioodi 2021-2027 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust), % >	-	-	-	-	3%	11%	>15%	>30%	>50%	>70%
Valitussektori nominaalne eelarvepositsioon SKPst, %	0,1%	-5,4%	-2,6%	-1,1%	-3,1%	-1,5%	-2,9%	-3,0%	-2,8%	-2,5%

Joonised 8 ja 9. Eelarvepoliitika kujundamise tegevuse valitud mõõdikute visuaal

Tegevuste kirjelduses kasutatud sümbolite tähendused: ⚡ Väljakutsed; ⌚ Mõõdikud; ⚙️ Pidevad tegevused; 🧑 Uuringud ja analüüsid; 📄 Projektid; 🖥️ IT-arendused; 👥 Koolitused; § Seadusemuudatus

Tegevused ja tulemus:

Majandusprognosisid ning eelarve- ja majanduspoliitilise nõu andmine

Vastavalt riigieelarve seadusele koostati **makromajandusprognosis ja rahandusprognosis** jooksva eelarveaasta ning järgneva nelja aasta kohta, mis on aluseks riigieelarve strateegia ja riigieelarve koostamisele. 2025. aasta riigieelarve prioriteetideks said julgeolek, riigirahandus ja majanduskasv. Samuti kvaliteetse hariduse tagamine kõigile Eesti lastele, tervishoiuteenuste kättesaadavuse parendamine ja küberkaitse tugevdamine. Riigirahanduse jätkusuutlikule rajale toomiseks vähendati riigi halduskulusid, sealhulgas tööjõukulusid. Samas säilitati investeeringud ja töötasud olulistes valdkondades, mis toetavad julgeolekut, haridust ja kriisideks valmisolekut.

Valitsus kiitis 9. mail 2024 heaks Eesti raamseisukohad 2028. aastal algava Euroopa Liidu pikaajalise eelarve ja ühtekuuluvuspoliitika tuleviku läbirääkimisteks. **Eesti eelarve prioriteetidid** Euroopa Liidus on **Euroopa julgeoleku kindlustamine, Ukraina toetamise jätkumine ning EL üleste transpordi- ja energiaühenduste rajamine**. Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon lisas seisukoha, mille kohaselt on oluline Euroopa Liidu pikaajalises eelarves arvestada **laienemisega perioodi kestel**. Samuti on Eesti jaoks oluline Euroopa Liidu **välispiiri jätkuv kindlustamine**. Ühtekuuluvuspoliitika kujundamisel on oluline, et vaatamata Eesti jõukuse kasvule Eesti toetused EL eelarvest järsult ei väheneks ja et toetuste jagamisel võetaks rohkem arvesse liikmesriikide piirkondlikke vajadusi.

Valmis Eesti esimene keskpika perioodi **eelarve- ja struktuurikava**¹ perioodiks 2025-2028. Kava, koos täitmise iga-aastaste eduaruannetega, asendab varasemalt liikmesriikide poolt koostatud stabiilsus- või konvergenstprogramme ning riiklikke reformikavu. Kava eesmärk on määratleda järgmiseks neljaks aastaks eelarvepoliitika trajektoor, mis tagab liikmesriigi kooskõla 3 protsendi suuruse eelarvepuudujäägi ja 60 protsendi suuruse võlakoorma nõuetega. Kui liikmesriik neile nõuetele ei vasta, siis tuleb kavas kirjeldada riigi rahanduse kohandumist nelja aastase perioodi jooksul nende kriteeriumite täitmiseks jätkusuutlikul moel. Samuti on kava ülesandeks kirjeldada selliseid järgmise nelja aasta reforme ja investeeringuid, mis on seotud riigipõhiste soovitude raames tuvastatud probleemide lahendamisega.

Varasemalt on Eesti saanud Rahvusvaheliselt Valuutafondilt soovitusel koostada fiskaalriskide aruanne, et paremini teadvustada võimalikke riske ja neid vajaduse tekkimisel maandada. 2023. aastal **valmiski esimene aruanne „Fiskaalriskid Eestis“**² ning 2024. aastal valmis **„Eesti valitsussektori rahandus üldiselt üksikule vaadates“** raport, kus on antud ülevaade Eesti valitsussektori rahandusest 2024. aasta seisuga. Raportis võrreldakse Eesti valitsussektori tulude ja kulude erinevust teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, analüüsitakse Eestile antud väliseid soovitusi riigi teenuste tõhustamiseks. Analüüsi käigus leiti, et Eesti maksutulud on rahvusvahelises võrdluses väikesed, Eestil on vähem maksuerandeid ning me panustame teistest riikidest rohkem haridusse, kultuuri ja riigikaitse. Lisaks jõuti järeldusele, et õhuke riik ei võrdu efektiivse eesmärgi täitva riigiga.

¹ [Eelarve- ja struktuurikava 2025-2028](#)

² <https://fin.ee/fiskaalriskid-eestis>

RES/RE/stabiilsusprogrammi koostamine ja elluviimine ning strateegilise planeerimise ja finantsjuhtimise süsteemi kujundamine.

Koostati iga-aastased **riigieelarve strateegia ja riigieelarve ning riigi majandusaasta koondaruanne**.

§ **Jätkati riigieelarve baasseaduse muutmisega.** Peamine töövorm 2024. aastal oli läbi tööruhmade ja koostöökogude. Töörühmad toimusid viiel teemal: strateegilise juhtimise ja finantsjuhtimise seostamine; eelarvepõhimõtted; finantsdistsipliin, eelarve täitmise kontroll; kohalike omavalitsuste rahastamine ning põhiseaduslike institutsioonide eelarved. Koostöökogus osalesid ministeeriumide ja põhiseaduslike institutsioonide esindajad, kelle ülesandeks oli valideerida tööruhmade lahendusettepanekuid. 2024. aastal jõudsid baasseaduse muutmise ettepanekutest kiiresti rakendatavad ettepanekud 2025. aasta riigieelarvesse ja riigieelarve seadusesse, näiteks stabiilsusprogrammi nõude kaotamine (vastavalt Euroopa Liidu õigusele) ning põhiseaduslike institutsioonide eelarveautonoomia. Läbipaistvuse eesmärgil lisati 2025. aasta eelarveseaduses lisa vormis tegevuspõhisele eelarvele täiendavalt ministeeriumide valitsemisalade juurde kulutuste detailsem jaotus asutuste ja majandusliku sisu järgi.

Varasemast põhjalikum ülevaade esitati riigieelarvest toetuste saajatest ja eesmärgist. Lisaks leiab seletuskirja lisast 3 selgituse, mille alusel juriidilised isikud eelarvest raha saavad. Täiendatud andmed võimaldavad rohkematel organisatsioonidel konkureerida toetustele ning suurendavad riigieelarve eelnõu läbipaistvust.

■ Riigirahanduse korrastamiseks kiitis Vabariigi Valitsus 31.08.2023 heaks **riigieelarve revisjoni kava**, mille eesmärk on leida suuremaid kokkuhoiu- ja ümberkorralduskohti. Revisjon koosneb kolmest töösuunast: niinimetatud **nullbaasilise eelarve projekt** (valitsemisalade eelarvete ja teenuste analüüs), **horisontaalsed analüüsid** (tõhustamiskavad) ja **poliitikate elluviimise mõjuhindamised**. Nullbaasilise eelarve projekti esimese etapi (2023-2024) käigus analüüsiti rahandusministeeriumi, majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ja sotsiaalministeeriumi valitsemisalade teenuseid ja eelarveid, et tuvastada mitteprioriteetsed, dubleerivad, aga ka suuremahulised teenused, mille lõpetamise, mahu vähendamise või muu ümberkorraldamise tulemusel saab vabastada eelarvevahendeid. 2024. aastal sügisel valmis nullbaasilise eelarveprojekti raport³, kus anti ülevaade projekti esimeses etapis läbiviidud tegevustest ning tulemustest.

■ 2024. aastal tõsteti eelarveprotsessis rohkem fookusesse valdkondade strateegilised eesmärgid ja arenguvajadused. Selleks disainiti koostöös Eesti Kunstiakadeemia tudengitega **igale tulemusvaldkonnale ülevaatlik teemaleht** (niinimetatud *onepager*), mis sisaldavad tulemusvaldkonna mõõdikuid ja finantsnäitajaid. Valdkondade paremaks omavaheliseks võrdlemiseks, loodi teemalehed iga valitsemisala kohta, kus kajastatakse personali-, kinnisvara ja finantsnäitajaid.

Jätkati iga-aastase **koolitusprogrammiga infosüsteemide kasutusoskuse suurendamiseks ja meetodiliste alusteadmiste täiendamiseks**. 2024. aastal loodi infosüsteemi kasutajate abistamiseks

³ [Riigieelarve revisjon | Rahandusministeerium](#)

üheksast moodulist koosnev videokoolituse programm Digiriigi Akadeemias, mis tutvustab põhjalikult ja praktiliselt KAIS eelarve infosüsteemi ja kuluarvestuse protsessi.

 Riigieelarve infosüsteemide korrastamise käigus mindi üle aktiiv- ja passivandmete lahendusele. Jätkati asutuste spetsiifilise metainfo kogumisega, et muuta andmevoo protsessid kiiremaks ja tõhusamaks. Koostöös rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskusega alustati mitmete erinevate lahenduste täiendamist ning viidi läbi tehnilisi parendustöid, et tõsta kasutamiskiirust, parandada süsteemi osalahenduste sünkroniseerimist ja suurendada kasutajamugavust. Samuti maandati intsidentidest tulenevaid riske ning tagati Riigieelarve infosüsteemide toimivus üleminekul uutele serveritele.

Välisloetuste planeerimine ja rakendamine

Kiirendati 2021-2027 perioodi Ühtekuuluvuspoliitika fondide toetuste kasutamist. Perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu toetuse eelarve Eestile on kokku 3,37 miljardit eurot, mida saab kasutada kuni 2029. aasta lõpuni. 31.12.2024 seisuga oli Euroopa Liidu toetuse eelarvest kohustustega kaetud ehk kasutusse võetud 68 protsenti (2,28 miljardit eurot) ja toetuse saajatele välja makstud 11 protsenti (354 miljonit eurot). Toetuste rakendamise üldist edenemist saab jooksvalt jälgida siin: [Toetuste statistika](#) | [Riigi Tugiteenuste keskus](#) ning Ühtekuuluvuspoliitika fondide koosseisu kuuluva Õiglase ülemineku fondi edenemist siin: [Kuidas meil läheb](#) | [Õiglase ülemineku fond](#)

 Euroopa Komisjon tegi Eestile järjekorras teise taaste- ja vastupidavusrahastust (**RRF**) väljamakse mahus 122,3 miljonit eurot, kuna Eesti täitis väljamakse aluseks olnud Taastekava eesmärgid energeetika, rohe- ja digipöörde, tööturu, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse ning transpordi valdkonnas. Eesti Taastekava maht on kokku 953 miljonit eurot ning 2024. aasta lõpuks on Euroopa Komisjon sellest **Eestile välja maksnud kokku 505 miljonit eurot**. Ülejäänud maksete saamiseks tuleb Taastekavas plaanitud tegevused ellu viia 2026. aasta kevadeks. Taastekava rakendamise edenemist saab jooksvalt jälgida siin: [Taastekava statistika](#) | [Riigi Tugiteenuste keskus](#)

Valmis „Struktuurivahendite rakendusperioodi 2014-2020 järelhindamise“⁴ lõpparuanne, kus analüüsitakse ja antakse hinnang struktuurivahendite perioodi 2014–2020 rakendamise tõhususele, tulemuslikkusele ja mõjususele. Aruanne pakub samuti ülevaatlikku sisendit, kuidas **ühtekuuluvuspoliitika** (ÜKP) struktuurivahendid on aidanud kaasa konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ ja strateegia „Euroopa Liit 2020“ eesmärkide suunas liikumisele. Perioodi 2014–2020 struktuurivahendite toel on Eestis kokku investeeritud 5,04 miljardit eurot ning ÜKP vahendite rakendamine oli tervikvaates tulemuslik ning vahendite toel saavutati või saavutatakse tulevikus olulisi positiivseid mõjusid Eesti kestlikule arengule – majandusarengule, ühiskondlikule arengule ning keskkonnaseisundi muutusele. Näites kasvas ÜKP meetmetest toetust saanud ettevõtete kasumlikkus ja lisandväärtus oluliselt kiiremini võrreldes meetmetes mitte osalenud ettevõtete kontrollgrupiga. Samuti toetasid ÜKP 2014-2020 meetmed „Eesti 2020“ kahe

⁴ [Struktuurivahendite perioodi 2014-2020 järelhindamise lõpparuanne](#)

põhieesmärgi – tööjõu tootlikkus Euroopa Liidu võrdluses ning tööhõive määr vanusegrupis 20–64 – suunas liikumisel. Eesti tööjõu tootlikkus moodustas 2022. aastal 80,7 protsenti Euroopa Liidu keskmisest (eesmärk 80 protsenti), kuid langes 2023. aastal koos majanduslangusega 77,5 protsendini. Tööhõive määr on ületanud eesmärgi (tööhõive 76 protsenti vanusegrupis 20-64 aastased) alates 2018. aastast ning moodustas 2023. aastal 81,8 protsenti.

Valmis „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020 ettevõtlus- ja innovatsioonitoetuste mõju hindamine”⁵, kus antakse ülevaade kuidas toetused aitasid kaasa Eesti ettevõtete tootlikkuse, hõive, ekspordivõime ja innovatsioonivõimekuse tõstmisele ning millisel määral edendasid need regionaalset tasakaalu, soolist võrdõiguslikkust ja võrdseid võimalusi ning kuivõrd soodustasid teadus- ja arendusasutuste ja ettevõtjate koostööd. Lisaks pöörati tähelepanu välistele teguritele, nagu COVID-19 pandeemia ja geopoliitilised muutused, mis mõjutasid meetmete oodatavaid tulemusi ja konteksti. Hindamise tulemusel saab kokkuvõtvalt järeldada, et ettevõtlus- ja innovatsioonitoetuste rakendamine on olnud positiivse mõjuga ja tulemuslik. Üldiselt on toetust saanud ettevõtete majandusnäitajad paranenud võrreldes võrdlusgrupiga, olenemata välistest teguritest. Harju ja Tartu maakondades oli toetuse summa elaniku kohta oluliselt kõrgem kui teistes piirkondades.

Tegevus: Riigi rahaasjade korraldamine ja järelevalve

Eesmärk: Toimiv riigi rahavoo juhtimine, riigiarvelduste korraldamine ja välisvahendite sihtotstarbeline kasutamine.

Tabel 6. Riigi rahaasjade korraldamise ja järelevalve mõõdikud ning sihttasemed, perioodil 2019-2027.
Mõõdikute selgitused

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Audiitorite poolt leitud aastane kogu viga üldkogumis (hinnang auditeeritud valimi pinnalt), %,<	0,9%	0,8%	1,4%	1,1%	3%	1,29%	2%	2%	2%	2%
Vahendite olemasolu väljamaksete teostamiseks RM-i kontserni kuuluvatelt kontodelt (s.h toimiv raamistik)	-	-	-	jah	jah	jah	jah	jah	jah	jah
E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed (tehniline), %-des	-	-	-	100%	100%	100%	99,9%	99,9%	99,9%	99,9%

⁵ [Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020 ettevõtlus- ja innovatsioonitoetuste mõju hindamine](#)

Tegevused ja tulemus:

Riigi arvelduste korraldamine ja rahavoogude juhtimine

Valitsussektori võlakoormus kasvas 2024. aasta lõpuks 23,6 protsendile (2023. aasta lõpus oli 20,4 protsenti) sisemajanduse koguproduktist. Kuigi **Eesti võlakoormus on jätkuvalt Euroopa väiksemaid** ja tugevalt alla 60 protsendi, tuleb endiselt pingutada, et Eesti liiguks korras riigirahanduse suunas.

Toimus tavapärase **riigi rahavoo juhtimine**, mis tagab riigi vabade finantsvahendite efektiivsema kasutamise, kulude kokkuhoiu pankade teenustasudelt, portfelliholdusteenustelt ja laenuintressidelt ning arvelduste korraldamise e-riigikassa ja kontsernikontode kaudu. Väljamaksete õigeaegseks tegemiseks planeeritakse konsolideeritud rahavoogu, hoitakse riigikassa pangakontsernis piisavat likviidsusvaru või võetakse vajadusel laenu.

Rahandusministeerium kajastab ajakohast infot riigi stabiliseerimis- ja likviidsusreservi, **Eesti riigi rahavoogude** ja nende **juhtimise** kohta oma veebilehel⁶.

§ Valitsus kinnitas määruse “**Riigi rahavoo juhtimise ja stabiliseerimisreservi haldamise põhimõtted**” muudatused. Selle tulemusena võib stabiliseerimisreservi osta börsil kaubeldavaid aktsiate indeksfondide osakuid ja alaneb ostetavate võlakirjade nõutav krediidireiting. Muudatuse eesmärgiks on tõsta pikemas horisondis stabiliseerimisreservi tulusust.

■ **Riigieelarve finantseerimiseks emiteeriti** 2024. aastal nii **lühiki- kui pikaajalisi võlakirju**, et võlakirjade müügist laekunud raha kasutada likviidsusreservi täiendamiseks ja üldise riigieelarve puudujäägi katmiseks. Arvestades prognoositud riigieelarve puudujääki järgmisteks aastateks, kasutab riigikassa vastavalt vajadusele ja turu võimalustele ka edaspidi erinevaid võlainstrumente riigile raha laenamiseks. Pikaajalise võlakirjaemissiooni mahuga üks miljard eurot korraldasid 2024. aasta jaanuaris Barclays, Citigroup ja Nordea. Võlakirjad noteeriti Dublini börsil. Alates 2020. aastast on rahvusvahelisel turul emiteeritud kolm pikaajalist võlakirja kogumahus 4 miljardit eurot.

■ Septembris emiteeriti 200 miljoni euro mahus kaheaastane siseriiklik võlakiri. Eesti riigi võlakirjade avaliku pakkumisel osales kokku 28 kutselist ja 7 304 jaeinvestorit, pakkumise kogunõudlus ulatus 821 miljoni euron, mis on 4,1 korda rohkem pakkumise baasmahust. Jaeinvestorite osakaal ulatus 29 miljoni euron, keskmine märkimise suurus oli 3 973 eurot. Võlakirjadest 84 protsenti jaotati Eesti päritolu investoritele. Kaasatud raha kasutatakse eelarve puudujäägi ja kasvanud kaitsekulude katteks. Riik maksab võlakirjadelt fikseeritud intressi 3,3 protsenti aastas ja seda kahe järgneva aasta jooksul.

■ Valmistati ette ja viidi läbi **e-riigikassa tehnilise platvormi uuendamise** järgmiste etappide arenduse hange ning võitjaga sõlmiti leping. Tööde tähtaeg on 2026. aasta keskpaik. Projekti suureks eesmärgiks on

⁶ [Riigi rahavoo juhtimine ja finantsreservid | Rahandusministeerium](#)

kaasajastada e-riigikassa tarkvararaamistik (sealhulgas arhitektuur), mis tagaks infosüsteemi turvalisuse ja häireteta töö kasvavatel koormustel.

Välisvahendite auditeerimine

 2024. aastal auditeeriti Euroopa Liidu struktuuritoetuse raames valimi alusel 31 projekti kulusid summas 85 miljonit eurot. **Auditite käigus leitud keskmine veamäär oli 1,29 protsenti.** Euroopa Komisjoni ja Kontrollikoja poolt aktsepteeritav viga on 2 protsenti. Kõrgem vea määr oli tingitud peamiselt puudustest kahes meetmes, mille mõju kogu struktuurivahendite rakendussüsteemile on suhteliselt väike. Enamik auditi tähelepanekud oli jätkuvalt seotud riigihangete korrektse läbiviimisega.

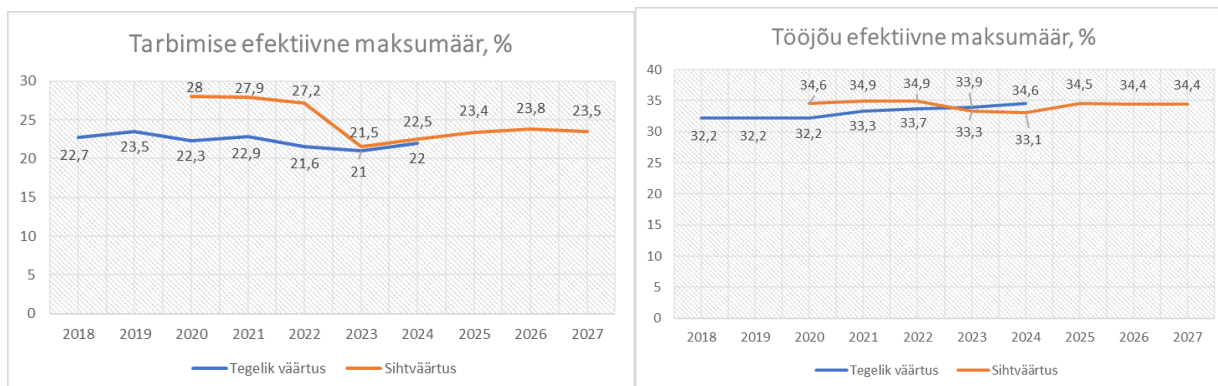
Tegevus: Maksu- ja tollipoliitika kujundamine

Eesmärk: Valitsuse stabiilsed ja tasakaalus maksupoliitilised valikud pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks.

Tabel 7. Maksu- ja tollipoliitika mõõdikud ning sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdikute selgitused

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
	Sihttase									
Tarbimise efektiivne maksumäär, %	23,3%	22,3%	22,9%	21,6%	21,0%	22,1%	22,5%	23,4%	23,8%	23,5%
Tööjõu efektiivne maksumäär, %	32,2%	32,2%	33,3%	33,7%	33,9%	34,6%	33,1%	34,5%	34,4%	34,4%
Maksupoliitika stabiilsus (ennustatavus), %	-0,3%	0,1%	0,1%	-0,2%	0,2%	1,0%	0,7%	1,6%	0,4%	0,2%
Maksusoodustuste mõju maksutuludele (maksusoodustuste suhteline maht võrreldes riigieelarve maksutuludega), %	3,2%	3,4%	3,4%	3,5%	4,1%	4,7%	4,8%	3,6%	3,1%	3,2%
Eesti koht Tax Foundation mõttekoja rahvusvahelise maksualase konkurentsivõimelisuse indeksis, ≤	1	1	1	1	1	1	5	3	3	3
ELi maksualaste direktiivide ülevõtmisega seotud rikkumismenetluste arv	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0

Joonised 10 ja 11. Maksu- ja tollipoliitika kujundamise tegevuse valitud mõõdikute visuaal

Tegevused ja tulemus:

Maksu- ja tollipoliitika kujundamine

2023. aastal oli maksukoormus 33,7 protsenti sisemajanduse koguproduktist, olles Euroopa Liidu madalamaid näitajaid. 2024. aastal tõusis maksukoormus 35,5 protsendile sisemajanduse koguproduktist ning jätkab kasvu ka 2025. aastal. Alates 2026. aastast maksukoormus stabiliseerub ning 2029. aastal langeb 2023. aasta taseme lähedale.

Maksupoliitika stabiilsuse (ennustatavuse) näitaja oli 2023. aastal heal tasemel, sest olulisi maksumuudatusi ei olnud. Aastatel 2024-2026 toimub mitmeid maksutõuse, mis suurendavad kahe teineteisele järgneva aasta võrdluses maksumuudatustest tingitud kõikumisi. Enamasti jääb näitaja kõikumine alla 1,5 protsendi sisemajanduse koguproduktist ning on seega piisavalt stabiilne. 2025. aastal ületab stabiilsuse näitaja 1,5 protsendi sisemajanduse koguproduktist.

§ **Jõustus mootorsõidukimaksu seadus**, mille kohaselt hakkas 2025. aastast kehtima kaheosaline mootorsõidukimaks. Esimese osa tasub mootorsõidukiomanik iga-aastaselt liiklusregistris registreeritud sõidukitelt; aastamaksu määr sõltub baasosast, CO₂ eriheite osast ja täismassi osast. Teise osa moodustab registreerimistasu, mida makstakse sõiduautode ja kaubikute liiklusregistris registreerimisel. Registreerimistasuga soovitakse mõjutada tulevasi autoostu otsuseid. Registreerimistasu valemis on CO₂ osakaal suurem, et soodustada vähemsaastavate sõidukite ostmist. Nii registreerimistasu kui aastamaksu suurust hakkab ka mõjutama sõiduki vanus, mis mõlemal juhul vähendab maksusummat. Üle 20-aastaste sõidukite puhul tuleb tasuda vaid baasosa (150/300 eurot registreerimistasu puhul, 50 eurot aastamaksu puhul). Mootorsõidukimaksu kogub maksu- ja tolliamet, registreerimistasu kogub transpordiamet.

§ 2024. aasta lõpus võttis Riigikogu vastu julgeolekumaksu seaduse, mille kohaselt kuni 2028. aasta lõpuni kehtestatakse Eesti kaitsevõime arendamiseks ja julgeolekuinvesteeringuteks vahendite saamiseks julgeolekumaks. Seadus sätestas, et 2025. aasta suvel tõuseb käibemaks kaks protsendipunkti ning 2026.

aastast kehtib kaheprotsendiline julgeolekumaks füüsilise isiku tulule ja ettevõtete kasumile. 2025. aasta alguses ametisse asunud valitsus on võtnud sihiks julgeolekumaksu ümber struktureerida.

§ 2024. aasta lõpus võttis Riigikogu vastu ka **alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muudatused**, mille kohaselt **tõusevad** vastavalt valitsusleppele **alkoholi- ja tubakaaktsiis aastatel 2025-2028** täiendavalt 5 protsenti ja bensiiniaktsiis 5 protsenti. Muudatused peegeldavad Eesti maksupoliitikas valitud suunda maksustada kõrgemalt tarbimist, saastamist ja tervistkahjustavaid tooteid.

§ **Jõustusi tulumaksuseaduse muudatused**, mille kohaselt alates 2024. aasta 1. jaanuarist kaotasid kehtivuse mõningad füüsilise isiku tulule rakenduvad mahaarvamised, nt lisanduv maksuvaba tulu teise ja enama lapse eest ning abikaasa eest. Samas muutusid paindlikumaks **koolituskulude mahaarvamise tingimused**. Kehtiv seadus pikendab noorte huviharidusega seotud kulude mahaarvamise õigust üle 18-aastaste õppijate puhul kuni põhikooli, gümnaasiumi või kutseõppe tasemeõppe lõppemiseni või õpilase kooli nimekirjast väljaarvamiseni.

§ **Pensioniealistele kehtiv maksuvaba tulu**, mis eelnevalt oli seotud keskmise pensioniga, külmutati 2024. aasta keskmise pensioni tasemel, st 776 euro juures kuus. Edaspidi toimub **pensioniealiste maksuvaba tulu tõstmine eraldi otsusena** analoogiliselt üldise maksuvaba tulu tõusuga. Nii on võimalik paindlikult arvesse võtta ka riigi eelarvelisi võimalusi ja üldist maksu- ning majanduskeskkonda.

§ **Ühtse maksuvaba tulu (700 eurot kuus sõltumata sissetulekute summas) rakendamine** lükati edasi 2026. aastasse, et vältida 2025. aastal tekkida võinuks ülearust eelarvedefitsiiti ja võimaldada kaitsekulude täiendavat rahastamist.

§ **Jõustus väikeettevõtjate erikord**, millega **väheneb väikeettevõtjate kohustus end piiriülesele tegutsemisel liikmesriigis käibemaksukohustuslaseks registreerida**. Seni pidi ettevõtja nii-öelda esimesest maksustatava käibe eurost ennast registreerima välisriigis käibemaksukohustuslasena. Seadusega võrdsustatakse liikmesriigis asukohta ja püsivat tegevuskohta mitteomavate ettevõtjate ja asukohta omavate ettevõtjate käibemaksukohustuse tekkimisega seotud õigused ja kohustused, misjärel rakendub Euroopa Liidu eksportijale sihtriigi käibemaksu tasumise piirmäär, mitte suurem kui 100 000 eurot.

§ **Jõustus ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamine**. Varem kehtis ettevõtluskontodele, kus aastane tulu jääb alla 25 000 euro, maksumäär 20 protsenti, tuluvahemikus 25 000 – 40 000 eurot on maksumääraks 40 protsenti. Alates 2025. aastast saab 20 protsendist maksumäära kasutada kuni 40 000 eurose aastatulu puhul. Üle selle teeniv ettevõtluskonto kasutaja on jõudnud käibemaksukohustuslaseks registreerimise piirmäärani ja peab oma tegevuse viima mõne ettevõtlusvormi (näiteks FIE, OÜ) alla.

§ **Jõustus maksualase teabevahetuse, maksukorralduse ja tulumaksuseaduste täiendamise seadus**, millega võeti üle raamatupidamisdirektiivi muudatus, mis **paneab suurtele hargmaistele kontsernidele kohustuse avalikustada makstud tulumaksusummad** ning sellealast taustateavet riikide lõikes.

§ **Jõustusi tolliseaduse muudatused**, millega **lihtsustatakse postisaadetiste tollikontrolli** nii tolli kui postiteenuse osutajate jaoks. Samuti tõhustatakse keelatud ja piirangutega kaupade Eestisse saatmise

tõkestamist. Lisaks täpsustatakse postisaadetise läbivaatuse akti vormistamise korda. Tõstetakse ka juriidilise isiku trahvimäärasid, täiendatakse maksu- ja tolliameti erivahendite loetelu ja muudetakse vormiriietuse kandmise sätteid.

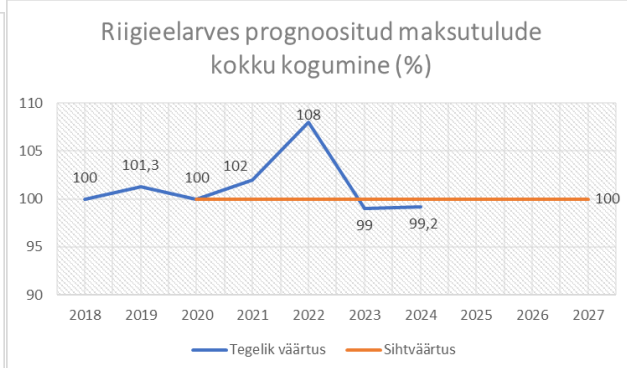
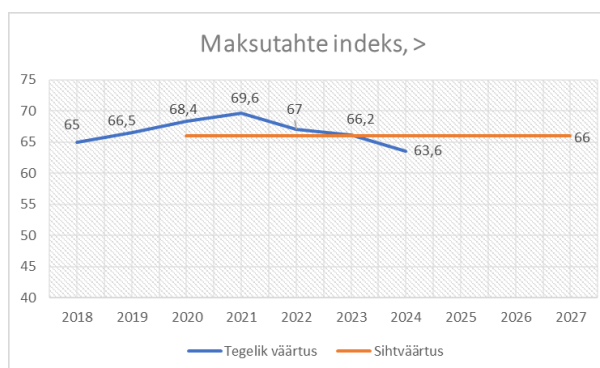
Tegevus: Maksu- ja tollikorraldus

Eesmärk: Riigi maksutulud on kogutud ja ebaaus majandustegevus väheneb.

Tabel 8. Maksu- ja tollikorralduse mõõdikud ning sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdikute selgitused

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi, %	101,3%	100%	102%	108%	99%	99,2%	100%	100%	100%	100%
Maksuaugu osakaal laekunud maksudest, %	4,2%	3,5%	2,6%	2,4%	2,4%	2,4%	<5%	<5%	<5%	<5%
Aruandeperioodi nõuete tasumise osakaal, %	99,4%	98,9%	99,4%	99,4%	99,4%	99,4%	98%	98%	98%	98%
Maksutahte indeks	66,5	68,4	69,6	67	66,2	63,6	66	66	66	66

Joonised 12 ja 13. Maksu- ja tollikorralduse tegevuse valitud mõõdikute visuaal

Tegevused ja tulemus:

2024. aastal laekus makse **13,97 miljardit eurot, mis on 9 protsenti enam võrreldes 2023. aastaga**. Riigieelarve ootus oli 113 miljonit eurot kõrgem. Viimaste aastate laekumist vaadates on laekumise kasv viimasel kahel aastal aeglustunud.

2024. aastal laekus **kõige enam sotsiaalmaksu** – kokku 4,9 miljardit eurot. Sotsiaalmaksu laekus 292 miljonit eurot ehk 6,4 protsenti rohkem kui 2023. aastal. Sotsiaalmaksu laekumine kasvas tulenevalt palgafondi suurenemisest 6 protsendi võrra, kuigi töökohtade arv aastases võrdluses langes 0,6 protsendi võrra.

2023. aastaga võrreldes **kasvas summaarselt kõige enam käibemaksu laekumine**. Käibemaksu laekus 2024. aastal 3,8 miljardit eurot, mis on 370 miljonit eurot ehk 11 protsenti rohkem kui 2023. aastal. Käibemaksu laekumise tõusu suurimaks põhjuseks on 2024. aasta algusest tõusnud käibemaksu standardmäär, mis suurendas käibemaksu tasumist aasta jooksul ca 240 miljonit eurot.

2023. aastaga võrreldes laekus protsentuaalselt kõige rohkem juriidilise isiku tulumaksu, mille laekumise kasv oli aastaga 34 protsenti ehk 246 miljonit eurot. Kasvu peamine põhjus on 2025. aastal rakendunud kõrgem tulumaksumäär, mis suurendas ettevõtete kasumi jaotamist.

Võrreldes 2023. aastaga laekus 2024. aastal **vähem alkoholiaktsiisi ja tubakaaktsiisi**.

Maksu- ja tolliameti (MTA) siht on **suurendada vabatahtlikku maksulaekumist, pakkudes lihtsaid ja mugavaid võimalusi käituda maksu- ja tolliasjades korrektset**. 2024. aastal läbi viidud uuringu tulemused näitavad, et Eesti inimeste teadlikkus maksude maksmisest ei ole eelmiste aastatega võrreldes oluliselt muutunud – oma teadmisi Eesti maksusüsteemist peab heaks ligi 62 protsenti inimestest ja 88 protsenti vastanutest on üldiselt kursis, kuidas ja mille pealt tuleb makse maksta.

Vähenenud on aga nende inimeste osakaal, kes leiavad, et maksude maksmine on nende kui kodanike tähtis kohustus. 2024. aastal oli selle väitega pigem või täiesti nõus 86 protsenti vastanutest, aasta varem aga 91 protsenti. Alates uuringu läbiviimise algusest on see näitaja püsinud stabiilsena üle 90 protsendi.

Samuti on langenud elanike hinnangud maksusüsteemi lihtsasti mõistetavusele ning maksusüsteemi õiglusele. 47 protsenti vastanutest **pidas Eesti maksusüsteemi lihtsasti mõistetavaks**, aasta varem arvas nii 56 protsenti vastanutest. Vaid 26 protsenti vastanutest nõustus väitega, et Eesti maksusüsteem on õiglane. Seda on 8 protsenti vähem kui 2023. aastal.

2024. aastal langes võrreldes varasemaga ka isiklik maksumoraal, mis tähendab, et varasemast vähem inimesi tunneks ennast halvasti, kui jätaks maksud maksmata. See näitaja langes eelmise aastaga võrreldes 6 protsendi võrra – 2 protsendilt 66 protsendile.

2024. aastal langes maksutahte indeks 63,6 punktile, mis on uuringu kuueaastase ajaloo madalaim tulemus.

Maksu- ja tolliameti oluline ülesanne on **vähendada maksukahju** ehk saamata jäänud maksutulu, mis takistab ausat konkurentsi ja vähendab riigi tulusid. 2024. aastal hinnati maksukahju suuruseks 212 miljonit eurot. Nii käibemaksu, tööjõumaksude kui muude maksude kahju viitab, et väike hulk isikuid tekitab suure osa maksukahjust. See tähendab, et kõrge riskiga isikuid on vähe, kuid nende tekitatud maksukahju on suur.

2024. aastal oli kõrge riskiga isikuid kõikidest maksuprobleemidega isikutest 16,9 protsenti, kuid nende tekitatud on kokku 48 protsenti kogu maksukahjust, mis on summaliselt 103 miljonit eurot.

Maksuauditi töö tulemusena 2024. aastal määratud maksusumma oli kokku 68,8 miljonit eurot. Ära hoitud kahju summa moodustas 56,1 miljonit eurot.

 2024. aastal **tunnustati MTA ja LHV koostöös väljatöötatud lihtsat, nutikat ja automaatselt toimivat ettevõtluskonto lahendust nii siseriikliku kui üleeuroopalise tunnustusega**. Ettevõtluskonto pärjati tunnustusega konkurssidel "Tunnusta ettevõtluse edendajat 2024" ja "Euroopa ettevõtluse edendamise auhinnad 2024" (*European Enterprise Promotion Awards 2024*).

 Toimused ettevalmistused, et **minna üle andmepõhisele aruandlusele**, mis on osa maksu- ja tolliameti plaanist **liikuda reaalamajanduse suunas**. Reaalamajanduse projekti (RTE) raames viidi läbi ärianalüüs ja selle kommunikatsioon. Ärianalüüsi koostamise käigus otsustati oluliselt laiendada projekti algset skoopi - 2024. aasta põhifookus oli TSD palgaandmete, KMD ning töötajate registri komponentide ärianalüüsil. RTE projekti tulemusena liigub MTA tehnoloogia- ja ametnikukesksetelt lahendustelt andmete ja äriprotsessikesksele lähenemisele.

 Analüütilise võimekuse kasvatamiseks tegeleti andmete korrastamise, seoste ja reeglite kirjeldamisega Accuritys. 2024. aasta lõpuks oli kirjeldatud 100 maksu- ja tolliameti andmestikku. MTA siht on vähendada tulevikus infotehnoloogia arenduskulu analüüsimahu arvelt, saavutada kiirem ja selgem arusaam keskkonnas toimuvast juhtimisotsuste tegemiseks ning luua eeldused MTA andmetega andmeteadusega tegelemiseks. Kvaliteetne andmehaldus on oluline eeldus kõrgeks automatiseerituseks ja tehisintellekti arendamiseks.

 2024. aastal **panustas maksu- ja tolliamet info- ja kommunikatsioonisüsteemide investeeringutesse 11 miljonit eurot, millest 60 protsenti moodustasid maksuteenuste ning 40 protsenti tollisüsteemide arendused**. Peamised arendused olid seotud õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmiseks mõeldud infosüsteemide arendamisega, näiteks mootorsõidukimaksu ja Euroopa Liidu ülese väikeettevõtete käibemaksu erikorra rakendamine, iga-aastane füüsiliste isikute tulude deklareerimine, tulumaksu, käibemaksu ja kogumispensioni makse määrade tõstmine jne. MTA tegeles ka Euroopa Liidu tolliõigusega seotud infosüsteemide arendamisega, näiteks üleeuroopalise tollistaatuse rakenduse loomine, impordi-, transiidi-, ekspordi- ning sisenemisformaalsuste süsteemide edasiarendused.

Alates 2024. aastast avalikustab MTA kogu arendusportfelli MTA kodulehel. Arendusportfell annab läbipaistva ülevaate MTA planeeritavatest, arenduses olevatest ja valminud IKT arendustest.

2024. aastal olid fookuses järgnevad IT projektid:

- Loodi tehniline lahendus standardsete sissenõudmisdokumentide täiusautomaatseks genereerimiseks, digitembeldamiseks ja väljastamiseks.
- Eraklientidele loodi võimalus MTA konsultantidelt reaajas maksu- ja tollialast nõu küsida, kasutades selleks kodulehel asuvat vestlusakent Bürokratt.
- Võeti kasutusele ajatamise graafikute automaatne tühistamine juhul, kui kliendid ei ole omapoolseid tingimusi korrektseks täitnud. MTA-le tähendab see, et ametnik ei pea enam otsuseid

digitaalselt allkirjastama ja kriteeriumite tuvastamine ei ole enam käsitöö ning selle tulemusena paraneb oluliselt sissenõudmise kiirus ja efektiivsus.

- Toimus liidestus SEB palgamaksemooduliga, et tagada palgamakse teenus, mille eesmärk on pakkuda ettevõtetele mugavat ja turvalist palgamaksete võimalust. Uus palgamakse lahendus võimaldab ettevõtetel teostada palgamakseid ning deklareerida ja tasuda riigimaksud kiirelt ja mugavalt ühes kanalis - SEB internetipangas. Teenus on eeskätt mõeldud väikeettevõtetele ning palgamakse lahendus sisaldub on kõikides SEB äripakettides.
- Automatiseeriti võlamenetlus.
- Võeti kasutusele elektrooniline tollistaatus ja keskne tollivormistus.
- Lõpetati automaksu IT-rakenduste arendustööd. Jätkutegevusena teostatakse andmete valideerimist ning vajadusel väiksemate vigade parandust.
- Võeti kasutusele TPCatalyst andmebaas.

 Maksu- ja tolliamet viis 2023. aasta kevadel läbi **teenindusbüroode külastusuuringu** ning analüüs näitab, et nõudlus kohapealse silmast-silma teeninduse järele on aastatega oluliselt kahanenud ning ameti e-kanalite külastuste arv ja rahulolu teenindamisega on väga kõrge. 2024. aasta mais lõpetati kohapealne teenindamine üheksaks kuuks Kärdla, Jõgeva ja Rapla büroodes. Põlva bürood külastanud inimesed suunati nõustamisele Võru või Tartu büroosse. Alates 2024. aasta maist on avatud kolmel päeval nädalas Paide, Haapsalu, Kuressaare, Valga, Rakvere, Viljandi ja Võru teenindusbürood.

 Korraldati **tolliprotseduuride tõhusat järelevalvet ja kaitsti tollipiiri**, et tõkestada pettuseid ja vähendada salaturu osakaalu. 2024. aastal jätkus **Vene Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonide** valguses. Maksu- ja Tolliamet (MTA) liikus Narva, Koidula ja Luhamaa piiripunktides Eestist Venemaa suunal riskipõhistelt tollikontrollidelt üle täielikule tollikontrollile, kontrollides kõiki piiriületajaid, sõidukeid ja kaupu. Kuni 8. augustini 2024 kontrollisid MTA tolliametnikud väljuval suunal üle piiri liikuvaid kaupu riskide põhiselt, mis hõlmas endas automaatset riskianalüüsi ning nii ametniku kui juhuvaliku alusel kontrolli suunamisi. Selliste meetoditega on alates 2022. aastast, mil kehtestati rahvusvahelised sanktsioonid ja algas täiemahuline sõda, läbi viidud üle 100 000 tollikontrolli ning avastatud üle 10 000 rikkumise. Lähtuvalt valitsuse otsusest ja MTA ohuhinnangust liiguti alates 8. augustist sujuvalt üle täielikule tollikontrollile.

 Balti riikide, Soome ja Poola tolliasutused allkirjastasid koostööleppe kaubandussanktsioonide ühtlasemaks rakendamiseks. Tolliasutuste ühtse koostöölepingu eesmärgiks on tagada kaubandussanktsioonide ühetaolisem rakendamine kogu Balti regioonis ning tugevdada veelgi omavahelist koostööd. Lepingu jõustumine tähendab eelkõige põhimõtete ja protsesside ühtlustamist riskide hindamisel ja sanktsioonikontrollide teostamisel, mis on märkimisväärne samm regiooni majandusliku ja poliitilise stabiilsuse tugevdamisel. Koostööleppe kohaselt tugevdatakse piiriületuste kontrolli, et parandada Euroopa Liidu idapiiri julgeolekut ja aidata piiriületajatel, sealhulgas ettevõtetel, paremini orienteeruda kehtestatud piiravates meetmetes.

 Töötati välja tolli riskistrateegia ja kontrolliressursi juhtimise põhimõtted. Riskikriteeriumite ja strateegia rakendamisega seotud tegevused jätkuvad järgnevatel aastatel vastavalt tegevusplaanile.

2024. aastal **edastati prokuratuuri 88 kriminaalasja 309 kuriteoepisoodi ja 142 kahtlustatavaga, milles tuvastati riigile kokku 3 170 000 euro suuruse kahju tekitamine.** Kohtueelse menetluse käigus konfiskeeriti kahtlustatavatelt ja arestiti avalik-õiguslike nõuete tagamiseks sellest summast 49 protsenti.

Aasta jooksul avastas ja kõrvaldas MTA mustalt turult 16,5 miljonit ebaseaduslikult käideldud sigaretti, 3746 liitrit e-vedelikke ja 1680 liitrit absoluutalkoholi, millega hoiti ära 5,3 miljoni euro suuruse maksukahju tekkimine riigile.

2024. aastal alustati 187 narkootiliste ja psühhotropsete ainete suures koguses ebaseadusliku käitlemisega seotud kriminaalmenetlust, millest 159 puhul telliti narkootilised ained Eestisse posti teel.

3. Finantspoliitika programm

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Valdkonna arengukava	-
Programmi nimi	Finantspoliitika programm
Programmi eesmärk	Finantskeskkond on konkurentsivõimeline, usaldusväärne ja kestlikkust toetav
Programmi periood	4 aastat (2024-2027)
Peavastutaja	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad	Rahapesu Andmebüroo

Aruandeaasta programmi kulud tegevuste lõikes

Tabel 9. Finantspoliitika programmi kulud 2024. aastal tegevuste lõikes, tuhat eurot.

Programm: Finantspoliitika	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud kokku	7 996	10 298	8 415
Programmi tegevused:			
Finantspoliitika kujundamine	1 250	1 763	1 414
Rahandusteabe poliitika kujundamine	6 746	8 535	7 002
<i>sh VV sihtotstarbelisest reservist eraldatud vahendid</i>	-	190	167

Programmi panustavad rahapesu andmebüroo ja rahandusministeerium. Tegevuste lõikes jagunes lõplik 2024. aasta eelarve ja selle täitmine järgmiselt: finantspoliitika kujundamine 17 protsenti ja rahandusteabe poliitika kujundamine 83 protsenti.

Programmi Finantspoliitika 2024. aasta lõplik eelarve 10,3 miljonit eurot oli esialgsest eelarvest 2,3 miljonit eurot suurem. Olulisemad muudatused:

- 2,9 miljoni euro ulatuses toodi üle 2023. aasta piirmääraga eelarve kasutamata vahendeid;
- 2024 lisaelarve meetmetega vähenesid kulud 0,1 miljonit eurot;
- seaduse muudatusega vähenesid kulud 0,4 miljonit eurot;
- Vabariigi Valitsuse reservidest eraldati täiendavaid vahendeid 0,2 miljonit eurot;
- tuludest sõltuvate kulude eelarve suurenes 0,2 miljonit eurot.

2024. aasta kulud olid kokku 8,4 miljonit eurot ehk 82 protsenti lõplikust eelarvest.

Piirmääraga vahenditest jäi 2024. aastal kasutamata 1,9 miljonit eurot, mis kantakse järgmisesse eelarveaastasse, sealhulgas:

- sihtotstarbelise reservi vahendid rahapesu vastase võitlusega seotud tegevusteks 23 tuhat eurot;
- asutuste tegevuskulud 1,9 miljonit eurot.

Vahendid kantakse üle sihtotstarbeliselt programmitegevuste lõikes.

Programmi mõõdikud ja sihttasemed

Tabel 10. Finantspoliitika programmi mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdikute selgitused

Finantspoliitika mõõdikud	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
	Sihttase									
Kapitalituru maht (börs, võlakirjad, ühisrahastus, riskikapitali- ja muud fondid ning III samba pensionifondid v.a. krediidiandjad, II samba pensionifondid ja kindlustus) SKP-sse, %, >	22,9%*	22,9%*	28*	29%*	29%*	32%*	30%	30%	30%	32%
Finants- ja kindlustustegevuse osatähtsus SKP lisandväärtuses, %, >	4,4%	4,9%	4,6%	4,6%	6%	6,5%	5%	5%	5%	5%
II samba fondide pikaajaline reaaltootlus (20 aasta libisev keskmine on võrdne või ületab 2%)	0,7%	0,9%	1%	-0,3%	0,1%	0,4%	0,4%	1%	1%	1%
Tähtaegselt esitatud majandusaasta aruannete osakaal	66	54	51	55	66	**	65	65	65	65

* hinnanguline

** selgub 01.07.2025 seisuga

Mõõdik, mille seiramine lõpetati, sest Finantsinspeksioon ei avalda enam andmeid:

Eraisikute netofinantsvara (finantsvara – finantskohustused) suhe sisemajanduse koguprodukti.

Olukorra analüüs

Areng hea või väga hea:

PANGANDUS JA MUU KREDIIDIVAHENDUS, MAKSETEENUSED

- Pangandussektor on jätkuvalt tihedalt integreeritud Põhjamaade finantsgruppidega, mis on suure tõenäosusega kaasa aidanud **Eesti finantssüsteemi stabiilsusele**.
- **Pangandussektor** on endiselt tugev ning **olnud valmis** Eesti ettevõtjaid ja majapidamisi ka **keerulistel aegadel toetama**. Intressikeskkond on aga muutunud ja laenamine läks 2023. aastal kallimaks. Nüüd **on näha jällegi intressitasemete alanemise märke**.
- **Pankade viivislaenu portfelli pole** hoolimata majanduse keerulistest aegadest ülemäära **kasvanud** – pankade viivises olevad majapidamistele ja äriühingutele antud laenud moodustasid üsna väikese osa pankade kogu laenuportfelist.

- **Eesti pankade rahastamisega seotud riskid on kontrolli all.** Pankade rahastamisallikad on mitmekesisistunud. Mitmed pangad on näiteks emitteenud pandikirju või muid võlakirju. Pandikirjade emitteerimine võimaldab raha iseseisvalt kaasata ehk seetõttu ei ole vaja nii suures ulatuses enam emapankade rahastamisele toetuda. Samuti on hoiused kasvanud väga kiiresti.
- **Finantsteenused**, sealhulgas makseteenused, on viimase aasta jooksul olnud **valdavalt hästi kättesaadavad**. Kaupade ja teenuste e-ostude käive on järjest suurenenud.
- **Eestis tegutseb kokku umbes 50 krediidiandjat** (sealhulgas nii pangad kui mitte-pangad), kes tarbijatele laene väljastavad. Krediidiandjate mitmekesisus turul tagab konkurentsi ja tarbijale võimaluse leida turult endale sobivaima hinnaga laenupakkuja.

KAPITALITURG

- Aastate jooksul on eelkõige **jaeinvestorite** jaoks **investeermistoodete valikuvõimalused suurenenud**. Tallinna Börsile on tulnud juurde mitmeid uusi emitente, samuti on kasvanud sinna investeerivate jaeinvestorite arv.
- Mitmed **investeermisteenuste pakkujad** on langetanud ka **tehingutasusid** viimaste aastate jooksul.
- Raha kaasamine on kasvanud ka läbi mitmete alternatiivsete **rahastamisplatvormide** (näiteks alternatiivbörs, ühisrahastus) ning **kasvanud on riskikapitali ja investeerimisfondide sektor**.

KINDLUSTUS JA KOGUMISPENSIONID

- **III sambaga liitunute arv on jätkuvalt tõusutrendis** – kui 2023. aasta lõpuks oli III sambas kokku 197 000 inimest, siis 2024. aasta lõpuks 219 868 inimest.
- Keskmine **II samba pensionifondide valitsemistasu** oli 2024. aasta seisuga 0,51 protsenti, mis on taas veidi **madalam, kui aasta varem** (2023 oli 0,54 protsenti ja 2022 oli 0,57 protsenti).
- Pensioni **investeermiskontosid** on 2024. aasta aprilli lõpu seisuga avatud 8 700, mille kaudu on investeeritud või investeerimisel umbes 117 miljonit eurot (2023. aasta lõpus oli 89 miljonit).
- Erinevalt muust finantssektorist on kindlustussektori klientidel võimalik kasutada ka **kohtuvälist lepitusmenetluse süsteemi**.
- **Väärtpaberite**, sealhulgas ka **pensioniosakute, registripidamise süsteem on toiminud tõrgeteta** ning seda arendatakse järjepidevalt.

RAHAPESU TÕKESTAMINE

- 2023. aasta alguses kinnitati Eesti MONEYVAL raport, millega seonduvalt läbis Eesti **MONEYVAL-i poolse hindamise**, kus hindamisobjektiks on riigi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemide efektiivsus. Hindamisraport sisaldab soovitusi Eestile, mille täitmist MONEYVAL järgmistel aastatel jälgib. 2024. aasta detsembris toimus taas järelhindamise aruandmine.
- **Rahapesu andmebüroo tõhustas** 2022. aastast **järelevalvet** virtuaalväringu teenuse pakkujate (VASP-ide) üle ning tänu sellele on **VASP-ide turg tänaseks oluliselt korrastunud**.

ARVESTUSALA

- Arvestusala valdkonna põhiülesandeks on usaldusväärse finantsinfo olemasolu tagamine kõigi Eesti majandussubjektide kohta, samuti selle info kättesaadavuse ja kasutajasõbralikkuse parandamine. 2023. aastal oli oluliseks sammuks **majandusaasta aruannete kõikidele huvilistele tasuta kättesaadavaks tegemine** Äriregistris, mis on tõstnud ka nende loetavust ja kasutust igapäevaste majandusotsuste tegemisel.

FINANTSKIRJAOSKUS

- Pandeemia ja samuti muudatused kogumispensionite süsteemis tõstsid märkimisväärset huvi investeerimise ja rahatarkuse vastu laiemalt ning see trend on jätkuvalt püsinud. **Võimalusi saada vastavat teavet ja koolitust on Eestis praegu paremad, kui kunagi varem.** Eriti on märgata koolide suurenenud huvi rahatarkuse õpetamise vastu. Rahandusministeeriumi ja teadlaste koostöös valmisid 2023. aasta suvel ka rahatarkuse õpiväljundid kõikidele kooliastmetele, mis 2024. aastal lõimiti õppekavadesse ja –materjalidesse.

Vajab tähelepanu:

PANGANDUS JA MUU KREDIIDIVAHENDUS, MAKSETEENUSED

- Finantskriiside ennetamise ja juhtimise raamistikku saab muuta tõhusamaks. Esiteks, kehtiv regulatsioon võib sisaldada **takistusi sobilike kriisilahendusmeetmete rakendamiseks**. Teiseks, Tagatisfondil ei pruugi olla piisavalt vahendeid suuremate kriiside tarvis. Euroopa Liidu Pangandusliidu projekti lõpuni viimine (muuhulgas ühtse hoiusekindlustuse süsteemi teke) peaks aga muutma Euroopa Liidu finantssüsteemi stabiilsemaks ja vähendama seeläbi riskide kandumist Eesti finantskeskkonnale ja majandusele tervikuna.
- **Hetkel, kriisiolukorras ei pruugi koostöö ja infovahetus olla, eelkõige välispartneritega, kõige sujuvam.** Seega on Põhja- ja Baltimaade suunal võimalik finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimisalast koostööd rohkem tõhustada (ka muudes valdkondades peale panganduse, näiteks kindlustus ja rahapesu tõkestamine).
- Samuti on muutunud julgeoleku olukord esitanud uusi väljakutseid ka finantssektorile. Näiteks tuleb tagada valmisolek, kui kriis hakkab pihta muudest valdkondadest (näiteks elektri- või sidekatkestused) või **kui küberrünnakud tabavad ka finantssektorit**.
- **Tänaseks ei ole kõik finantsturul tegutsejad finantsjärelevalve all.** Eelkõige on murekohaks hoiulaenuühistud, kelle viimine finantsjärelevalve alla suurendaks hoiustajate kindlustunnet. Jätkuvalt **esineb üsna palju nii öelda lõhkilaenamist** - paljud inimesed ei suuda tasuda õigeaegselt oma tarbimislaene. See võib tähendada, et kõik krediidiandjad ei väljasta laene piisavalt vastutustundlikult või puuduvad võimalused laene vastutustundlikult väljastada. Eelkõige positiivse krediidiregistri loomine võiks aidata seda probleemi lahendada.

- Nii füüsilistel isikutel kui ka väikeettevõtjatel **ei ole võimalik** panga-, investeerimis- ja muude finantsteenuste osutamisest tekkinud **vaidlusi lihtsasti lahendada ilma kohtusse pöördumata**. Lahenduseks saab olla efektiivse kohtuvälise vaidluste lahendamise süsteemi loomine.

KAPITALITURG

- **Konkurentsi soodustamine finantsteenuste valdkonnas** (pangandus, investeerimine, kindlustus jne), et teenuste valik oleks mitmekesine, aga ka hind oleks tarbijale taskukohane ja julgustaks tarbijat finantsteenuseid rohkem tarbima.
- Muuta Eesti **kapitaliturg atraktiivsemaks ja mitmekesisemaks** ehk ettevõtetele oleks tänasega võrreldes lisaks pangalaenudele muid võimalusi kapitali kaasamiseks, sealhulgas ka näiteks pensionifondide investeringute näol. Jaeinvestoritele laiemal valiku instrumentide tekitamine raha paigutamiseks nii lühi- kui pikaajaliselt. Aidata kaasa väärtipaberiturul infrastruktuuride (registrite ja arveldussüsteemide) integreerumisele, et lihtsustada ja muuta odavamaks investorite jaoks väärtipaberitesse investeerimist üle Euroopa Liidu.
- **Vältimaks finantsteenuste valdkonna ülereguleerimist**, tuleb proaktiivselt EL läbirääkimistel enam kaitsta Eesti huve, lähtuvalt meie riigi väiksusest ja ära kasutada EL õiguses sätestatud valikukohti, et kehtestada liberaalsemaid nõudeid või jätta mõni nõue üldse kehtestamata. Euroopa Liidu läbirääkimistel rõhuda enam proportsionaalsuse arvestamisele, et väiksematel teenusepakkujatel oleksid leebemad nõuded, tagamaks nende konkurentsivõime nii kohalikul kui Euroopa Liidu finantsturul. Seeläbi mitmekesistuks finantsteenusepakkujate hulk Eesti finantsturul.

FINANTSKIRJAOSKUS

- Jätakuvalt tuleb pingutada, et **rahatarkus oleks kõigile kättesaadav** ja et head **teoreetilised teadmised jõuaks üha enam ka praktikasse**. Tähelepanu vajab haavatava elanikkonna rühm, eelkõige need, kes on end lõhki laenanud või kelle sissetulekud jäävad alla nende kohustusele. Samuti on üha tõsisemaks muutumas pettuste temaatika, kus ühelt poolt tuleb inimesi õpetada petuskeeme ära tundma ja teisalt analüüsida, kas abiks oleks regulatiivsed muudatused.

KINDLUSTUS JA KOGUMISPENSIONID

- **Keskmine II samba fondide pikaajaline (viimased 20 aastat) reaaltootlus** on 0,4 protsenti. Kokkuvõttes oli 2024 hea aasta, kuid jätkuvalt vajab fondide tootlus tähelepanu.
- 2024. aasta lõpuks oli **II samba fondide maht kokku 5,9 miljardit eurot** (2023. aasta lõpus 4,95 miljardit). Kuigi aastane tõus oli miljard eurot, siis investeerimiskeskond üldiselt on jätkuvalt keeruline. Kokkuvõttes on väljakutseks, kuidas selgitada pensionikogujatele pikaajalise investeerimise eripärasid ehk eelkõige pikale eesmärgile keskendumist.
- Nii **elukindlustuses** tervikuna kui ka **spetsiifiliselt II samba väljamaksetes** teeb muret **napp konkurents** - jätkuvalt on pensionilepingute turul aktiivselt tegutsemas vaid üks pakkuja. Koostoiimes madalate intresside keskkonnaga ei soosi see pikaajalistest kindlustustoodetest huvitatud klientide jaoks parimaid valikuid.

- Kuigi viimase aasta hüpe III sambaga liitunutes on märkimisväärne, siis hõlmatute arv võiks kasvada stabiilselt ka tulevikus. III sambaga liitumisest üksi ei piisa – kapitali kogumiseks tuleb teha ka regulaarselt sissemakseid. Seega on väljakutseks, **kuidas aktiveerida III sambaga liitunud inimesi regulaarselt panustama.**

RAHAPESU TÕKESTAMINE

- Rahapesu tõkestamisse puutuvad organisatsioonid on sageli rahandusministeeriumi valitsemisala välised, seega puuduvad hoovad ja tööriistad ministeeriumite, aga ka ametiasutuste üleselt tegevusi koordineerida ning tagada valdkonnaülest tulemuslikku võitlust rahapesuga.
- Rahapesu tõkestamise süsteem peab tasakaalukalt ent tulemuslikult suutma kohanduda uute võimalike rahapesualaste väljakutsetega. Kuidas tuvastada riske enne, kui need eskaleeruvad või realiseeruvad ning kuidas viia läbi strateegilist analüüsi riskide märkamiseks ning ennetamiseks, on valdkonna pidevad ülesanded. Vaja on paremat rahvusvahelist koostööd ning proaktiivselt sanktsiooni rikkumiste ja kõrvalehoidumiste tuvastamist, samuti paremat andmeanalüütikat.
- Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas on oluline pidev andmepõhine riskide hindamine ning otsuste tegemine. Vajadus paremaks andmeanalüütikaks tähendab andmehalduse arendamist ja selleks vajaliku õiguskeskkonna kujundamist. Ettevõtjaid puudutavate registrite andmete õigsuse kontroll läbi erinevate valdkondade ja asutuste on väljakutse. On andmeid, mida ei koguta, mis oleks vajalikud ja on andmeid, millele ei pääse ligi. Kõikide andmete puhul ei ole tagatud õigsus ega piisava sagedusega uuendamine.

ARVESTUSALA

- **Kättesaadava ja kvaliteetse audiitorteenuse tagamine** riigis. Inflatsiooni tingimustes on kasvanud auditeerimiskohustusega aruannete arv, kuid audiitorite arv on vähenenud. Analüüsime 2024. aasta aruannetele kohalduva audiitorkontrolli piirmäärade tõstmise mõju 2025. aastal.
- **Äriühingute kestlikkusaruandluse** (puudutab esmajoones suuremaid ettevõtteid) kohustuslikuks muutumine, mille laiapõhjalisem kasutuselevõtt nõuab eraldi jõupingutusi nii antud infot kaasavate infotehnoloogiliste süsteemide väljaarendamisel (ettevõtjaportaali vm) kui ühiskonna vastavasisulise üldise teadlikkuse tõstmisel.

Programmi tegevuste täitmise analüüs

Tegevus: Finantspoliitika kujundamine

Eesmärk: Saavutatud on tasakaalupunkt avaliku huvi ja ettevõtjate ärihuvi vahel ning tagatud on läbipaistvus ja finantsstabiilsus.

Tabel 11. Finantspoliitika kujundamise mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdikute selgitused

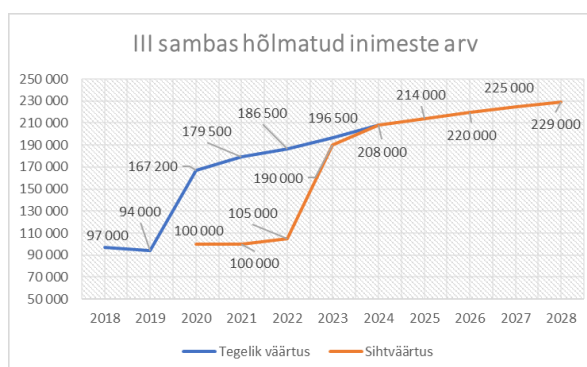
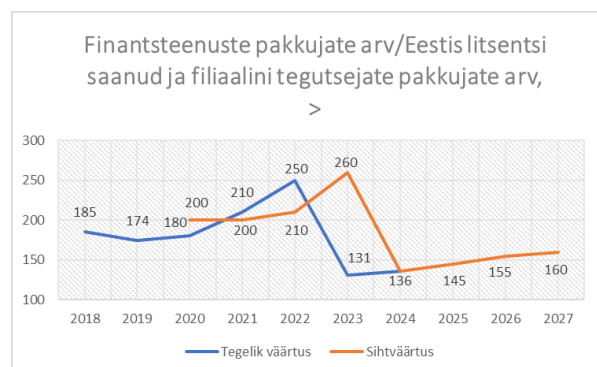
Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Finantskriisi või finantssüsteemi tõrgete esinemise korral riigile tekkiva erakorralise kulu suurus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Finantsteenuste pakujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina teenuste pakujate arv, >	174	180	210	250	131*	136	136	145*	155*	160*
Tähtaegselt üle võtmata EL õigusaktide arv	1	1	5	0	3	3	0	0	0	0
II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe läheneb 0,4%, %	0,61%	0,59%	0,58%	0,57%	0,54%	0,51%	0,51%	0,49%	0,47%	0,45%
III sambas hõlmatud inimeste arv	94 000	167 200	179 500	186 500	196 500	208 000	208 000	214 000	220 000	225 000
Eesti koht OECD Finantskirjaoskuse uuringu riikide edetabelis : hoiakud	-	7	-	-	Ei hinnatud	-	5	-	-	-
Eesti koht OECD Finantskirjaoskuse uuringu riikide edetabelis: käitumine	-	13	-	-	23	-	10	-	-	-
Eesti koht OECD Finantskirjaoskuse uuringu riikide edetabelis: teadmised	-	4	-	-	3	-	3	-	-	-

* (võrreldes varasemate aastatega on seda metoodikat korrigeeritud - välja on jäetud maaklerid, ilma loata fondivalitsejad)

Mõõdikud, mille seiramine lõpetati, sest andmeid enam ei koguta:

Hasartmängusõltuvuse määr: tõenäoline patoloogiline mängija

Hasartmängusõltuvuse määr: mõningate probleemidega mängija, sest uuringut ei tehta enam.

Joonised 14 ja 15. Finantspoliitika kujundamise tegevuse valitud mõõdikute visuaal

Tegevused ja tulemus:

Finantssektori stabiilsuse tagamisele ja läbipaistvusele suunatud tegevused.

§ Kehtima hakkas **EL küberturvalisuse määrus (DORA - Digital Operational Resilience Act)**, millega nähti **pankadele jt finantsasutustele ette uued nõuded**, et parandada nende võimet ennetada küberrünnetest tulenevaid olukordi, mis võivad viia teenuste katkemise, finantskaotuste ja andmelekedeni. Geopoliitiline olukord on küberohu riske oluliselt suurendanud ja finantssektor langeb küberrünnakute sihtmärgiks kolm korda tõenäolisemalt kui mõni muu sektor. Finantsteenuste toimimisel on tehnoloogial võtmeroll ja võimalike rünnakute ennetamine seda vajalikum. Kehtima hakanud reeglite kohaselt peaks rünnete ja häirete esinemise korral ettevõtte olema tegevusplaan ja juhtimisraamistik, tagamaks, et teenuste osutamist on võimalik kiiresti jätkata ja klientide andmed on kaitstud.

§ Jõustusid **euro kasutusele võtmise seaduse** muudatused, mille eesmärk on **vähendada vajadust 1- ja 2-sendiste kasutamiseks**. Pisisentidega makstakse poes ostude eest harva, kuid nende tootmise ja käitlemise mõju keskkonnale on suur. Seadusega kehtestati poodides sularahaga tasumisel ümardamisreegel ja poed 2025. aastast vahetusrahana enam 1- ja 2-sendiseid tagasi ei anna.

§ Jõustus **krediidiinkassode ja – ostjate seadus**, mille kohaselt peavad laenulepingustest tulenevate võlgnevuste sissenõudmisega tegelevad inkassod **taotlema finantsinspeksioonilt tegevusloa** ja neile kehtestatakse tegevusnõuded. Inkassofirmadele kaasnevad võlgniku teavitamise kohustused. Eraldi nähakse ette täiendavad nõuded pankadele ja muudele krediidiandjatele – sätestatakse, et enne täitemenetluse algust tuleb laenuandjal kaaluda kas on siiski võimalusi, et maksetähtaja ületanud tarbijakrediidilepinguid saaks muuta selliselt, et võlgnik suudaks pikemas perspektiivis oma võla tasuda ja kohtumenetlust ei peakski alustama.

§ Rahandusministeerium esitas kooskõlastamiseks **hoiu-laenuühistute (HLÜ) seaduse muudatused**, mille kohaselt peavad tulevikus hoiu-laenuühistud ennast **kujundama ümber ühistupankadeks**. Ühistupank allub finantsinspeksiooni järelevalvele ja tema hoiustele laieneb Tagatisfondi kaitse. Seadusmuudatuste eesmärk on kaitsta hoiustajate raha hoiu-laenuühistutes.

2024. aastal toimus ka mitu kohtumist Põhja-Balti ministeeriumite ja teiste ametiasutuste vahel, et tugevdada ja tõhustada omavahelist koostööd finantskriiside juhtimiseks. Toimus ka ühine Põhja-Balti riikide finantskriisi õppus.

§ Rahandusministeeriumil koostöös majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumiga on valminud **väärtpaberituru seaduse muudatused**, mille eesmärgiks on **edendada soolist tasakaalu suurte börsifirmade juhtkondades**. Eelnõuga võetakse üle vastav Euroopa Liidu direktiiv, mille kohaselt börsiettevõtte üldkoosolek peab soolise tasakaalu soodustamiseks kinnitama ühe kahest eesmärgist: vähemalt 40 protsenti nõukogu liikmetest on alaesindatud soost või vähemalt 33 protsenti juhatuse ja nõukogu liikmetest on alaesindatud soost. Esimese eesmärgi täitmiseks peaks näiteks viieliikmelises nõukogus olema kaks alaesindatud soost isikut, teise eesmärgi täitmiseks nõukogus ja juhatuses, kus

on kokku näiteks üheksa liiget, peaks neist kolm olema alaesindatud soost. Muudatus nõukogu või juhatuse tasemel peab toimuma aja jooksul vastavalt sellele, mis hetkel saab läbi ametis olevate liikmete ametiaeg.

Finantssektoris konkurentsiolekorra suurendamisele suunatud ja uute finantsteenuste arengut soodustavad tegevused.

Euroopa Liidu tasandil toimus 2024. aastal mitmeid töögrupe, kus aktiivselt osalesime – digieuro, pankade kriisimeetmed, maksteenuste uuendamise ettepanekud, finantsteabe jagamise määrus. Töö kõigi nende ettepanekutega jätkub ka aastal 2025.

Jõustus **krüptovaraturu seadus**, millega kehtestatakse **krüptovaratteenuse pakkujatele** nõuded, **eesmärgiga korrastada turgu ja tagada selle usaldusväärsus**. Krüptoturg oli seni Euroopa Liidus ühtselt reguleerimata, välja arvatud rahapesu tõkestamisest tulenevad nõuded. Liikmesriigiti olid olukord ja regulatsioonid erinevad. See on soodustanud mitmeid petuskeeme ja mõjutanud krüptoturu usaldusväärsust. Samas kätkevad krüptovara ja uued tehnoloogiad ka täiendavaid võimalusi uuenduslikeks digiteenusteks, alternatiivseteks maksevahenditeks või uuteks rahastamisallikateks. Turu reguleerimine võiks kasvatada ka vastavaid investeeringuid.

Otseselt finantsteenuste tarbijate ja investorite kaitse suurendamisele suunatud tegevused.

Toimused **Finantskirjaoskuse edendamise strateegia 2021–2030** rakendamisega seotud tegevused. 2024. aastal oli fookus eelkõige **haridussüsteemi puudutavatel tegevustel**, kuid tõsisemalt võeti selle kõrval fookusesse ka võlgnike probleemid, võitlus finantspettusega ja rahvusvaheline koostöö eelkõige meie regiooni riikidega.

2024. aasta märtsis **lõpetas õpetajate rahatarkuse mentorklubi oma neljanda hooaja**, kus osales kümme gruppi üle Eesti ning lõputunnistuse said 142 kooli- ja lasteaiaõpetajat, noorsootöötajat, raamatukoguhoidjat. Nelja tegutsemisaasta peale kokku on nüüd klubis omandatud teadmisi edasi andmas 520 õpetajat üle Eesti. Õpetajad said süvendatud teadmisi kulude-tulude ülesmärkimise ja analüüsi, eelarve koostamise, säästmise, targa majandamise ja laenamise, investeerimise algtõdede, varaklasside, sissetulekute kasvatamise ja pensionisüsteemide kohta. Lisaks jagasid kogemusi elust enesest teised programmi läbinud õpetajad ning loodi rahatarkusega seotud ülesandeid, mis laetakse üles ja jäävad kasutamiseks kõigile huvitatuile e-koolikotti.

Sügisel alustasid viiendat õppeaastat õpetajate rahatarkuse mentorklubid, kus kohtusid rohkem kui 200 õpetajat üheteistkümnes grupis üle Eesti. Tavapärase mentorklubide kõrval alustas ka grupp (85 osalejat) edasijõudnutele, kes on enamasti mentorprogrammi läbinud ja juba rahatarkust õpetavad. Mentorklubides räägitakse elukestvast investeerimisest, finantsvabadusest, rahalisest heaolust, õpetajana ettevõtlusega alustamisest ning jagatakse häid praktikaid ja kogemuslugusid. Oluline fookus grupiaruteludes on ka rahatarkuse õpetamisel koolis-lasteaias. Õpetajate ülekaalukas huvi

rahateadmiste vastu osutab ühiskonnas suurenenud laiemale nõudlusele finantskirjaoskuse õppe järele.

Algas **teaduskoostöö TalTechi juhitud meeskonnaga**, kuhu panustavad ka teiste ülikoolide teadlased. Koostöö kestab 2026. aasta lõpuni ja selle **põhifookus on, kuidas viia eestlaste rahatarkus teooriast praktikasse**, kuidas rahatarkuse taset võiks üldse mõõta ja kuidas aidata edasi haavatavate ühiskonnagruppide rahatarkust.

Toimus teistkordselt **rahatarkuse edendajate konkurss** rahandusministeeriumi, finantsinspektsiooni, Eesti panga ja Eesti pangaliidu koostöös. Konkursi raames tunnustati isikuid ja organisatsioone, kes on andnud valdkonna eestvedajatenä märkimisväärse panuse Eesti inimeste rahaga ümberkäimise oskustesse.

Valmis e-kursus „Kuidas suurendada rahalist heaolu?“, rahatarkuse põhitõdedest, pakkudes läbi praktiliste näidete juhiseid, kuidas oma rahalist heaolu ja kindlustunnet suurendada. Kursus annab ülevaate eelarvestamisest, säästmisest, pikast planeerimisest ja ka investeerimisest ning sobib kasutamiseks erinevas vanuses rahatarkuse huvilistele. Tuuakse praktilisi näiteid ning pakutakse põnevaid ja kaasahaaravaid lahendusi, lisaks saab igaüks enda teadmisi ise kontrollida.

Rahandusministeeriumi tellimisel pakkus Cybernetica AS välja **tehnoloogilised lahendused positiivse krediidiregistri loomiseks**⁷. Tellitud uurimistöö eesmärgiks oli saada infot, kuidas luua register nii, et oleksid kaitstud inimeste privaatsus ja tagatud vastutustundlikuks laenamiseks vajaliku teabe jagamine selliselt, et ka väiksematel laenuandjatel oleks võimalik positiivse krediidiregistriga liituda.

Finantssektorit kaasavate sotsiaalkindlustus-skeemide arendamine

Jõustusid **kogumispensionide seaduse muudatused**, millega **lihtsustub päritud II samba vara pärija II sambasse viimine**, võimaldades pärijal teha edaspidi mitu erinevat tehingut ühe avaldusega. Paindlikumaks muutuvad ka pensioni investeerimiskonto sulgemise tingimused. Kuigi rohkem eelistatakse pärimisel sambast raha välja võtta, on vaikselt hakanud kasvama ka päritud vara ülevõtmine pärija teise sambasse. Praegu tuleb selleks võtta päritud vara oma pensionikontole ja seejärel teha eraldi avaldus selle suunamiseks oma pensionifondi.

Jõustusid **tulumaksuseaduse ja kogumispensionide seaduse muudatused**, millega **muudetakse paindlikumaks finantsvaralt saadud tulu maksustamise edasilükkamist võimaldavat investeerimiskonto reeglistikku** ja muid investeringutelt saadud tulu maksustamist puudutavaid sätteid. Muudatustega laiendati investeerimiskonto finantsvara loetelu ja lisati sinna pandikirjad, reguleeritud ühisrahastuse instrumendid ja reguleeritud krüptovara. See muudab võimalikuks maksuefektiivse investeerimise senisest enamatesse finantsinstrumentidesse.

⁷ [Positiivse krediidiregistri võimalike optimaalsete tehnoloogiliste lahenduste analüüs](#)

§ Jõustusi **liikluskindlustuse seaduse muudatused**, millega võeti meie õigusesse üle Euroopa Liidu kindlustusereeglid, et **tagada kahjukannatanutele parem kaitse**. Kindlustuse põhiolemus jääb samaks: esmalt kaitseb see kannatanut, kes sattus õnnetusse ja kes liikluskindlustuselt saab hüvitise. Teisalt ka süüdlast ennast, kelle eest kindlustusandja kannatanule kahju hüvitab. Nüüdsest on liikluskindlustusega kaetud ka osad kergliikurid, muu hulgas näiteks elektritõukerattaid, mille kiirus ulatub üle 25 kilomeetri tunnis või üle 14 kilomeetri tunnis, kui sõiduk kaalub üle 25 kilo.

Toimus **pensioni prognoosimudeli arendamine** Centari poolt koos rahandusministeeriumi ja sotsiaalministeeriumiga. Aasta lõpuks oli valmis ja valideeritud hinnanguliselt 90 protsenti mudelist. Samuti oli alustatud läbirääkimisi statistikaametiga mudeli andmehõive läbiviimiseks tulevikus. Mudel valmib eelduslikult 2025. aasta esimesel poolaastal. Mudeli andmete uuendamise protseduur selgub statistikaametiga läbirääkimiste käigus.

Valmis „**Pensionifondide tasude ja investeeringute analüüs**“⁸, mille **peaeesmärk oli hinnata pensionifondide tasude ja investeeringute regulatsiooni asjakohasust**. Pensionifondide kulusid, tasusid ja investeeringuid on analüüsitud ka varem ning vastavat regulatsiooni on aja jooksul palju muudetud. Analüüsi tulemused näitavad, et 2019. aastal jõustunud muudatused on täitnud toona seatud eesmärgi ja prognoose. Valitsemistasud on oluliselt langenud ja ka rahvusvahelises võrdluses on Eesti tasud keskmised või keskmisest isegi madalamad. Valitsemistasu regulatsioon ei vaja praeguse seisuga täiendavaid muudatusi ja see on jätkuvalt asjakohane. Tänu investeerimispiirangute muudatustele on kasvanud suurema riski ja tootlusega vara osakaal (näiteks aktsiad). Selle tulemusena on paranenud pensionifondide tootlus nii võrdlusindeksite kui ka teiste riikide võrdluses. Seega on investeerimispiirangute muudatused täitnud oma eesmärgi.

Tartu ülikooli, rahandusministeeriumi ja pensionikeskuse koostöös **viidi läbi uuring, et selgitada välja, kuidas mõjutavad meeldetuletused III pensionisambasse sissemaksete tegemist**. Läbiviidud uuringust selgub, et inimesi ajendab III pensionisambasse rohkem raha paigutama soov kindlustada enda ja oma lähedaste tulevik. 2023. aasta lõpus saadeti juhuvalikul III samba omanikele erineva sõnastusega e-kirjad, mis kutsusid üles oma sissemakseid üle vaatama.

Hasartmängupoliitika kujundamine

§ Aasta lõpus valmis **hasartmänguseaduse muutmise väljatöötamiskavatsus**, mille eesmärk muuhulgas on muuta hasartmängu võidufondi piirmäärasid, hasartmängukorraldajatele esitatavaid ja hasartmängu korraldusloa peatamise nõudeid, kehtestada osavusmängudele vanusepiirang, karistuse efektiivsuse nõudeid, et kaitsta mängijaid ning vähendada hasartmängude negatiivseid tagajärgi ja nende mõju ühiskonnale.

⁸ [Pensionifondide tasude ja investeeringute analüüs 2024](#)

Tegevus: Rahandusteabe poliitika kujundamine

Eesmärk:

Arvestusalane rahandusteave Eestis on läbipaistev ja usaldusväärne ning Eesti rahandussüsteemi kasutamine kuritegevuseks on tõkestatud.

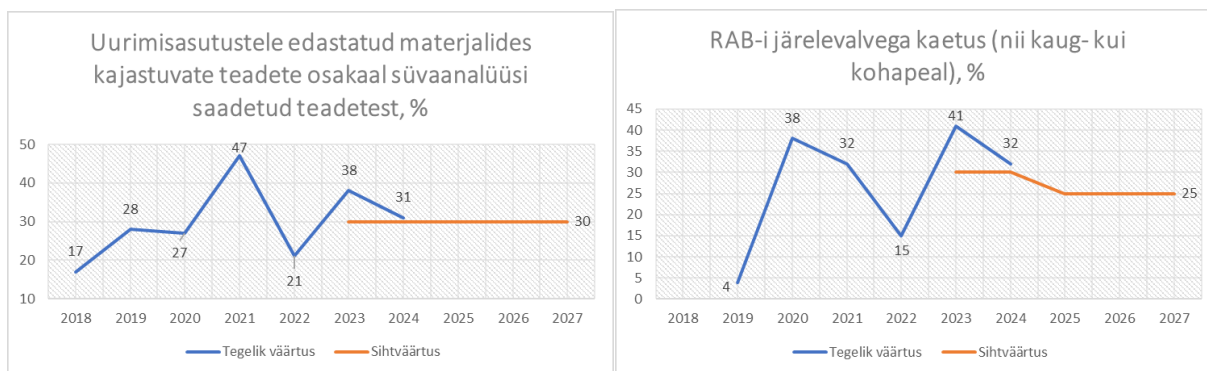
Tabel 12. Rahandusteabe poliitika kujundamise mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.
Mõõdikute selgitused

Finantspoliitika mõõdikud	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), hinnangud „osaliselt vastavuses“ või „madal“ puuduvad	0	0	0	15	15	14	10	10	8	5
Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitatavatest, %	4,4%	4,1%	4%	3,8%	4,1%	*	5	4%	4%	4%
Rahvamajanduse koguvarade ja kindlustandva audiitorteenusega aastaaruannetes kajastatud varade suhe, %	88%	88%	88%	88%	88%	*	80	80	80	80
Rahvamajanduse kogu töötajate arvu ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud töötajate arvu suhe, %	60%	59%	60%	59%	62%	*	60%	60%	60%	60%
Audiitorettevõtjate osakaal, kelle kvaliteedikontrolli tulemus vastab nõuetele või on väheoluliste puudustega	93%	94%	88%	81%	77%	*	100%	100%	100%	100%
Uurimisasutustele edastatud materjalides kajastuvate teadete osakaal süvaanalüüsi saadetud teadetest, % ⁹	28%	27%	47%	21%	38%	31%	30%	30%	30%	30%
RAB-i järelevalvega kaetus (nii kaug- kui kohapealsed), %**	4%	38%	32%	15%	41%	32%	30%	25%	25%	25%

* 2024 aasta majandusaasta audiitorkontrolli analüüs viiakse läbi tavapäraselt 2025. aasta lõpus arvestades aruande esitamise tähtaega 30.06 ning hilinenult esitatud aruandeid (analüüs ligi 80% esitatud aruannete pealt)

** Muudetud on mõõdiku sõnastust. Varasema "RAB-i tegevusloaga isikute järelevalvega kaetus (nii off-site kui on-site)" sõnastuse asemel võeti kasutusele lihtsam ja selgem sõnastus "RAB-i järelevalvega kaetus (nii kaug- kui ka kohapealsed)". Varasem sõnastus oli ebatäpne, sest mõõdiku alla liigituvad ka hasartmängukorraldajad, kes on maksu- ja tollimaeti tegevusloaga.

⁹ Mõõdiku aasta sihtmäär näitab, kui palju mõõdetaval aastal Rahapesu Andmebüroole esitatud teadetest, mis on teate esitamise aastal süvaanalüüsi võetud, on kasutatud uurimisasutuste edastuses järgmise aasta jaanuari seisuga.

Joonised 16 ja 17. Arvestuspoliitika kujundamise tegevuse valitud mõõdikute visuaal

Tegevused ja tulemus:

Arvestusvaldkonna korraldamine

Raamatupidamise Toimkond tegi oma tavapärast tööd raamatupidamiskeskonna ja -standardite edasiarendamisel, juhendite tutvustamisel ja selgitamisel.

§ Jõustusid **maksualase teabevahetuse seaduse, maksukorralduse seaduse ja tulumaksuseaduse muudatused**, mille kohaselt pannakse argmaistele kontsernidele kohustus avalikustada makstud tulumaksusummad ning sellealast taustateavet riikide lõikes. Eelnõuga võeti üle Euroopa Liidu direktiiv, mis muutis kehtivat raamatupidamisdirektiivi. Direktiiviga **soovitakse hargmaiste kontsernide tegevust muuta läbipaistvamaks ja võidelda maksudest kõrvalehoidumise vastu globaalsel tasandil**. Muudatus paneb teatud liiki suurkontsernidele kohustuse avalikustada tulumaksualast teavet eraldi aruandes. See puudutab Euroopas tegutsevaid hargmaiseid kontserne, kelle kogutulu kahel järjestikusel aruandeaastal ületab 750 miljonit eurot.

§ Jõustusid **raamatupidamise seaduse muudatused**, millega **standardiseeritakse ja lihtsustatakse** raamatupidamise seaduse **nõudeid e-arvete ringlusele ja vormistamisele**. Avalikus sektoris on e-arvete esitamine Eestis olnud kohustuslik alates 2019. aastast, kuid e-arvete laiem levik erasektoris on pigem takerdunud. Muudatuste eesmärk on soodustada ühtse e-arvete Euroopa standardi rakendumist ja toetada digitaalse arveldamise täielikku kasutuselevõtmist avaliku sektori kõrval ka erasektoris. Eelnõu kohaselt muudetakse raamatupidamiskohustustlase äriregistris e-arve vastuvõtjana registreerimise korda.

2024. aastal jätkati kestlikkusaruandluse teema teadlikkuse tõstmist, selleks osaleti erinevate valdkondade konverentsidel ja seminaridel esitlustega. Toimus rahandusministeeriumi infopäev, korraldati veebiesitlusi ning osaleti töötubades ettevõtjatega. Jätkus ka kestlikkuse riskide hindamise digitaalse tööriista arendus partneritega Soomest, Lätist ja Leedust. See on vajalik, et mõtestada ettevõtte tegevuse mõjusid, riske ja võimalusi jätkusuutlikkusele orienteeritud maailmas. Projekti lahutamatuks osaks on ka sidusgruppide kaasamine.

 Rahandusministeerium jagas jätkuvalt infot läbi **informatsiooniportaali *kestlikkusaruandlus.ee*¹⁰**, aitamaks ettevõtjatel aru saada, mis on kestlikkusaruandlus, kellele see kohaldub, kuidas aruandluseks valmistuda ning millised on asjaomased nõuded ja regulatsioonid. Üleeuroopalise kestlikkusaruandluse kohustuse rakendamisega 2025. aasta algusest, luuakse eeldused rohereformiga seatud eesmärkide täitmiseks, suunates muuhulgas investorite huvi just kestlikumate ettevõtete rahastamisele. Infoportaal on mõeldud kasutamiseks kõigile ettevõtjatele, keda kestlikkusaruandlus puudutab. Informatsioon uueneb ja täieneb pidevalt. Portaali kaudu on võimalik tutvuda muuhulgas ka erinevate ettekannete, ülevaadete ning koolitusmaterjalidega. Samuti on võimalik portaali kaudu esitada küsimusi ja lugeda vastuseid enamlevinud küsimustele.

§ Jõustusid raamatupidamise seaduse muudatused, millega **luuakse reeglid kestlikkusaruande koostamiseks ning audiitorkontrolliks**. Sama eelnõuga korrigeeritakse ettevõtte suurskriteeriume ning tõstetakse auditi ja ülevaatuse kohustuse piirmäärasid. Euroopa Liidu äriühingute kestlikkusaruandluse direktiivi (CSRD) kohaselt peavad ettevõtted järk-järgult tegevusaruande osana majandusaasta aruandes esitama kestlikkusaruande. 2024. aasta kohta esitavad kestlikkusaruande ligi 10 ettevõtet, kes on avaliku huvi üksused (börsiettevõtted) ning kellel on üle 500 töötaja. Kõik aruanded peavad vastama Euroopa Liidu kestlikkusaruandluse standarditele ja läbima sõltumatu audiitorkontrolli.

Audiitortegevuse korraldamine

 Vandeaudiitorite ja vandeaudiitorite ühingute ning siseaudiitorite üle järelevalve korraldamine jätkus analoogselt eelmistele aastatele.

§ Muutmisel on audiitortegevuse seadus, millega **kavandatakse siseauditi reeglistiku ajakohastamist**. Siseauditi funktsiooni kaasajastamise eesmärgist tulenevalt ei omistata edaspidi siseaudiitori kutsetasemeid. Siseauditi kutseala toimib kõige paremini iseregulatsiooni alusel - Siseaudiitorite Instituut (IIA) ja selle kohalikud üksused on näidanud, et suudavad oma liikmeid edukalt hallata, arendades ja edendades siseauditi standardeid, eetikat, sertifikaate ja täiendõpet ning oma liikmete järelevalvet ja distsipliini. Siseaudiitori kutsete haldus praegusel kujul – valitsusepoolne kutsete ja kutsetasemete omistamine (IIA poolt väljastatud sertifikaatide tunnustamise läbi), registreerimine Audiitortegevuse registris (ATR) ning iga-aastane topeltaruandlus siseaudiitori töömahu ja läbitud koolituste kohta – ei loo lisandväärtust kutsele, on üleliigne ja segadust tekitav ning kujutab endast vähese kasuga lisakoormust.

Rahapesu tõkestamine

 Rahapesu ja terrorismi rahastamise alase siseriikliku riskihinnangu tulemusel väljatöötatud tegevuskava elluviimine, sh siseriikliku riskihinnangu läbiviimise metoodika edasiarendamine ja järgmiseks siseriikliku riskihinnangu koostamise protsessiks ettevalmistamine.

¹⁰ [Kestlikkusaruandluse veebileht](#)

 Rahandusministeerium esitas suvel Moneyvalile raporti (Moneyval follow up report ehk FUR).

Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) avaldas mahuka **analüüsi, mille eesmärk on parandada rahapesuvastast võitlust Põhja- ja Baltimaades**. Eesti tegevust rahapesu tõkestamisel hindas IMF piisavaks ning kiitis regiooni järelevalveasutuste vahelist infovahetust rahapesu vastases töös. Rahapesu ja terrorismi rahastamise paremaks tõkestamiseks **soovitab IMF Põhja- ja Baltimaadele koguda veel rohkem piiriüleseid andmeid ja teha lisainvesteeringuid kõrgtehnoloogilisse andmeanalüüsi**. Samuti soovitab IMF regiooni riikidel igaks juhuks valmistuda ühisteks sammudeks finantsjärelevalve tugevdamisel näiteks siis, kui mõne panga puhul peaksid tulevikus ilmnema suuremad rahapesuriskid.

§ 17. juunil 2024 jõustus rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muudatus, mis sätestab uued erikohustustega isikud ning seab sisse kohustuse teavitada rahapesu andmebürood riigihanke piirangu korral. Seadusemuudatusega sai rahapesu andmebüroost (RAB) pädev asutus, kes vastab teatud päringutele riigihangetega seotud piirangute kohta, annab tagasisidet riigihanke piirangu (määruse 833/2014 artikkel 5k) kohaldamisele ning täidab muid seaduses sätestatud ülesandeid.

§ 1. jaanuaril 2024 jõustus rahandusministri määrus (12.09.2023), mille kohaselt tuleb Eestis tegutsevatel **virtuaalvääringu teenusepakkujatel edastada** Eesti pangale ja rahapesu andmebüroole **kvartaalselt andmeid oma tegevuse, hoolsusmeetmete, osutatud teenuste ning varade ja kohustuste kohta**.

§ Seoses **Euroopa Liidu krüptovaraturu määrusega 2023/1114 (MiCA)** ja krüptovaraturu seaduse vastuvõtmisega (KrüTS), lõpetas rahapesu andmebüroo alates 30.12.2024 virtuaalvääringu teenuse tegevuslubade väljastamise. Selle asemel asus **krüptovaraturu** osalistele uusi **lube välja andma finantsinspektsioon**. Teenusepakkujad viiakse täielikult finantsinspektsiooni järelevalve alla alates 1.07.2026, mil kaotavad kehtivuse rahapesu andmebüroo väljastatud tegevusload virtuaalvääringu teenuse osutamiseks. Neile virtuaalvääringu teenusepakkujatele, kellel on kehtiv rahapesu andmebüroo tegevusluba, jääb õigus selle alusel tegutseda 2026. aasta 1. juulini või kuni finantsinspektsioonilt tegevusloa saamiseni enne seda kuupäeva.

Valmis uuring „**Äriühingute teenuse pakkuja välismaa seosega kliendid ja teenused Eestis**“, milles analüüsiti, (1) kui palju on Eesti äriregistris välismaalastega seotud ettevõtteid ja nendega seotud äriühingute teenuse pakkujaid (CSP); (2) antud ettevõtete aktiivsushäitajaid; (3) millises rollis on CSP-d ja välismaalased nendes juriidilistes isikutes; (4) millistest riikidest on pärit nende ettevõtetega seotud välismaalased. Uuringu tulemused aitavad parandada senist teadmist valdkonna haavatavusest ning toetavad kompleksse teema käsitlemist järgmises riiklikus riskihinnangus. Uuringu tulemusel leiti et, kuigi CSP-d on seotud väga paljude eri riikide ettevõtetega, on vaid vähestel seoseid riskiriigi isikutega ja ka enamikul neist juhtudest vaid üksikute selliste ettevõtetega. Samas tuvastati, et välismaalastele toimub kõrgema riskiga teenuste pakkumine, milleks on juhatuse liikme, tegeliku kasusaaja ja osaniku teenus. Samuti on äriühingute

teenuse pakkujate teatamisaktiivsus liiga madal – vaid 4 protsenti esitas RAB-ile 2023. aastal teateid, mille hulgas ei olnud ühtegi terrorismi rahastamise kahtlusega teadet.

Valmis uuring „**Välismaalased Eesti ettevõtetes**“. Välisriigi isikutel on oluline roll Eesti ettevõtluskeskkonnas. Vähemalt veerandil juhtudel puudub teadmine, mis on nende tegevuse sisu, sest nad ei esita Eestis majandusaasta aruandeid. Eestis tegutsemise aktiivsuse näitajad on kõige madalamad äriühingute teenuse pakkujatega seotud välismaalaste ettevõtetel ja samuti kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide isikutega seotud ettevõtetel. On keeruline mõista, miks on sellisel juhul vaja Eestis ettevõtte asutada. Riigile on see arvestatav risk, kui puudub teadmine, kes ja milleks Eesti ettevõtluskeskkonda tegelikult kasutab.

Valmis uuring „**Välismaalase seosega ettevõtted – poolteist aastat hiljem**“, milles selgub, et äriregistris läbi viidud „suurpuhastuse“ tulemusel on õigusvõimeliste ettevõtete nimistus pooleteise aastaga toimunud olulised muutused. Välismaalase seosega ettevõtteid, mille nõrku aktiivsuse näitajaid RAB oma varasemas uuringus ohumärgina esile tõstis, on äriregistri puhastustöö puudutanud intensiivsemalt kui üksnes Eesti isikutega seotud ettevõtteid. Sellega on oluliselt vähendatud riski, et Eestis loodud juriidilist keha, mille puhul Eestis mingit aktiivsust näha ei ole, kasutatakse välismaal kuritegude toimepanemisel.

31.12.2024 seisuga kehtis 733 rahapesu andmebüroo poolt välja antud tegevusluba, millest 242 on finantseerimisasutused, 255 on äriühingute ja 42 virtuaalvääringu teenuse pakkujad. Enim muutusi oli finantseerimisasutuste tegevuslubades, mis oli 2024. aasta alguses suurima tegevuslubade arvuga sektor. Sektori tegevuslubade arv vähenes 78 võrra.

2024. aasta RAB tegevusloaga ettevõtete ja hasartmängukorraldajate, mille tegevuslubasid väljastab maksu- ja tolliamet, rahapesu andmebüroo järelevalve kaetus oli 32 protsenti. Järelevalve kaetus tähendab nii kaugkontrolle, mida tehakse küsimustike vormis ja kohapealseid kontrole. Perioodilist aruandlust, mis on kehtestatud virtuaalvääringu teenuse pakkujatele, antud mõõdikusse ei arvestata. Arvestades RAB-i eelarve kärbet, siis järelevalve võimekus väheneb ja sellest lähtuvalt mõõdiku järgnevate aastate sihttasemeid vähendati 25 protsendini.

2024. aastal **tõusis RAB esitatud teadete arv** võrreldes varasemaga paari tuhande võrra. 2024. aastal esitati RAB-ile 10 366 rahapesu kahtlusepõhist, ebahariliku tegevuse või tehingupõhist teadet, millest süvaanalüüsi jõudis 344 teadet, nendest 105 (31 protsenti) edastati uurimisasutustele analüüsitud teabeedastustes. Lisaks tehti 1695 faktipõhist infoedastust uurimisasutustele, mis olid seotud 2 233 teate ja piiriülese infoga. Enamus faktipõhisest infost puudutas rahapesu eelkuritegudega seotud infot ning vähesemal määral ka rahapesu kahtlusega seotud teavet. See info toetab uurimisasutusi kuritegude avastamisel ja tõkestamisel.

Rahapesu riskitase on keskmine. Ülekaalus on endiselt piiriülene rahapesu, kus kuritegelik tegevus, mille vahendeid üritatakse Eesti majandusruumi ja rahandussüsteemi kaudu puhastada, asub teises riigis. 2024. aastal RAB-ile laekunud välispäringute juhtumites enamuse seos Eestiga oli

kas avatud pangakonto või Eestis asutatud, kuid välismaalasest osanikega ning väljaspool Eestit toimetavad osaühingud. RAB-ile laekunud teave näitab, et rahvusvahelised kuritegelikud võrgustikud kasutavad Eesti osaühinguid variettevõtetena rahapesu, kelmuste või maksukuritegevuse skeemides. Kõrge riskiga turuosaliste arv on järelvalveasutuste töö tulemusena vähenenud nii virtuaalvääringu teenuse pakkujate, finantseerimisasutuste kui ka äriühingute teenuse pakkujate seas. Riskid nendes sektorites on kontsentreerunud üksikute turuosaliste kätte, kellel on keskmisest kõrgem riskiisu ja rahvusvahelisem klientuur.

Rahapesule rohkem haavatava sektorina on **esile kerkinud Eesti hasartmängusektor**. Selle sektori turuosaliste arv, teenuste maht ja seonduvad riskid on alates 2020. aastast kasvanud. Eesti tegevusloaga turuosaliste arv on viie aastaga kahekordistunud, eelkõige on juurde tulnud kaughasartmängu teenusepakkujaid, kelle klientuur on rahvusvaheline ning suur osa neist ei oma Eestis juriidilist keha. Antud asjaolu tõstab teenusepakkujate riski, kuna ettevõtetega suhtlemine ja järelvalve teostamine on raskendatud. Eelnev osutab vajadusele kehtestada ka hasartmängusektoris regulaarne aruandluskohustus sarnaselt virtuaalvääringu teenusepakkujate aruandlusele.

Eesti jurisdiktsioonis on kokkupuude **terrorismi rahastamisega** vahendite edastamise faasis. Kõige olulisemal määral mõjutavad Eesti terrorismi rahastamise riskipilti korrespondentsuhted. Peamiselt just nende kaudu saab alguse enamik terrorismi rahastamise kahtluse kaasusi. Seda on näha nii pangandussektori kui ka virtuaalvääringu teenuse pakkujate juures. Tehingud tehakse Eesti teenusepakkuja juriidilisest isikust kliendi ehk respondentasutuse kaudu, kes tegutseb mujal jurisdiktsioonis. Respondentasutuse klient ehk niinimetatud lõppklient on tavapäraselt füüsiline isik, kes vahendeid saadab, resideerub samuti mujal.

Eesti jaoks jäävad sanktsioonidega seotud riskid – eelkõige sanktsioonide rikkumine kui rahapesu eelkuritegu ja finantssanktsioonide rikkumine – jätkuvalt oluliseks. See tuleneb Eesti geograafilisest lähedusest Venemaale, majanduslikust lõimumisest ja kogukondade omavahelistest sidemetest. Nende tegurite tõttu püsivad sanktsioonidest kõrvalehoidmise riskid, ennekõike geograafilised riskid, kõrgel tasemel nii kaua, kui Euroopa Liidu sanktsioonipoliitika Venemaa suhtes jätkub. 2024. aastal rahapesu andmebüroole esitatud sanktsiooni teadete maht jäi võrreldes eelnenud aastaga sarnasele tasemele. Teadete põhjal ilmnevad üha sagedamini mustrid, kus sanktsioonidest kõrvalehoidmine muutub organiseeritud teenuseks.

4. Halduspoliitika programm

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Valdkonna arengukava	-
Programmi nimi	Halduspoliitika programm
Programmi eesmärk	Riigihaldus on tõhusalt ja kvaliteetselt korraldatud ning riiklik statistika muudab riigi toimimise läbipaistvaks.
Programmi periood	4 aastat (2024-2027)
Peavastutaja	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad	Statistikaamet, Riigi Tugiteenuste Keskus, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus, Riigihangete vaidlustuskomisjon

Halduspoliitika programm hõlmab riigi haldusorganisatsiooni korraldust, avaliku teenistuse arendamist ja riigi personalipoliitika, riikliku statistika, riigi osaluspoliitika, riigi kinnisvara, riigiabi- ja riigihangete-alase ning kesksete tugiteenuste poliitika kujundamist, analüüsi, nõustamist, õigusloomet ning riiklikku ja haldusjärelvalvet riigihangete alal. Halduspoliitika valdkond on tihedalt seotud ka riigireformi raames tehtavate tegevuste koordineerimisega (näiteks asutuste ümberkorraldamine, tugiteenuste konsolideerimine, bürokraatia ja halduskoormuse vähendamine).

Aruandeaasta programmi kulud tegevuste lõikes

Tabel 13. Halduspoliitika programmi kulud 2024. aastal tegevuste lõikes, tuhat eurot.

Programm: Halduspoliitika	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud kokku (tuhat eurot)	99 982	126 592	109 555
Programmi tegevused:			
Riigihalduse ja personalipoliitika kujundamine	25 856	38 941	31 401
<i>sh VV sihtotstarbelisest reservist eraldatud vahendid</i>	-	302	154
<i>sh omandireformi reservfondist eraldatud vahendid</i>	-	3 461	39
Tugiteenuste pakkumine ja toetuste rakendamine Riigi Tugiteenuste Keskuses	21 865	25 120	21 536
IKT valdkonna arendamine ja korraldamine Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuses	30 594	35 213	33 859

<i>sh VV sihtotstarbelisest reservist eraldatud vahendid</i>	-	771	761
<i>sh omandireformi reservfondist eraldatud vahendid</i>	-	213	123
Ministeeriumite ühishoone kesksete tugiteenuste korraldamine	8 759	10 555	8 653
<i>sh omandireformi reservfondist eraldatud vahendid</i>	-	739	34
Riiklik statistika ja vastava poliitika kujundamine	12 908	16 764	14 106

Peamise osa (56 protsenti) programmi eelarvest moodustavad kesksed tugiteenused, mida pakuvad riigi tugiteenuste keskus, rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskus ja rahandusministeeriumi ühisosakond. Riikliku statistika ja vastava poliitika kujundamise tegevuse eelarve on peamiselt statistikaameti juhtida ning see moodustas lõplikust eelarvest 13 protsenti. Rahandusministeeriumi riigihalduse ja personalipoliitika kujundamise tegevus moodustas halduspoliitika programmi eelarvest 31 protsenti.

Programmi Halduspoliitika 2024. aasta lõplik eelarve 126,6 miljonit eurot oli esialgselt eelarvest 26,6 miljonit eurot suurem, sealhulgas olulisemad muutused:

- 15,2 miljoni euro ulatuses toodi üle 2023. aasta piirmääraga eelarve kasutamata vahendeid;
- tuludest sõltuvate kulude eelarve suurenes 13,2 miljonit eurot. Tuludest sõltuvate kulude lõpliku eelarve kujunemist mõjutavad nii aruandeaasta tegelikud laekumised kui eelmisest aastast üle toodud varasemate laekumiste jäägid;
- 2024 lisaeelarve meetmete raames vähenesid kulud 1,1 miljonit eurot;
- seaduse muudatusega vähenesid kulud 2,3 miljonit eurot, sealhulgas peamiselt seoses info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite ümberplaneerimisega tulevastesse aastatesse;
- Vabariigi Valitsuse reservidest eraldati täiendavaid vahendeid 0,4 miljonit eurot.

2024. aasta kulud olid kokku 109,6 miljonit eurot ehk 87 protsenti lõplikust eelarvest.

Piirmääraga vahenditest jäi 2024. aastal kasutamata 10,7 miljonit eurot, millest on reservidesse tagastatud 3,8 miljonit eurot. 6,1 miljonit eurot kantakse järgmisesse eelarveaastasse, sealhulgas:

- omandireformi reservfondi vahendid erinevateks omandi- ja maareformist tulenevate ülesannete täitmiseks 0,6 miljonit eurot;
- sihtotstarbelise reservi vahendid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia küberturvalisusega seotud kuludeks 10 tuhat eurot;
- taaste- ja vastupidavusrahastu tehnilise abi administreerimiskulud 24 tuhat eurot;
- asutuste tegevuskulud 5,5 miljonit eurot.

Vahendid kantakse üle sihtotstarbeliselt programmitegevuste lõikes.

Programmi mõõdikud ja sihttasemed

Tabel 14. Halduspoliitika programmi mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Keskvalitsuse töötajate hüvitiste osakaal SKPst, %, <=	6%	6,6%	6,2%	5,9%	6,6%	6,9%	6%	6%	6%	6%
Keskvalitsuse osakaal tööhõivest (20-64), %, <=	8,5%	8,9%	9%	8,7%	8,9%	9,1%	9%	9%	9%	9%
Statistika tarbija rahuloluindeks, ≥	70,6	73	72,2	75,7	82	84	77	79	82	84

Olukorra analüüs

Areng hea või väga hea:

- **Paindlike töökorralduse mudelite soodustamine** suurendab riigi kui tööandja atraktiivsust, mitmekesistab riigiasutuste valikuid värbamisel, toetab riigile vajaliku tööjõu olemasolu regioonides, soodustab maapiirkondadesse kolimist ning võimaldab kasutada optimaalselt regioonides asuvat kinnisvara ja tööpindu. 2024. aastal töötas 5 protsenti riigiasutuste teenistujatest täielikult kaugtööl (2023. aastal 4 protsenti). Püsiva kaugtöö kokkuleppega teenistujate arv on suurenenud¹¹ – 2024. aastal oli püsiv kaugtöö kokkulepe sõlmitud 1061 teenistujaga (2023. aastal 973 teenistujaga) ning nendest 67 protsenti (711 teenistujat) elab väljaspool Harju maakonda. Paindlikku töökorraldust toetab ka riigi kinnisvarapoliitika, luues riigimajades töökohti üle Eesti.
- **Riigi tugiteenuste keskus (RTK)** jätkab riigi tugifunktsioonide pidevat tõhustamist. RTK finantsarvestuse teenust kasutab 84 protsenti keskvalitsuse üksustest ning ühe raamatupidaja kohta kuus menetletakse 1367 arvet, mis ületab sihti, jõuda 1300 arveni. Personali- ja palgaarvestusteenuse kasutajaid on samuti 84 protsenti keskvalitsuse üksusest, teenuse rahuloluindeks on iga-aastaselt tõusnud 70 protsendini ning läbi riigitöötajate iseteenindusportaali (RTIP) laekub personaliandmeid juba 88 protsendi ulatuses. Riigihangete korraldamise teenusega rahulolu kasvas 2024. aastal 81 protsendini. 38 protsendil hangetest kasutati hindamiseks kvaliteedikriteeriume.
- Statistikaamet liigub pidevalt eesmärgi poole, vähendada oluliselt andmeesitajate koormust. 2024. aastal aitas **andmeesitajate halduskoormuse vähendamisele** kaasa teistest andmeallikatest saadavate andmete kasutuselevõtt. 2024. aasta lõpuks jõudis lõppjärku projekt, mis võimaldab võtta kasutusele teistest liikmesriikidest saadud kaubanduse detailandmed ning vabastada Euroopa Liidu sisese kauba saabumise küsimustikku täitvad ettevõtted aruandekohustusest. Teiste Euroopa Liidu riikide ekspordi andmete osaline kasutuselevõtt Eesti impordiandmetes võimaldas säästa ettevõtjatele kokku 26 000 tundi. Mitu aastat kestnud arendusprojekti tulemusena õnnestus 2024. aastal edukalt piloteerida **uus kogumisrakendus**, mis on andmeesitajatelt head tagasisidet saanud. Järgmisel paaril aastal on kavas järk-järgult kõik ettevõtlusküsimustikud uude kogumisrakendusse üle viia. See tagaks andmeesitajatele tunduvalt parema kasutusmugavuse.

¹¹ [ATAR 2023. lõplik.pdf](#)

- **Riigi osaluspoliitikas** jätkub osaluste detsentraliseeritud juhtimine, mida keskselt kujundab Rahandusministeerium. Osaluspoliitika paremaks rakendamiseks kinnitas Vabariigi Valitsus uuendatud **riigi osaluspoliitika põhimõtted** 2025. aasta veebruaris, äriühingute nõukogude liikmete valimiseks on moodustatud nimetamiskomitee (tegutseb kaheksandat aastat) ning Tartu Ülikooli kaasabil on valminud käsiraamat, et abistada nõukogu liikmeid nende ülesannete täitmisel.
- **Riigihangete korraldus** on jätkuvalt **tõhus ja läbipaistev**. Riigihangete 2024. aasta ülevaate põhjal korraldati Eestis **e-riigihankena** 98 protsenti hangetest. Vaidlustatud riigihangete osakaal on madal, ulatudes 2024. aastal 1,8 protsendini kõigist riigihangetest.
- 2023. aasta novembris leppis valitsus kokku **riigihangete läbiviimise strateegilistes põhimõtetes**: keskkonnahoidlikkuse, sotsiaalse vastutustunde ja innovatsiooni toetamine, julgeolekuriskidega arvestamine ning mõistlikkuse ja usaldusväärsuse tagamine. Strateegiliste põhimõtete praktikasse rakendamiseks koostati 2024. aasta lõpuks väärtusi edendav tegevuskava.

Vajab tähelepanu:

- **Personalipoliitikas** tuleb arvestada **tööealiste elanike arvu üldise vähenemise ja vananemisega**. 2023. ja 2024. aastal on töäjõud Eestis kasvanud tänu sisse- ja väljarändele, eelkõige Ukraina sõjast tulenevalt, kuid rahvastikuproгноosi järgi väheneb tööealine elanikkond aastaks 2040 umbes kuus protsenti. Eesmärgiks on hoida valitsussektori töötajate osakaal tööealisest elanikkonnast stabiilsena – tööealise elanikkonna vähenemisel peaks vastavalt kahanema ka valitsussektoris töötavate inimeste arv, kuid viimaste aastate kriiside tõttu pole seda eesmärki täita suudetud. Valitsussektor moodustas 2023. aastal tööealisest elanikkonnast 15,8 protsenti (siht oli 15,2 protsenti).
- 2022. aastal väga kõrgeks kasvanud avalike teenistujate koguvoolavus (16,4 protsenti) vähenes 2024. aastaks mõnevõrra (14,6 protsendile), kuid oli siiski suurem perioodi 2018–2021 keskmisest tasemest. Ministeeriumites on teenistujate vabatahtliku lahkumise põhjuseks eelkõige mitmesugused ümberkorraldused ja nende mõju, mis on tekitanud teenistujates ebakindlust. Avalik teenistus peab olema piisava suurusega ning koosnema pühendunud ja kompetentsetest inimestest, et tagada avalike ülesannete täitmine ja teenuste kättesaadavus. Selleks, et kvalifitseeritud spetsialiste hoida ja värvata, peavad **töötasu, töötingimused ja arenguvõimalused olema konkurentsivõimelised erasektoriga**.
- Muutuvate oludega kohanemiseks, peab ajakohastama valitsemiskorraldust, et tagada **valitsemisalade sujuv ja mõistlik ümberkorraldamine** ka kiirete muudatusvajaduste puhul, tagades samal ajal stabiilsuse avalike ülesannete täitmisel.
- **Riigi tugiteenuste** pakkumine peab muutuma aina **tõhusamaks**, et oleks võimalik valitsussektori osakaalu elanikkonnast hoida eesmärgi tasemel. Selleks on väljatöötamisel **tugiteenuste juhtimis- ja arvestuspõhimõtted**, et tagada ühtne lähenemine ning andmepõhiselt otsustada tugiteenuste edasise konsolideerimise tõhusust.
- **Riigi kinnisvaraportfell on riigile üle jõu käiv ja riigi kinnisvara juhtimiskvaliteet vajab hindamismudelit**. Kinnisvarapoliitilised eesmärgid ja mõõdikud on sõnastatud, kuid

mõõtmismetoodikad ja sihttasemed on välja töötamisel. Proovikiviks on andmepõhise juhtimiseni jõudmine. Rahastamismudel on rahavooliselt kulukas, investeeringuprojektid ei püsi kavandatud eelarve piirides ja tähtajas, kinnisvarakulude eelarvestamise mudel ei suuna asutusi kokkuhoiule.

- Üle-euroopaliselt püstitatud eesmärk **hoonete energiatõhususele** - minna üle liginullenergia- ja heitevabadele hoonetele, ei ole teadaolevate tehniliste lahenduste ja rahastusmahtude juures saavutatav.
- **Kahaneva rahvastikuga** piirkondades on väljakutseks elukeskkonna ja **elamumajanduse ümberkorraldamine**, et tagada kvaliteetne elukeskkond. Tühjenevad hooned rikuvad piirkondade elukvaliteeti, kuid kohaliku tasandi küsimuste lahendamine on kohalike omavalitsuste ülesanne ja sõltub nende võimekusest. Rahandusministeeriumi ülesanne on luua toetav õiguslik keskkond ning pakkuda välja motiveeriv rahastamisskeem.
- Kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatavate riigihangete tase oli 2024. aastal endiselt 12,8 protsenti hangete koguarvust ja 28 protsenti hangete mahust. Edendamist vajab hangete väärtuspõhisuse suurendamine, mille üheks võimaluseks on muuhulgas riigihangetel **kvaliteedikriteeriumite kasutamine**. Samas Euroopa Liidu tasandil soovitakse erinevate poliitikavaldkondade eesmarke saavutada riigihangete kaasabil ja **riigihangetes vastandlike eesmärkide taotlemine** võib muuta riigihankeid kulukamateks ja keerukamateks. Hankijad vajaks täiendavat tuge, et **hakata praktikas strateegilisi põhimõtteid sisukalt järgima**.
- **Riigihangete** korraldamist peetakse liiga keeruliseks ning **protsessi oleks vaja lihtsustada**. Euroopa Komisjon on algatanud riigihangete direktiivide reformi, mille eesmärgiks on muu hulgas lihtsustamine ja bürokraatia vähendamine, kuid ei ole veel selge, kuidas need eesmärgid saavutatakse.
- Riigiabi õigusaktide tõlgendamise ainupädevus on Euroopa Komisjonil, samas otsuste ja seisukohtade saamine nendelt on aeganõudev (keskmiselt 5–18 kuud). Väljakutseks on **riigiabi ekspertide vähesus, kes oleks võimelised rakendama riigiabi reegleid**. Eriti kriitiline on olukord siis, kui korraga vajavad lahendust mitu suuremat teemat. Riigiabi ja vähese tähtsusega abi register **vajab arendamist ning tehnoloogilist uuendamist**, et oleks **vastavuses pidevalt muutuva riigiabi reeglistikuga** ja tagatud oleks abi läbipaistvus ning **valdkonna statistika kättesaadavus**.
- **Riigi osalusega äriühingute kasumlikkus ei ole piisav**, et katta riigi investeeritud kapitali tootlust arvestades vastava tegevusvaldkonna riskitaset. Lisaks tavapärasele majandustegevusele ja turutingimustele mõjutavad kasumlikkust negatiivselt ka tegevused, mida riik avalikel eesmärkidel äriühingutelt ootab, kuid mida ei rahastata üldse või piisavalt.
- Osaluspoliitika põhimõtteid ei ole täielikult rakendatud, kuna **jätakuvalt lahknevad strateegilise- ja finantsjuhtimise eesmärgid, rahastus pole õiglane ning erastamine ei toimu samadel alustel**. Riigi osalusega äriühingute ja riigi asutatud sihtasutuste **valitsemine** ja **juhtimiskvaliteet on ebaühtlane** ning **valitsejate sisuline huvi on olnud pigem vähene**.

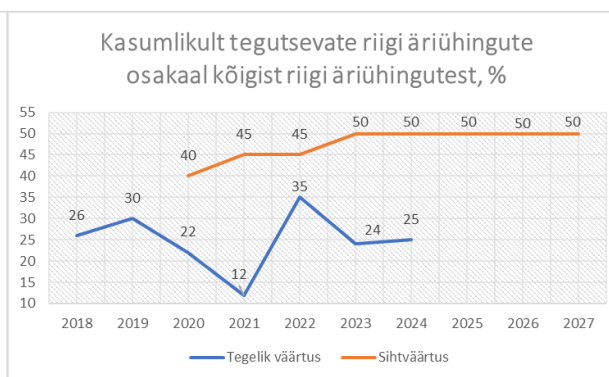
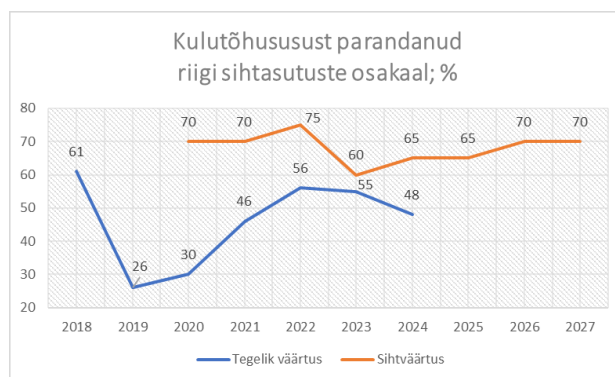
- RTK kasutab arvestusteenuse pakkumiseks ühtset majandustarkvara, mis on juurutatud aastal 2013. Kuna ühtse majandustarkvara kasutusel oleva versiooni tootjapoolne tugi lõpeb 2028. aastal, alustati 2024. aastal ühtse majandustarkvara uuendamise projektiga.
- RTK alustas 2024. aastal ühtse dokumendihaldusteenuse pakkumist, kuid suurimaks väljakutseks on kõiki kasutajaid rahuldava kaasaegse dokumendihaldussüsteemi puudumine.
- Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse (RmIT) eesmärgiks on muuta arendus- ja haldusteenuste korraldamine kiiremaks ja paindlikumaks teenuspõhise toimetumise kasutusele võtmise abil ning kasvatada majasisest arendusvõimekuse osakaalu sisse ostetud teenuse kõrval. Väljakutseks on kiire reageerimine muudatustele ning turvalised ja kvaliteetsed digilahendused, mille lauseline sisseost on oluline risk.
- Oluline väljakutse on RmIT-i teenuste vastavus asjakohastele standarditele ja nõuetele (KüTS, E-ITS, ISO, GDPR jm), käideldavuse tõstmine, sealhulgas eelduste loomine teenuste suuremaks automatiseerituseks, kiiremaks skaleeritavuseks ja paindlikumaks teenuste uuendamiseks. Eesmärk on vähendada tehnilist võlga, kaasajastades tarkvara, et luua paremad eeldused pilvetehnoloogia kasutuselevõtuks.
- Rahandusministeeriumi poolt osutatavate ühishoone teenuste (kinnisvara-, haldus-, õigus- ja asjaajamisteenused) optimaalse korralduse analüüs. Ühishoones paikneb alates 2024. aastast kuus ministeeriumi, mil lisandusid Kliimaministeerium ja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.
- Riigimajade kontseptsioon loodi üle kümne aasta tagasi. Viimaste aastate jooksul on palju muutunud nii kontorikasutuse harjumustes kui riigiasutuste paiknemises maakondades. Ajale jalgu jäänud kontseptsioon tuleb üle vaadata ja uuendada.

Programmi tegevuste täitmise analüüs

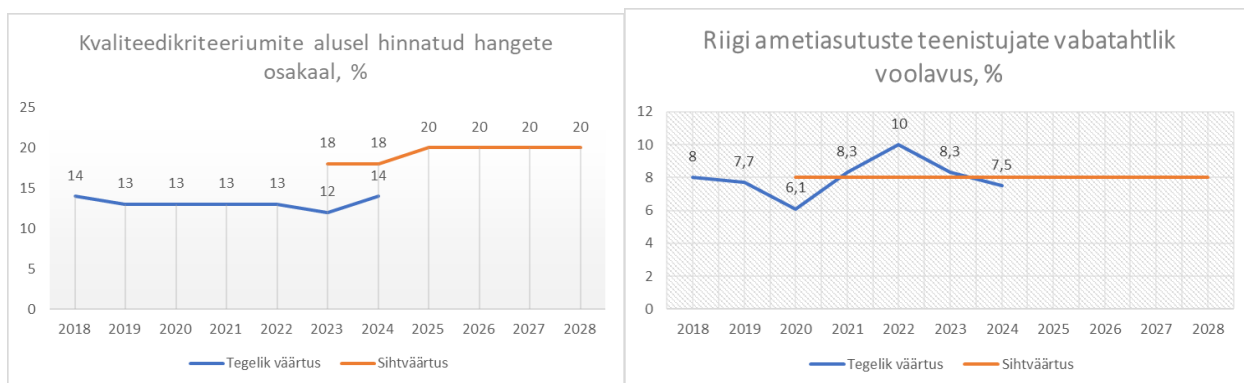
Tabel 15. Riigihalduse ja personalipoliitika kujundamise mõõdikud ning sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumus indeks (5 palli skaalal)	-	-	3,7	-	3,6	3,7	3,3-3,5	-	-	3,3-3,5
Euroopa Komisjoni tulemustabeli hinnang riigihangete korraldusele (metoodika muutus, 12 näitajat)	roheline	roheline	kollane	66,6%	66,6%	-	70%	75%	75%	75%
Kinnisvarahalduse tsentraliseerituse määr, %	79%	83%	82%	83%	86%	87%	85%	85%	85%	85%
Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik voolavus, %	7,7%	6,1%	8,3%	10%	8,3%	7,5%	5-8%	5-8%	5-8%	5-8%
Riigi ametiasutuste personali stabiilsusindeks, %	90,7%	91,2%	90,9%	90%	88,3%	91%	90%	90%	90%	91%

Keskvalitsuse keskmine palk võrdluses Eesti keskmise palgaga ¹²	-	-	1,32	1,30	1,32	1,31	1,21–1,25	1,21–1,25	1,21–1,25	1,21–1,25
Riigi ametiasutuste koolituskulude osakaal töõjõukuludest, %, ≥	1,02%	0,68%	0,76%	0,98%	1%	1%	1,0	1,02%	1,02%	1,02%
Euroopa Komisjoni negatiivsete riigiabi otsuste arv	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Riigiabi nõustamisteenuse kliendirahulolu (10-palli skaalal)	-	-	-	8	-	-	8	-	8	-
Riigihangete rahalise mahu osakaal riigieelarve kuludest, %	26%	32%	28%	41%	35%	26%	30%	30%	30%	30%
Keskmine pakujate arv hankes	4,0	4,6	3,64	3,51	4,1	4,4	3,8	4	4	4
Kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatud hangete osakaal, %	13%	13%	13%	13%	12%	14%	18%	20%	20%	20%
Kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr, %, >	74%	72%	78%	80%	83%	75%	78%	78%	78%	78%
Kasumlikult tegutsevate riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest, %	30%	22%	12%	35%	24%	25%	50%	50%	50%	50%
Kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal, %	26%	30%	46%	56%	55%	48%	65%	65%	70%	70%
Energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks viidud m2 osakaal miinimumnõuetele mittevastavast portfelist, %	3%	1%	2%	1%	2%	3,6%	3%	3%	3%	3%

¹² Statistikaameti Eesti keskmise palga meetodika muutuse tõttu on andmed korrigeeritud.

Joonised 18, 19, 20 ja 21. Avaliku sektori organisatsiooni ja ressursside korraldamise tegevuse valitud mõõdikute visuaal.

Tegevus: Riigihalduse ja personalipoliitika kujundamine

Eesmärk: Riigihaldus ja personalipoliitika on mõjusalt ja terviklikult korraldatud

Tegevused ja tulemus:

Riigi personalipoliitika kujundamine

Läbi riigi palga- ja värbamispoliitika, keskmise koolituse, arendustegevuste ning strateegilise personalijuhtimise põhimõtete, eetika ja avaliku teenistuse seaduse rakenduspraktika, luuakse alus valitsussektori inimressursside paremale koordineerimisele ja ühtsetele inimressurssi juhtimise põhimõtetele, mis omakorda toetavad üleriigiliste eesmärkide saavutamist.

Koostöös Riigikantselei Tippjuhtide Kompetentsikeskuse, Digiriigi Akadeemia ja Innotiimiga alustati uue juhtide põhikursuse loomist, mille piloteerimine algas 2024. aastal ja esimesed katsetused viiakse läbi 2025. aastal.

Rahandusministeeriumi kodulehel¹³ on **interaktiivsel juhtimislaual** avaldatud **avaliku sektori töötajate, palkade ja asutuste statistika**, kus igaüks saab ise andmeid võrrelda ja analüüsida. 2025. aastal avaldatakse „Avaliku teenistuse aastaraamat“ interaktiivsel kujul senise pdf-versiooni asemel.

Avalikustati **avaliku teenistuse 2024. aasta ülevaade**¹⁴ teenistujate peamistest personali- ja palganäitajatest ning riigi- ja kohalike omavalitsuste ametiasutuste olulisematest arengusuundadest, aga ka pikematest trendidest. Esmakordselt on ülevaade avaldatud Power BI töölaua aruandena, mis võimaldab kasutajatel saada detailsemat infot olulisemate statistiliste näitajate kohta. 2024. aastal kasvas avalike teenistujate arv 0,5 protsenti ehk 155 teenistuja võrra. Uusi teenistujaid on värvatud eelkõige sise- ja välisjulgeolekuga seotud asutustes ning kohalikes omavalitsustes. Valminud aruande baasil anti ülevaade Riigikogule avaliku teenistuse arengusuundadest, teenistuskohadest, teenistuses

¹³ <https://fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/riigihaldus/avaliku-sektori-statistika>

¹⁴ <https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/riigihaldus/avaliku-sektori-statistika#avalik-teenistus>

olevatest ja töötavatest isikutest, nende palkadest ja töötasudest ning tehakse Vabariigi Valitsusele riigi eelarvestrateegia menetlemise käigus ettepanekud palgakorrektsioonideks.

Avalikustati riigi ameti- ja hallatavate asutuste, riigi asutatud sihtasutuste ning avalik-õiguslike asutuste **palgauuring**¹⁵. 2024. aastal tõusis põhipalk 48 protsendil teenistujatest¹⁶. Keskmiselt tõusid teenistujate põhipalgad 4,7 protsenti, samas kui tööturu keskmine palgatõus oli 7,3 protsenti. Palgakasvu aeglustumine on tingitud 2024. aasta avaliku sektori palgafondi külmumisest. Palgakasvu seisak või selle vähendamine ei ole eesmärk omaette, vaid sihiks on panna asutusi oma tegevusi tõhusamalt korraldama.

Valmis „**Avaliku teenistuse pühendumuse ja rahulolu uuring**“¹⁷, mille eesmärk oli mõõta pühendumuse ja rahulolu taset avalikus teenistuses ning selgitada välja, millised on peamised pühendumust kujundavad tegurid ja kuidas neid juhtida. Tulemustest selgus, et avalikus teenistuses tegeletakse töötajate vaimse heaolu toetamisega sihipärasemalt kui keskmiselt teistes (sealhulgas erasektori) organisatsioonides. Tööandjatena pakuvad avaliku teenistuse asutused häid töötingimusi ja paindlikku töökorraldust. Teenistujate pühendumus on kõrgem, kui nad tunnevad, et asutuses koheldakse inimesi võrdselt. Olulise tugevusena tuli esile hea tööõhkkond meeskondades. Avaliku teenistuse selgeks eeliseks teiste organisatsioonide eest on võimalus teha ühiskonnale olulist tööd.

§ Jõustusid **kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse muudatused**, mille kohaselt on osade kõrgemate riigiteenijate ja nende palgaga seotud ametnike palgatõus perioodil 2024-2028 poole väiksem, kui vastav indeks muidu ette näeks.

§ Kooskõlastamiseks saadeti **avaliku teenistuse seaduse muudatused**, mis ühtlustaksid nõudeid avaliku teenistuse töötajatele ja -ametnikele. Seaduse uuendamise tulemusel peaks suurenema võrdne kohtlemine ametnike ja töötajate vahel, töösuhted muutuma paindlikumaks, looma paremad võimalused omavaheliseks koostööks, soodustama tööjõu liikumist, tooma rohkem õigusselgust, vähendama asutusesisest bürokraatiat ning eelkõige tõhustama riigi ressursside otstarbekat ja läbipaistvat kasutamist.

Korraldati **värbamisportaalide ühishange**. Kõik ühishanges osalenud asutused võitsid teenuse hinnas, väiksemad asutused saavad teenust kuni kakskümmend kaks korda odavamalt hinnaga.

Asukohast sõltumatu värbamine on olnud soovitus avaliku sektori organisatsioonidele. 2023. aastal moodustas riigi ametiasutuste regioonidesse värbamine üle 40 protsendi koguvärbamistest.

Ametnikueetika nõukogu andis selgitusi eetikakoodeksi rakendamiseks, nõustas ja võttis seisukohti avalike teenistujate käitumise vastavuse kohta eetikanõuetele. Vastati kolmekümne kaheksale kirjalikule ja suulisele päringule.

¹⁵ [Palgauuring 2024](#)

¹⁶ Teenistujateks loetakse ametnikud ning töölepingu alusel töötavad töötajad. Näitaja arvutamisel on võetud arvesse üksnes neid teenistujaid, kelle ametikoht aastases võrdluses ei muutunud.

¹⁷ [Avaliku teenistuse pühendumuse ja rahulolu uuring](#)

Riigihalduse korraldamine

Eesmärgi saavutamiseks koordineeritakse haldusorganisatsiooni kujundamist vastavalt riigivalitsemise strateegilistele sihtidele ja põhimõtetele, edendatakse valitsemisalade üleselt tõhusust ja mõjusust suurendavaid arendusprotsesse, kujundatakse kesksed põhimõtted tugiteenuste juhtimiseks (sealhulgas tugiteenuste konsolideerimine) ja valitsussektori organisatsioonide arendamiseks ning kvaliteedijuhtimiseks.

■ 2023. aastal valminud **Riigireformi analüüsi fookustena** toodi esile riigivalitsemise strateegilist korrastamist, riigi teenuste ja tugiteenuste selgemat juhtimist, riigi andmevaldkonna arendamist, haldusalade ülese paindlikkuse loomist, sisebürokratia vähendamist, regionaalse tasakaalu tagamist ja inimesekesksete põhimõtete laialdasemat rakendamist. Nende fookuste põhjal lepidi kokku, et Rahandusministeerium keskendub lähiaastatel riigi **teenuste ja tugiteenuste juhtimise ühtlustamisele** ning valitsemiskorralduse ajakohastamisele

■ Koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga **algatati analüüs, mille eesmärgiks on kujundada selge ja arusaadav mõjusa valitsemiskorralduse mudel**. Lisaks on kujundamisel **tervikliku teabehalduse käsitus** koostöös Justiits- ja Digiministeeriumi ja Riigi Tugiteenuste Keskusega ning käimas on **tugiteenuste juhtimis- ja arvestuspõhimõtete koostamine**.

■ **Valitsemisalade ja ministeeriumite ümberkorraldused vajavad kokku lepitud protsessi**. OECD viis 2024. aastal läbi intervjuusid ministeeriumite tippjuhtidega ning on soovitanud töötada välja metoodika ja protsess valitsuste nõustamiseks, et leida mitteregulatiivne lähenemine, mis toetaks valitsuse eesmäärke. Seejuures määrata selged standardid ümberkorralduste elluviimiseks, töötada välja muudatuste juhtimise käsiraamat ja leppida kokku koordinatsioonisüsteemis, mis toetaks juhtimist struktuurimuudatuste kavandamisel, teavitamisel ja rakendamisel.

Riigi kinnisvara strateegiline juhtimine

Keskseteks ülesanneteks on riigivara valitsemist puudutava õigusliku keskkonna arendamine, riigivaraseadust puudutavatele päringutele vastamine ja juhendite koostamine, riigi tegevuseks vajaliku kinnisvararessursi planeerimine ja eelarvestamine. Valitsemisalade nõustamine ja koolitamine kinnisvaraotsuste tegemisel ning koostöö tegemine riigi kinnisvara aktsiaseltsiga riigi kinnisvarapoliitika põhimõtete rakendamiseks ja eesmärkide saavutamiseks, samuti riigi kinnisvara nõukoja tegevuse korraldamine valdkonna jaoks olulistele probleemidele lahenduste leidmiseks.

■ 2024. aastal seati riigi kinnisvara aktsiaseltsile uued omaniku ootused, mis seavad eesmärgiks kulusäästlikuma, jätkusuutlikuma ja keskkonnasõbralikuma kinnisvarakeskkonna tagamise.

■ 2024. aastaga **lõppes kiirete energiasäästumeetmete projekt**, mille käigus viidi läbi hoonete energiatõhususe ekspertiise, ekspertiisides välja toodud lühikese tasuvusajaga energiatõhususe töid

ning telliti digioperaatori teenust riigi kasutuses olevates hoonetes. Nimetatud tegevuste kogumaksumus oli umbes 1,85 miljonit eurot ning prognoositav energiasääst on üle 400 MWh aastas.

 2024. aastal rahandusministeeriumi ja riigi tugiteenuste keskuse korraldatud **omavalitsushoonete energiatõhususe voorust** toetati 42 projekti kokku 35 omavalitsuses. Töödeks on ette nähtud 33,2 miljonit eurot, mille abil on linnadel ja valdadel plaanis energiatõhusamaks muuta ligi 70 000 m² köetavat pinda. Toetusmeetme eesmärk on riiklikult panustada kohalikele omavalitsustele kuuluvate hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimisel, vähendada kasvuhoonegaaside heidet, energiatarvet ja hoonefondi ülalpidamiskulusid. Ühtlasi parandatakse toetatavate projektide kaudu hoonete sisekliimat ning edendatakse taastuenergia kasutust.

 Rahandusministeerium koostöös Riigi Tugiteenuste Keskusega kuulutas välja ligi 24 miljoni euro maksva **taotlusvoor** **keskvalitsuse hoonete energiatõhususe parandamiseks**, mille eesmärgiks on muuhulgas hoida pikemas perspektiivis kokku hoonete ülalpidamiskulusid ning edendada taastuenergia kasutust. Investeering riigihoonete keskvalitsuse hoonete energiasäästlikkusse aitab tulevikuvaates sektori energiakulud püsivalt stabiilsena hoida.

 Rahandusministeerium **korraldas uurimistöö „Riigi kinnisvarapoliitika andmepõhine juhtimine“ konkursi**, et leida koos teadlastega võimalusi riigi kasutatavate hoonete andmete paremaks rakendamiseks. Konkursi võitis Tallinna Tehnikaülikool, kellega sõlmiti uurimistöö teostamise leping, et koos välja töötada riigi kinnisvarapoliitika võtmenäitajate metoodikad ning aruandluse juhtimislaud. Usaldusväärsed ja operatiivselt kasutatavad andmed aitavad teha teadlikke kinnisvarapoliitika otsuseid, et suunata riigi hoonefondi kliimaeesmärke arvestava ja säästlikuma majandamise poole. Riigi kinnisvaraportfelli kuulub hetkeseisuga ligi 2 200 hoonet kogupindalaga 1,9 miljonit ruutmeetrit. Täna asub kogu kinnisvaraga seotud info erinevates andmestikes, mistõttu kulub selle koondamisele suhteliselt palju aega ja vaeva ning seda infot kasutatakse ka vähe.

 Riigi kinnisvara aktsiaselts koos rahandusministeeriumiga **analüüsis sisetehinguna sõlmitud üürilepingute üürimudelit** ning tegi Vabariigi Valitsusele ettepanekud kapitali- ja remondikomponendi vähendamiseks.

Omandireformi lõpule viimine

 Reservfondi laekub raha omandireformi käigus erastatud riigimaa eest ja seda kasutatakse vara tagastamise, kompenseerimise, erastamise korraldamise ning muude maa- ja omandireformi läbiviimisega seotud kulude katteks. Viimastel aastatel on fondist muu hulgas rahastatud ehitismälestiste hooldamist, rekonstrueerimist ja taastamist ning riigile loobunud korteriomanditega seotud kulusid.

■ 2023. aasta alguses eraldas Valitsus riigi omandireformi reservfondist vahendid, mis võimaldavad rahandusministeeriumil jätkata kohalike omavalitsuste nõustamist ja järelevalvetegevust õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise korraldamisel. 2024. aasta alguseks oli omavalitsustes pooleli 12 õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise menetlust, mis tuleb lõpuni viia. Valdavalt on tegemist keerukate, kohtu- või pärimisasjadega, mille lahendamisel vajatakse ministeeriumi abi. Viimaste **omandireformi** juhtumite (sh Mustpeade maja kaasus) lahendamine on plaanitud aeganõudvamaks osutunud.

■ Valitsus otsustas alustada ettevalmistusi omandireformi reservfondi likvideerimiseks 2026. aastaks. 2025. aasta toetussummad jagati veel senistel alustel, kuid aastast 2026 hakatakse tegevusi rahastama riigieelarvest. Riigieelarvest jätkatakse nende toimingute rahastamist, mis on vajalikud omandireformi protsessi lõpule viimiseks. Aastal 2030 vaadatakse raha kasutamine uuesti üle ja otsustatakse tegevuste edasine rahastamise vajadus. 2024. aasta septembri seisuga oli omandireformi reservfondi vaba jääk 41 miljonit ning tulevikus laekuvaid järelmaksunõudeid kokku 38 miljonit eurot. Lähiaastatel laekub fondi keskmiselt kolm miljonit eurot aastas ning aasta-aastalt summa väheneb. Viimased maksed laekuvad riigile 2070. aastal.

Riigihanke valdkonna poliitika kujundamine

Keskseks ülesandeks on õigusregulatsiooni stabiilsuse, direktiividele ja riigihankepoliitika eesmärkidele vastavuse tagamine läbi **riigihangete alase õigusloome**. Tegeletakse **nõustamise**, juhiste koostamise ja **koolitamisega**, et tagada õigusaktides kehtestatud nõuetest kinnipidamine ja seaduses antud võimaluste paremal viisil rakendamine. Oluline on ka riigihankeid puudutavate **statistiliste andmete töötlemine** ja avaldamine ning koostöö tegemine **rahvusvaheliste organisatsioonidega**. Rahandusministeeriumi kohustuseks on **riikliku ja haldusjärelevalve teostamine** riigihangete seaduse ja selle alusel antud õigusaktide täitmise üle.

■ Vabariigi Valitsus kinnitas 2023. aastal **riigihangete strateegilised põhimõtted**. Riigikantselei ja teiste vastutavate ministeeriumidega **lepiti 2024. aastal kokku väärtuspõhiste riigihangete edendamise tegevuskava**. Tegevuskavas on ette nähtud 63 erinevat tegevust, mis muuhulgas sisaldavad erinevaid tegevusi nii hankijatele, pakkujatele kui poliitikakujundajatele. Näiteks hankijaid abistavate tööriistade või näidistingimuste väljatöötamine, piloothangete, juhiste ja koolituste läbiviimine või parimate praktikate koondamine ja avalikustamine. Lisaks valmis väärtuspõhiste riigihangete infoportaal¹⁸.

■ Rahandusministeeriumi ning Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) koostöös toimub 2023.-2025. aastal **projekt „Strateegiliste ja väärtuspõhiste riigihangete kasutuselevõtu edendamine riigihankeametnike professionaliseerumise kaudu“**, mille eesmärgiks on aidata Eestil edendada ja enam kasutusele võtta **väärtuspõhiseid riigihankeid**. Projekti tegevused on suunatud Eesti hankijate tegevuse toetamiseks. Projekti tegevuste käigus toimusid 2024. aastal hankijatele suunatud töötoad ja OECD-ga koostöös korraldatud konverents.

 Valmis „**Kvalitatiivsed hindamise kriteeriumid. Juhend hankijale**“¹⁹, eesmärgiga aidata kaasa, et Eesti riigihanked oleksid läbi viidud just nii, nagu hankedirektiivid ja riigihangete seadus nõuab: eelkõige parima hinna ja kvaliteedi suhte alusel, mis hõlmab kvalitatiivseid, keskkonnahoidlikkuse või sotsiaalseid kriteeriume.

 Loodud on uus interaktiivne riigihangete statistika, nii et igaüks saab ise andmeid võrrelda ja analüüsida.²⁰ Riigihangete registri andmetel avalikustati 02.01.2025 seisuga 2024. aastal 8 704 riigihanget, mis teeb 268 hanget vähem kui aasta varem. Alustatud hangete kogumaksumus oli sel hetkel üle 4,9 miljardi euro.

 Valmis „**Riigihangete lihtsustamise lõpparuanne**“²¹, mille eesmärgiks on leida kehtiva riigihangete regulatsiooni ja korralduse muutmise võimalused, et lihtsustada riigihangete korraldamist ja sellega kaasnevat töökoormust. Valminud lõpparuanne sisaldab 40 ettepanekut riigihangete lihtsustamiseks regulatiivsel või korralduslikul tasandil ning 15 ettepanekut registri edasiarendamiseks.

 Rahandusministeerium teeb riigihangete seaduse ja selle alusel antud õigusaktide täitmise üle **järelevalvet avalike huvide kaitseks**. Järelevalveteateid riigihangete seaduse rikkumise kahtluse kohta esitati 65. Järelevalvemenetlust alustati kaheksal korral. Järelevalvemenetluse tulemusena tehti kaks ettekirjutust hankemenetluse kehtetuks tunnistamiseks, kahel juhul rikkumine tuvastati, kuid ettekirjutust ei tehtud, kahel juhul menetlus lõpetati kuna hankija tunnistas ise riigihanke menetluse kehtetuks ja ühel juhul hankija kõrvaldas rikkumise. Juhtumipõhises järelevalvemenetluses käsitletud riigihangete kogumaksumus oli umbes 303 miljonit eurot. Plaanilisi järelevalvemenetlusi alustati 24, peamise eesmärgiga kontrollida kohustuslike keskkonnahoidlike nõuete järgmist. 2024. aastal laekus kolm väärteteadet, kahel juhul alustati väärtemenetlust.

 Rahandusministeerium andis alates 2024. aasta 1. jaanuarist Riigi Tugiteenuste Keskusele üle riigihangete registri vastutava töötleja ülesanded. RTK on valitsuse korraldusega määratud keskselt hankijaks, kus viiakse läbi enam kui 130 asutuse riigihankeid.

Riigihangete vaidlustuste lahendamine

 Rahandusministeeriumi juures asuv sõltumatu riigihangete vaidlustuskomisjon tagab riigihangetes esitatud vaidlustuste ja kahju hüvitamise taotluste läbivaatamise vastavalt riigihangete seaduses sätestatud menetluskorrale ja tähtaegadele. Vaidlustusmenetluse kaudu on vaidlustuskomisjonil võimalik riigihankepraktikat kujundada ja suunata.

 Riigihangete vaidlustuskomisjonile esitati 2024. aastal 258 vaidlustust, mis on 23,44 protsenti rohkem kui 2023. aastal. Nendest võeti menetlusse 165 vaidlustust. Menetlusse võetud vaidlustustest

¹⁸ [Väärtuspõhise hankimise veebileht](#)

¹⁹ [Kvalitatiivsed hindamise kriteeriumid – juhend hankijale](#)

²⁰ [Riigihanked | Rahandusministeerium](#)

²¹ [Riigihangete lihtsustamise lõpparuanne](#)

rahuldati osaliselt või täielikult 62 ja jäeti rahuldamata 81 vaidlustust, hankelingu tühisus tuvastati ühel korral, vaidlustaja loobus vaidlustusest kaheteistkümnel korral ja hankija tunnistas vaidlustuse tervikuna põhjendatuks kahel korral.

Riigiabi reeglite rakendamise koordineerimine

Õiglase konkurentsikeskkonna hoidmise eesmärgil aitab Rahandusministeerium tagada, et riigiabi andjate poolt antud riigiabi on kooskõlas Euroopa Liidu ja riigisiseste õigusaktidega. Selleks nõustatakse riigiabi andjaid ja teisi huvitatud osapooli ning avaldatakse vastavaid juhiste.

2024. aastal koostati põhjalik ülevaade 2023. aastal ettevõtjatele antud abist. Koos kriisi riigiabiga vähenes antud riigiabi kogumaht Eestis 2023. aastal võrreldes 2022. aastaga 24,5 miljonit eurot, moodustades 366 miljonit eurot. Riigiabi osakaal sisemajanduse koguproduktist vähenes 0,11 protsendipunkti võrra. Muudatused on tingitud kriisi riigiabi (COVID-19) mahu vähenemisest. Vähese tähtsusega abi kogumaht 2023. aastal kasvas ja moodustas kõikides sektorites kokku 73 miljonit eurot (2022. aastal 63,6 miljonit eurot). 2023. aastal suurim abi andja oli ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutus (19,8 protsenti abi kogumahust), kellele järgnesid elering AS, kultuuriministeerium ja põllumajanduse registrite ja informatsiooniamet (vastavalt 19,7 protsenti, 18,9 protsenti ja 17,4 protsenti abi kogumahust).

Riigi osaluspoliitika kujundamine ja korraldamine

Riigi osaluspoliitika kujundamise ja korraldamise raames jätkus **riigiasutuste nõustamine** eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemist puudutavates küsimustes ning riigi osalusega äriühingute nõukogudesse liikmete valimise ettepanekuid tegeva nimetamiskomitee töö korraldamine.

Esitati regulaarne riigi osaluspoliitika koondaruanne valdkonna tulemuslikkuse kohta ja ettepanekud edaspidisteks muudatusteks Vabariigi Valitsusele, Riigikogule ja Riigikontrollile.

Riik lähtub riigile kuuluvate äriühingute osaluste valitsemisel ja seda reguleeriva õigusloome kujundamisel **riigi osaluspoliitika põhimõtetest**. Põhimõtete uuendamiseks alustati 2024. aastal ning need kiideti Vabariigi Valitsuse poolt heaks 2025. aasta veebruaris.

Vabariigi Valitsus kinnitas **riigi äriühingute makstavate dividendide summad** 2024. aastaks. Otsuse järgi laekus 2024. aasta riigieelarvesse 151,8 miljonit eurot dividende. Riigieelarvesse oli riigi otsustusõigusega äriühingutelt dividende 2024. aastaks kokku kavandatud 136,2 miljonit eurot. Võrdluseks, 2023. aastal laekus riigieelarvesse riigi vähemalt otsustusõigusega äriühingutelt dividende summas 148,1 miljonit eurot.

Rahandusministeerium tutvustas valitsusele nende **riigiettevõtete võõrandamisetpanekuid**, mille ministeeriumid olid osaluste valitsejana hinnanud otstarbekamaks erastamisele suunata. Analüüsi kohaselt sooviti kas täielikult või osaliselt erastamisele suunata kokku seitse ning likvideerida kaks riigi

osalusega äriühingut. Riigivaraseaduse alusel hindavad riigi osaluse säilitamise vajadust valitsevad ministeeriumid kord kolme aasta jooksul. Ettepanek osaluse võõrandamiseks tehakse, kui riigi osalemise eesmärgid on täidetud või nende saavutamine ei ole enam vajalik. Riigile kuuluvatest äriühingutest viidi ASi Operail põhitegevuse müük lõpule 2024. aastal, AS Nordic Aviation Group pankrotistus 2024. aastal ning OÜ Transpordi Varahaldus varade müük on käimas. Kokku on riigil täna osalus 28 äriühingus, millest 23 puhul on selleks 100 protsenti.

Valmis „**Sihtasutuste tegevuste tulemuslikkuse hindamismetoodika väljatöötamine Rahandusministeeriumile**“²² lõpparuanne. Analüüsi peamiseks eesmärgiks on töötada välja hindamismetoodika, mille abil oleks võimalik hinnata riigi sihtasutuste tulemuslikkust ja tulemuslikkuse juhtimise praktikaid, tagamaks sihtasutustele selgemad sihid lähtuvalt riiklikust strateegiast ja kavandatavatest suundadest.

Rahandusministri kui ainuaktsionäri esindaja otsusel **viidi läbi Eesti Energia aktsiaseltsis erikontroll**²³, et anda hinnang kontserni senisele juhtimistegevusele. Erikontroll tuvastas aastatel 2020-2023 Eesti Energia aktsiaseltsi juhtimises puudusi, mis tõid kaasa nii keskkonnavalasid rikkumisi, majanduslikku kahju kui mõjutasid jaotusvõrgu töökindlust. Peamised rikkumised ilmnid seoses keskkonnanõuete täitmise ja finantsriskidega – vanemate õlitehaste ja elektrijaamade heide ületab kompleksloaga lubatud norme ja tehtud on kahjulikke riski maandamistehinguid. Samuti esinesid puudused jaotusvõrgu töökindluse tagamisel. Kuigi arengukava ise ei pea sisaldama hetkeolukorra analüüsi kirjeldust, on vastavasisuline analüüs vajalik arengukava loomisel, mõtestamaks nii sisemisi kui välimisi ohte ja võimalusi kui ka aitamaks paigutada organisatsiooni ühiskondlikku vaatesse laiemalt.

Valmis **omakapitali hinna metoodika analüüs**²⁴, mille eesmärgiks on riigi osalusega äriühingute omakapitali hinna määramise metoodikate täiendamine ja arendamine, võimaldades riigi äriühingutele omakapitali hinda seada ühingute tegevuse eripäradega arvestavalt.

Tegevus 2.3 Ministeeriumite ühishoone kesksete tugiteenuste korraldamine

Eesmärk: Tugifunktsioonide kvaliteetne ja tõhus täitmine

Tabel 16. Ministeeriumite ühishoone kesksete tugiteenuste korraldamise moodsus ja sihttasemed, 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023	2024	2025	2026	2027
							Sihttase				
Kliendirahulolu õigusteenusega, ≥	4,4	-	4,3	-	-	-	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

²² [Sihtasutuste tegevuste tulemuslikkuse hindamismetoodika väljatöötamine Rahandusministeeriumile](#)

²³ [Eesti Energia AS-i juhtimistegevuse hindamise erikontroll](#)

²⁴ [Omakapitali hinna metoodika edasiarendus riigi äriühingutele](#)

Kliendirahulolu haldusteenusega, ≥	4,6	-	4,4	-	-	-	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Kliendirahulolu dokumendihaldusteenusega, ≥	4,6	-	4,6	-	-	-	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

Tegevused ja tulemus:

2024. aastal paiknesid Suur-Ameerika 1 ministeeriumide ühishoones kuus ministeeriumi: justiits- ja digiministeerium, majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, rahandusministeerium, sotsiaalministeerium, kliimaministeerium ning regionaal- ja põllumajandusministeerium. Seoses uute ministeeriumite kolimisega ühishoonesse, jätkus 2024. aastal tugifunktsioonide koostöökokkulepete uuendamine ning ühtlasi ajakohastati ka hoone ja varade ühist kasutamist puudutavad korrad (ühishoone kodukord, tulekahju korral tegutsemise plaan ja erakorralise sündmuse lahendamise plaan ning ametisõidukite kasutamise kord).

Ühisosakond täidab ministeeriumitega kokku lepitud mahus tugifunktsioone ühishoones asuva kuue ministeeriumi jaoks. Kuni ühisosakond täidab erinevate ministeeriumite vaates tugifunktsioone erinevas mahus, siis **valitsemisalade ümberkorraldamine** mõjutab oluliselt osakonna töökoormust ja mahtu, samuti tekitab vajaduse tööprotsesside ühtlustamiseks.

Dokumendihaldusteenus

 Dokumendihaldusteenuse eesmärgiks on korraldada dokumendi- ja arhiivihaldust justiits- ja digiministeeriumile, majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile, rahandusministeeriumile ja sotsiaalministeeriumile. Täidetakse ka Riigihangete Vaidlustuskomisjoni kantselei ülesandeid.

 Rahandusministeeriumi ja riigi tugiteenuste keskuse koordineerimisel arendatakse uut dokumendihaldussüsteemi, mis koondab ministeeriumite ja valitsemisalade asutuste dokumendid ühtsele, standardiseeritud ja kasutajasõbralikule platvormile. Uus süsteem valmib registrite ja infosüsteemide keskuse ning siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse abiga. Täiesti uue keskkonna kasutuselevõtuga prognoositakse umbes 30 protsendilist kulude kokkuhoidu. Esmase versiooniga plaanitakse valmis jõuda 2026. aastaks, mil riigiasutustes alustatakse süsteemi järk-järgulist juurutamist. Süsteemi hakkab kasutama ca 160 riigiasutust kokku ligi 33 900 töötajaga.

 Rahandusministeeriumi ja riigi tugiteenuste keskuse koordineerimisel arendatakse uut dokumendihaldussüsteemi, mis koondab ministeeriumite ja valitsemisalade asutuste dokumendid ühtsele, standardiseeritud ja kasutajasõbralikule platvormile. Uus süsteem valmib registrite ja infosüsteemide keskuse ning siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse abiga. Süsteemi arendusvajaduste kirjeldamisse on kaasatud ministeeriumide esindajad ja eksperdid Rahvusarhiivist ning Andmekaitse Inspeksioonist. Esmase kasutuselevõtt on planeeritud 2025. aasta kolmandasse kvartalis, kui 4 asutust võtavad kasutusele minimaalse töötava toote (asutuse valikul majasisene dokument). Laiem järk-järguline juurutus on planeeritud alates 2026. aastast ning esimesel aastal kavandatud 22 asutuse liitumine. Täiesti uue keskkonna kasutuselevõtuga prognoositakse umbes 30

protsendilist kulude kokkuhoidu. Süsteemi hakkab kasutama ca 160 riigiasutust kokku ligi 33 900 töötajaga.

Haldusteenus

Haldusteenuse eesmärk on tagada ühishoone ministeeriumite töökeskkond, ühiselt kasutatavad teenused ning korraldada ministeeriumide valitsemisel oleva riigivara haldamine. Ühiselt kasutatavatest kesketest haldusteenustest korraldatakse administraatoriteenust, keskne transpordivahendite kasutamine ja hooldamine ning ühishoone vara kasutus.

■ 2023. aastal muudeti ministeeriumite struktuure ning tehti otsus, et ühishoonesse kolivad kliimaministeerium ning regionaal- ja põllumajandusministeerium. Kliimaministeeriumi kolimine leidis aset 2023. aasta suvel, regionaal- ja põllumajandusministeeriumi kolimine 2023. aasta lõpus. Tööde lõpetamine ja täiendava sisustuse paigaldus jätkus 2024. aasta kevadeni.

Kinnisvarateenus

Kinnisvarateenuse eesmärk on tugiteenuste kokkuleppes sätestatud mahus korraldada ja koordineerida ühishoone ministeeriumite justiits- ja digiministeeriumi, sotsiaalministeeriumi, rahandusministeeriumi, majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ning alates 2023. aasta novembrist ka kliimaministeeriumi kinnisvara valitsemist. Kokkuleppe kohaselt korraldatakse kinnisasjade avalikes huvides omandamist, täidetakse riigi kui kinnisasja omaniku ja kasutaja seadustest tulenevaid kohustusi ja kantakse õiguseid, sealhulgas osaleda planeerimismenetlustes ning anda ehitusseadustikust ja maapõueseadusest tulenevaid kooskõlastusi.

■ Avati renoveeritud **Paide riigimaja** et pakkuda piirkonna inimestele ja ettevõtjatele avalikke teenuseid kompaktselt kohapeal. Paide riigimajas toimetavad koos 15 asutust, kes varem asusid viiel erineval pinnal üle linna. Renoveeritud ajaloolises hoones on uuendatud ruumiplaneeringut ja tehnovõrke, parandatud sisekliimat ja ligipääsetavust nii majas sees kui ka väljas. Samuti on hoone juurde loodud parkimisvõimalused. Paide riigimajas on asutuste ühine klienditeenindusala, kus külalisi võtab vastu infotöötaja. Samuti on hoones kasutamiseks kliendiarvutid, klienditeenindusletid ja vestlusruumid. Riigimajas on töökohti kokku ca 78 töötajale, sealhulgas avaliku sektori töötajatele mõeldud kaheksa kaugtöökohta, mis pakuvad mugavat ja turvalist võimalust oma tavatöökohast eemal tööd teha.

■ Valitsus otsustas järgmise perioodi riigieelarve ja eelarvestrateegia raames, et riigimajade ehitamine ja renoveerimine peatatakse. See tähendab, et uusi lepinguid projektidele ei sõlmita. Ainsana liigutakse edasi Võru riigimajaga, mis on plaanis tänapäevastele tingimustele vastavaks rekonstrueerida 2027. aastaks.

Õigusteenindus

Õigusteenuse eesmärk on nõustada õiguslastes küsimustes justiits- ja digiministeeriumi, sotsiaalministeeriumi, rahandusministeeriumi ja alates 2023. a novembrist ka kliimaministeeriumi teenistujaid ning tagada sise- ja üksikaktide ning lepingute vastavus õigusaktidele.

Eesmärgiga tagada ühtsetel alustel, ühesuguse kvaliteediga ja tõhus õigusteenus, ühtlustati 2024. aastal lisandunud kliimaministeeriumi tööprotsesse, -praktikaid ja dokumente. Tegevused jätkuvad 2025. aastal. Seoses digivaldkonna üleminekuga majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumist justiits- ja digiministeeriumisse on 2025. aastal oluline eesmärk valdkonna integreerimine justiits- ja digiministeeriumi senistesse protsessidesse.

Tegevus: Tugiteenuste pakkumine ja toetuste rakendamine Riigi Tugiteenuste Keskuses

Eesmärk: Pakkuda kvaliteetseid ja tõhusaid tugiteenuseid enamikule keskvalitsuse asutustest.

Tabel 17. Tugiteenuste pakkumise ja toetuste rakendamise mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
Kliendi rahuloluindeks personali- ja palgaarvestuse teenusega, %	8,7	65	72	65	68	70	≥ 60	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Kliendi rahuloluindeks finantsarvestuse teenusega, %	8,6	61	61	54	63	66	≥ 60	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Kliendi rahuloluindeks riigihangete korraldamise teenusega, %	7,4	58	74	76	71	81	≥ 70	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Kliendi rahuloluindeks dokumendihaldus-ja arhiiviteenusega, %	-	-	-	-	38	31	≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Rakendusasutuste ja rakendusüksuste rahuloluindeks RTK toetuste kasutamise korraldamise teenusega, %	6,2	14	33	53	-	62	≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Toetuse taotlejate rahuloluindeks RTK kui rakendusüksusega, %	7,2	66	74	67	74	69	≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50

Tegevused ja tulemus:

Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) osutab keskseid teenuseid keskvalitsuse asutustele tugiteenuste kokkuleppes ja teenuste kirjeldustes kokkulepitud mahus. Teenuste kasutajate arv kasvab igal aastal. Toetuste kasutamise korraldamisel täidetakse Euroopa Liidu struktuurivahendite, taaste- ja vastupidavusraha, sealhulgas Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi korraldusasutuste (sealhulgas sertifitseeriv asutus), samuti Eesti-Šveitsi

koostööprogrammi ning Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide riikliku kontaktasutuse (sealhulgas sertifitseeriv asutus), riigisiseste programmide ellu rakendamise ülesandeid ning erinevatest toetusmeetmetest toetust saanud projektide järelevalve ja kontrolli teostamise ülesandeid.

■ Valminud on riigi tugiteenuste keskuse strateegia aastateks 2025-2028²⁵ ja 2024. aasta tegevusaruanne²⁶. Aruandes saab tutvuda RTK eelmise aasta tulemustega ja strateegias järgneva nelja aasta sihtidega. Riigi tugiteenuste keskuse järgmise nelja aasta fookuses on kvaliteetsete ja kuluefektiivsete teenuste tagamine, terviklahenduste loomine ja protsesside tõhustamine, infosüsteemide arendused (sealhulgas uue dokumendihaldussüsteemi arendus ja majandustarkvara uuendamise ettevalmistamine), teenuste ulatuse ja kliendibaasi laiendamine, töötajate palgaeesmärgi mahajäämuse vähendamine ja organisatsioonikultuuri arendamine. Riigi tugiteenuste keskuse missiooniks on toetada klienti nutikate lahendustega.

Personali- ja palgaarvestuse teenus

■ RTK pakub personali- ja palgaarvestuse teenust jagatud teenusmudeli alusel. Pakutav teenus hõlmab kliendi organisatsiooni struktuuride ja ametikohtade haldamist, asutuse töötajate ja muude isikute personaliandmete haldamist, personaliarvestust, palgaarvestust ning nõustamist personali- ja palgaarvestuse ning aruandluse alal. Kvaliteetse teenuse tagamiseks tehakse koostööd Riigikontrolli ning teiste sise- ja välisaudiitoritega.

■ Üheks olulisemaks tegevuseks 2024. aastal oli RTIP-i isikuandmete mooduli kasutajate arvu suurendamine. RTIP-i kasutamine vähendab käsitööd ja võimalikke vigu ning võimaldab seeläbi tõsta teenuse osutamise efektiivsust. Rahulolevate klientide osakaal tõusis 70 protsendini.

■ Lisaks analüüsis RTK rahandusministeeriumi tellimusel ja koostöös välise partneriga värbamisteenuse konsolideerimise ja teenuse ühtlustamise võimalusi.

■ Kokku **teenindatakse 213 asutust**. Riigi tugiteenuste keskuse arvestusteenuseid kasutab 84 protsenti keskvalitsuse üksustest.

Finantsarvestuse teenus

■ RTK pakub finantsarvestuse teenust jagatud teenusmudeli alusel. Pakutav teenus hõlmab ostu- ja müügidokumentide arvestust, maksete ja laekumiste korraldamist, saadud ja antud toetuste arvestust, varade arvestust, maksude arvestust ja deklareerimist, saldode inventeerimist, finantsaruandlust, juhendite ja sise-eeskirjade koostamist ning klientide nõustamist finantsarvestuse ja aruandluse alal. Teenuse kvaliteetsuse tagamiseks tehakse koostööd Riigikontrolli ning teiste sise- ja välisaudiitoritega.

²⁵ [Tutvustus ja struktuur | Riigi Tugiteenuste keskus](#)

²⁶ [Files - Riigi Tugiteenuste Keskus](#)

■ Lisaks tavapärasele tööle tegeleti aktiivselt liidestatud infosüsteemidest laekunud raamatupidamise algdokumentide arvu suurendamisega ja mitmete teiste arendusprojektidega, näiteks kuidas lihtsustada toetuste kajastamist. Valmis SAP-i ja ETIS-e liides.

🌐 Kokku **teenindatakse 213 asutust**. Riigi tugiteenuste keskuse arvestusteenuseid kasutab 84 protsenti keskvalitsuse üksustest.

Riigihangete korraldamise teenus

🌐 RTK pakub oma klientidele riigihangete korraldamise teenust jagatud teenusmudeli alusel, eesmärgiga tagada klientide vajadustele vastavate riigihangete läbiviimine. Pakutav teenus hõlmab riigihangete planeerimist, riigihangete korraldamist (menetlusdokumentide ettevalmistamist, registritoimingute teostamist ja hankemenetluse läbiviimist) ja riigihangetega seonduvat nõustamist. Sõlmitud hankelepingute täitmist jälgib klient ehk asutus.

■ Rahandusministeerium andis alates 2024. aasta 1. jaanuarist Riigi Tugiteenuste Keskusele üle riigihangete registri vastutava töötleja ülesanded. RTK on valitsuse korraldusega määratud keskseks hankijaks, kus viiakse läbi enam kui 130 asutuse riigihankeid. Muud kesksed riigihangete alased ülesanded, nagu hankepoliitika kujundamine ja nõustamine riigihangete seaduse kohaldamise küsimustes, jäid jätkuvalt Rahandusministeeriumi pädevusse.

■ 2024. aastal **jätkus kliendibaasi laienemine**. Tänapäevaks pakub riigi tugiteenuste keskus riigihangete korraldamise teenust 53 protsendile keskvalitsusest Aasta jooksul läbi viidud hangete maht kasvas 342 hankelt 406 hankele.

■ Eesmärk oli ja on ka 2025. aastal väärtuspõhiste riigihangete läbiviimise edendamine. Keskonnahoidlike kriteeriumide rakendamise osakaal kasvas 41 protsendilt 49 protsendini kõigist RTK poolt läbi viidud hangetest; sotsiaalsete kriteeriumide rakendamise osakaal kasvas 9 protsendilt 15 protsendini; innovaatiliste kriteeriumide rakendamise osakaal 0,3 protsendilt 3,2 protsendini.

■ Oluliseks arendusprojektiks oli RTK korraldatud välisrahastusega hangete kontrollisüsteemi analüüsimine ja sertifitseerimine.

🌐 **Aasta jooksul esitati RTK läbiviidud hangete kohta ka 22 vaidlustust**, millest üksteist jäi rahuldamata, seitsme puhul jäi vaidlustus läbi vaatamata ning kahe puhul rahuldati osaliselt, üks rahuldati täielikult ning üks tunnistati hankija poolt põhjendatuks.

Toetuste kasutamise korraldamise teenus

🌐 **Toetuste kasutamise korraldamisel** täidetakse Euroopa Liidu struktuurivahendite, taaste - ja vastupidavusrahastu, sealhulgas Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi korraldusasutuste (sealhulgas sertifitseeriv asutus), samuti Eesti-Šveitsi

koostööprogrammi ning Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide riikliku kontaktasutuse (sealhulgas sertifitseeriv asutus), riigiseste programmide ellu rakendamise ülesandeid ning erinevatest toetusmeetmetest toetust saanud projektide järelevalve ja kontrolli teostamise ülesandeid.

Kooskõlas Vabariigi Valitsuse prioriteetide ja poliitikakujundaja õigusraamistiku põhimõtetega, **kujundatakse toetuste süsteem ja kehtestatakse vajadusel reeglid abikõlblikkusele**, et tagada kokkulepitud eesmärkide saavutamine ja toetuse vahendite mõistlik kasutamine. Toetuste rakendamisel arvestatakse tegevuste kavandamisel ja korraldamisel rahastusallika nõudeid, kuid võimalusel ühtlustatakse protsesse ning pikaajaline suund on allikaneutraalsel lähenemisel. Erandiks on Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi ja Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi programmid, mille tegevuste kavandamisel, korraldamisel ja rakendamisel tehakse koostööd kõigi programmides osalevate riikidega ning teenindatakse keskselt projektipartnereid kõikidest programmides osalevatest riikidest.

2024. aasta oli toetuse korraldamise valdkonnas pingeline, sest samaaegselt tuli lõpetada vana perioodi tegevusi ning alustada uue perioodi rakendamisega. **2021-2027 perioodi vahenditest on tänaseks võetud kohustusi ligi 70 protsenti kogusummas 2,33 miljardit eurot.** Väljamakseid on tehtud 415 miljoni euro ulatuses (12,6 protsenti).

Tegeleti siseriiklike toetusmeetmete rakendamise väärtuspakkumise väljatöötamisega ja piloteeriti seda kahe teenuse peal. Koostöös RTK riigihangete korraldamise osakonnaga töötati välja RTK poolt korraldavate riigihangete usalduspõhise kontrolli lahendus.

2024. aastal oli riigi tugiteenuste keskuses **rakendamisel 10 erinevat allikat** ja rakendusüksus/vahendusasutus **maksis välja 496 miljonit eurot.** Kokku **rahastati** aasta jooksul **672 projekti.** Euroopa Komisjonile ja teistele doonoritele **esitati maksetaotlusi** kogusummas 426 miljonit eurot.

Dokumendihaldus- ja arhiiviteenus

Pakutav teenus **hõlmab asutuste dokumentide vastuvõtmist, registreerimist, menetlusse suunamist ja väljasaatmist, dokumendihaldussüsteemi haldamist ja kasutajatuge, arenduste kesket tellimist ning arhiiviteenust.**

Dokumendihaldus- ja arhiiviteenuse raames korraldab RTK tugiteenuste osutamise kokkuleppe sõlminud asutuste dokumendihaldus- ja arhiiviteenust vastavalt kehtivatele õigusaktidele ning toimemudelile, sealhulgas dokumendiringluse korraldamine, dokumendihaldussüsteemi sisuline haldamine (administreerimine) ja teenindatavate asutuste arhiivide haldamine; selgitab välja dokumendihaldussüsteemi arendusvajadused ning esitab need arendajale; nõustab asutusi dokumendihaldus- ja arhiiviteenuse küsimustes ning dokumendihaldussüsteemi kasutamisel; peab ametnike teenistuslehtede arhiivi.

2024. aastal lõpetati edukalt konsolideerimise pilootprojekt ja jätkati teenuse arendamist. Dokumendihaldus- ja arhiiviteenusega **liitus neli asutust** ning aasta lõpuks oli teenusel 15 asutust.

Teenuse pakkumiseks ja haldamiseks on kasutusel **viis erinevat dokumendihaldussüsteemi** (Delta, LiveLink, Pinal, Kirke, Webdesktop). 2024. aasta märtsis algatas RTK koostöös RIK-i ja SMIT-i ning ministeeriumitega uue ühtse dokumendihaldussüsteemi arendamise projekti.

Tegevus: IKT valdkonna arendamine ja korraldamine Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses

Eesmärk: Kvaliteetne ja tõhus tugiteenus infotehnoloogia valdkonnas

Tabel 18. IKT valdkonna arendamine ja korraldamine RmIT-s mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
							Sihttase			
RmITi poolt pakutavate teenuste kliendirahulolu (5-palli skaalal)	4,18	4,5	4,37	4,03	4,21	3,98	4,2	4,2	4,5	4,5

Tegevused ja tulemus:

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (RmIT) pakub info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas arendus- ja haldusteenuseid rahandusministeeriumi valitsemisala asutustele ning vastavalt kokkuleppele teistele riigi- ja omavalitsusasutustele, et toetada asutuste äriprotsesse ning strateegiliste eesmärkide saavutamist. IT-teenuseid pakutakse partnerluse põhimõttel ehk läbi tiheda koostöö ning tuginedes selgelt kokku lepitud teenuslepetele. Teenuste pakkumisel lähtutakse Eesti riigis kehtestatud ja ka rahvusvahelistest infoturbestandarditest. Tegevuse eesmärk on tagada ka võimalikult kulutõhus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia korraldus.

Oluline on RmIT-i **pakutavate teenuste vastavus asjakohastele standarditele ja nõuetele** (KÜTS, E-ITS, ISO, GDPR jm), **käideldavuse tõstmine**, sealhulgas eelduste loomine **teenuste suuremaks automatiseerituseks, kiiremaks skaleeritavuseks** ja lihtsamaks **teenuste uuendamiseks läbi konteinertehnoloogiate**. RMIT on üks suurimatest teenus- ja arendusportfelliga IT-majadest.

Maksu- ja tolliameti (MTA), rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse (RmIT), Ernst & Young Baltic (EY) ja Cybernetica koostöö tulemusel valmis **detailne teekaart maksukohustuslaste registri (MKR) kaasajastamiseks**. Projekti eesmärk oli kaardistada süsteemi seisukord ja luua konkreetsed juhtnöörid, kuidas edaspidi tagada maksumaksjatele veelgi lihtsamad, mugavamad ja tulevikukindlamad teenused. Registrele toetuvad riigi maksusüsteemi ja teiste riigiasutuste jaoks tähtsad teenused. Vajadus maksusüsteemide uuendamise järele, tugineb kasutusel oleva süsteemi keerukusest ja tehnilisest jäikusest, mis raskendab jooksvaid hooldustöid ja uuenduste tegemist. Valminud teekaart annab sisendi edasisteks arendusteks, hõlmates endas mitmeid raporteid, sh

diagnostika ja arhitektuuri analüüse, üleminekustrateegiaid vanalt registrilt uuele, äriplaani ja rakenduskava.

Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse info- ja küberturbe valdkonnas on käivitanud mitmeid olulisi algatusi: **tugevdades turvasüsteeme ja suurendades vastupidavust küberohtudele.**

2023. aastal viidi rahandusministeeriumi valitsemisalas ja riigiüleselt läbi **olulisi arendustegevusi ja mahukaid projekte**, mille läbiviimisesse rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse panustab. Enamus arendusvajadusi tuleneb seadusandlusest ja Euroopa Liidu direktiividest.

2024. aastal korraldas rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse **riigihangete registris 19 erinevat hankemenetlust** ja sõlmis kokku 32 hankepingut 17 erineva töövõtjaga. Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse hanketeenuse kvaliteedi näitajaks saab pidada asjaolu, et rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuse korraldatud **hangete osas esines ainult neli vaidlust.**

Tegevus: Riiklik statistika ja vastava poliitika kujundamine

Eesmärk: Riiklik statistika ja teave kajastab tarbijatele huvipakkuvaid, aja- ja asjakohaseid valdkondi arusaadavalt, tagades järjepidevuse ning tõhususe.

Tabel 19. Statistika tagamise mõõdikud ja sihttasemed, perioodil 2019-2027.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027
	Sihttase									
Statistikaameti usaldusvärsus, koht	17	20	15	17	15	16	12	12	12	12
Statistikaameti näitajate kasutamine meedia poolt, kajastuste arv aastas, >	8 080	8 252	8 236	8 416	8 446	8 255	8 000	8 000	8 000	8 000
Andmeesitaja rahulolu, indeks, ≥	-39	13	16	28	3,3	3,3	3,5	3,6	3,6	3,7
Rahvusvaheliste missioonide hinnangud	positiivsed	positiivsed	positiivsed	positiivsed	positiivsed	n/a	positiivsed	positiivsed	positiivsed	positiivsed
Statistika kasutamine, veebikülastuste arv, miljonit	1,3	1,52	1,66	2,20	2,05	2,1	1,6	1,7	1,8	1,8
Andmeesitajate halduskoormus, eesmärk aastaga vähendada ca 4% eelmise aasta tundide arvust	247 392	234 951	252 992	278 258	295 333	226 987	280 566	217 908	209 191	200 824

Tegevused ja tulemus:

Riikliku statistika alane õigusloome

2024. aastat iseloomustab sarnaselt varasematele aastatele Euroopa Liidu **ühtlustatud ja kohustusliku statistika koosseisu täiendamine ja uuendamine**, et viia seda paremasse kooskõlla viimastel aastatel muutunud sotsiaalse ja majanduskeskkonnaga ning hinnata rohepöörde tegevuste tulemuslikkust, Euroopa tööturul ja rahvastikus toimuvaid muutusi.

2024. aastal valmistusime **keskkonnaarvepidamise määruse muutmise eelnõu** rakendamisele, millega **lisatakse** alates 2025. aastast olemasolevatele arvepidamistele **metsanduse, ökosüsteemide ja keskkonnatoetuste arvepidamised**. 2024. aastal võeti vastu ettevõtete tööturustatistika määrus, mis koondab ja ühtlustab tööturustatistikat puudutavaid õigusakte, jätkusid rahvastiku- ja eluasemestatistikat uuendava määruse eelnõu läbirääkimised.

Riikliku statistika tegemine (rahvusvaheliste ja arengukavade näitajate tootmine)

Vabariigi Valitsus kinnitab igal aastal statistikaameti järgmise **viie aasta rahvastiku-, sotsiaal-, majandus- ja keskkonnastatistika tööde loetelu**. 2024–2028. aasta statistikaprogrammis oli 62 statistikatööd, sealhulgas kuus tsüklilist statistikatööd. Aastal 2024 tehti arvuliselt kõige rohkem statistikatöid majanduse valdkonnas, teisel kohal olid sotsiaalelu puudutavad statistikatööd. Statistikatöid tehakse Euroopa Liidu (EL) õigusaktide või siseriikliku (eelkõige strateegilised arengudokumendid, rahvusvaheline statistikavajadus) tellimuse alusel.

Statistikaprogrammi täitmine läks 2024. aastal edukalt: viidi lõpule kõik planeeritud tööd. Avaldamiskalendri järgseid avaldamisi oli kokku 880, millest 760 olid statistika andmebaasi objektid ja 120 pressiteated. Valminud statistika tehakse tarbijatele kättesaadavaks kõigepealt statistika andmebaasis ja seejärel teiste toodete vahendusel, nagu näiteks www.stat.ee veebilehel, juhtimislaudadel, palgarakenduses.

Aastal 2024 olid statistikatööde põhilised uuendused seotud **metoodiliste muudatustega**. 2024. aastal jõudis lõpule ka projekt, mille käigus uurisime võimalusi **rahvamajanduse arvepidamise ning valitsemissektori rahanduse statistika tegemise ümberkorraldamiseks**, kaasajastades statistika tegemise protsessid ja töövahendid. 2025. ja 2026. aasta väljakutseks on seda toetava infosüsteemi rakendamiseks piisava rahastuse leidmine.

Statistikaamet jätkab **metaandmetega tehtava töö standardiseerimist ja automatiseerimist ning andmekvaliteedi parandamise** tegevusi nii ametis kui teistes riigiasutustes. See võimaldab andmetest parema ülevaate saamist ning nende kasutamist otsustamisel. Statistika kvaliteedi riskide ohjamiseks on vajalik läbimõeldud eksperimentaalne tegevus, mille käigus luuakse uut riiklikku statistikat või muudetakse olemasoleva metoodikat, et paremini vastata klientide ootustele. Lisaks võetakse kasutusele uusi administratiivseid või eraandmete allikaid, vähendades andmeesitajate halduskoormust.

■ 2024. aastal aitas **andmeesitajate halduskoormuse vähendamisele** kaasa teistest andmeallikatest saadavate andmete kasutuselevõtt. 2024. aasta lõpuks jõudis lõppjärku projekt, mis võimaldas võtta kasutusele teistest liikmesriikidest saadud kaubanduse detailandmed ning vabastada Euroopa Liidu sisese kauba saabumise küsimustikku täitvad ettevõtted aruandekohustusest. Teiste EL riikide ekspordi andmete osaline kasutuselevõtt Eesti impordiandmetes võimaldas säästa ettevõtjatele kokku 26 000 tundi.

■ Mitu aastat kestnud arendusprojekti tulemusena õnnestus 2024. aastal edukalt piloteerida **uus kogumisrakendus**, mis on andmeesitajatelt head tagasisidet saanud. Järgmisel paaril aastal on kavas järk-järgult kõik ettevõtlusküsimustikud uude kogumisrakendusse üle viia. See tingib andmeesitajatele tunduvalt parema kasutusmugavuse.

🔗 Samuti on tähtis anda klientidele teavet senisest oluliselt enam personaliseerituna (kasutajale sobival kujul). Statistikaameti **eesmärk on pakkuda klientidele Eesti keskkonna, rahvastiku, sotsiaalvaldkonna ja majanduse arengust ülevaate saamiseks töövahendeid, kus oluline riiklik statistika on esitatud visualiseerituna ja mugavalt kättesaadav vaid paari klikiga**. Kliendipõhise lähenemise kontekstis pakub Statistikaamet andmete kasutajatele klienditeeninduse kaudu niinimetatud andmeabi teenust ning konfidentsiaalsete andmete taaskasutuskeskkonna loomise kaudu ka infotehnoloogilist lahendust andmete korduvkasutuseks.

Statistikaalaste tellimustööde tegemine

🔗 Statistikaamet pakub klientidele mitmesuguseid teenuseid: teabenõue, tellimustöö (sealhulgas uuringud, analüüsid, erinevad statistika visualiseerimise lahendused, andmekaeve ja muu selline), teaduslikul eesmärgil andmete kasutamine, statistikaalased koolitused (sealhulgas andmekirjaoskus), andmeajamisteenus, uudiskirjade tellimine, avaldamiste ja pressiteadete eelinfo tellimine, konsultatsioon Euroopa Liidu riikide statistika kättesaadavuse kohta, andmesubjektile tema andmetega tutvumise võimaldamine ning klienditugi.

■ Statistikaametilt **telliti 2024. aastal programmiväliseid statistikatöid 1,5 miljoni euro väärtuses**, mis on 2023. aastaga võrreldes veerandi võrra väiksem summa. Oluliste ja silmapaistvamate tellimustöödena võib välja tuua ettevõtjatele suunatud **Palgapeegli**, mille eesmärk on võimaldada tööandjatel oma asutuses palgalõhe seirata ning seeläbi lihtsamini ka uut palkade läbipaistvuse direktiivi (mis hakkab kehtima alates 2027) aruandluskohustust täita. Palgapeegli näitajad annavad ülevaate organisatsiooni üldisest soolise võrdsuse olukorrast sealhulgas soolise palgalõhe, keskmiste ja mediaanpalkade seisu, aga ka organisatsiooni töötajate soolist koosseisu ja jagunemist erinevate ametikohtade vahel. Lisaks sellele on märkimisväärt ka majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi tellimisel tehtud **masinõppe projekt**, milles keskenduti sellele, kuidas **vähendada väliskaubanduse andmete parandamisel käsitööd** ja kuidas saab automatiseerida kaubakoodide määramist tollis, kasutades selleks kauba kirjelduse teksti. Projektis selgus, et see lahendus töötaks ning aitaks

vähendada ettevõtjate halduskoormust ning parandada ka maksulaekumist. Enamik programmiväliseid töid olid väiksemad tellimustööd, et saada avaldatust detailsemat statistikat.

Statistikaamet **täiustas** 2024. aastal jätkuvalt **andmete turvalist taaskasutuskeskkonda ERIKA**, mille kvaliteetne toimimine edendab infoühiskonda. ERIKA võimaldab pakkuda andmeajamisteenust ehk andmete töötlemist teaduse või statistilisel eesmärgil, mille käigus andmete vastutav või volitatud töötleja edastab andmeid riikliku statistika tegijale või riikliku statistika tegija edastab andmeid riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusele, avalik-õiguslikule või eraõiguslikule juriidilisele isikule või avaldab neid, isikuandmete kaitse põhimõtteid järgides.

5. Mõõdikute kirjeldused ja trendide analüüs

Tulemusvaldkond:	Tõhus riik
Eesmärk:	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine.
<u>Tulemusvaldkonna tasandi mõõdikud</u>	
Valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas 20-64 (ei kasva), %	
Valitsussektori kulutuste osakaal SKP-st (ei kasva), %	

Valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas 20-64 (ei kasva):

Valitsussektori alla kuuluvad keskvalitsus, kohalikud omavalitsused ja sotsiaalkindlustusfondid. Valitsus on seadnud sihiks, et valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas ei ületaks 15,2 protsenti. Alates 2019. aastast on valitsussektori töötajate osakaal järjepidevalt kasvanud ning 2023. aastal jõudis see 15,8 protsendini, mis ületab märgatavalt valitsuse seatud sihti. Töötajate arv kasvas aastatel 2022–2023 kõigis valitsussektori alaliikides, väljaarvatud sotsiaalkindlustusfondides. Selle mõõdiku edasist trendi mõjutavad avaliku sektori kärped.

Valitsussektori kulutuste osakaal SKP-st (ei kasva):

Valitsussektoris kuuluvad keskvalitsus,²⁷ kohalikud omavalitsused, tervisekassa ja töötukassa. Valitsussektori kulutused peaks olema tasakaalus riigi sisemajanduse koguproduktiga ning proportsionaalselt mitte kasvama. Mõõdiku sihtväärtused lähtuvad eelneva aasta sügisel riigi eelarvestrateegias kokkulepitud eesmärkidest, mida igal aastal korrigeeritakse, lähtuvalt riigi majanduslikust seisust ja sisemajanduse koguprodukti muutusest.

Valitsussektori kulud sisemajanduse koguprodukti suhtes ei ole ajas püsivad ja seda suhet võivad mõjutada nii kuluotsused kui ka majandusareng. Eesti valitsussektori kulud tõusid (sisemajanduse koguprodukti suhtes) järsult finantskriisi aastatel (2020-2023), kui majanduse maht kahanes. Järgnevatel aastatel kulutuste osakaal on langenud, kuid püsinud siiski kõrgemal kui finantskriisile eelnenud aastatel. Viimaste aastate kriisid on valitsussektori kulutuste osakaalu suhtarvu oluliselt kõigutanud – näiteks 2020. aastal kasvasid viirusekriisi tõttu riigi kulud, samas kui sisemajanduse koguprodukti maht vähenes. Valitsuse kulude osakaalu vähenemine aastal 2021 on tingitud majanduse kiirest taastumisest ja 2022. aasta hinnatõusust tingitud majanduse rahalise mahu kiirest kasvust. Üks oluline tegur valitsuse kulude puhul on riigi jõukus. Võrreldes omavahel riikide jõukust ja valitsuste osakaalu majanduses võib näha, et

²⁷ Keskvalitsus hõlmab ministeeriume ja Riigikantseleid oma valitsemis- ja haldusala ulatuses, Riigikogu, Vabariigi Presidenti, Riigikontrolli, õiguskantslerit ning Riigikohut koos nende allüksustega, avalik-õiguslikke institutsioone (sh kõrgkoolid), samuti keskvalitsuse asutatud sihtasutusi (sh haiglad).

nende näitajate vahel valitseb positiivne seos – riigi jõukuse kasvades kasvab ka valitsussektori kulutuste osakaal majanduses.

Programm:	Riigi rahanduse programm
Eesmärk:	Riigi rahandus on kestlik ja majandustsüklit tasakaalustav
<u>Programmi tasandi mõõdikud</u>	
Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon, % SKP-st	
Maksude osakaal SKP-st, %	
Valitsussektori kulude reaalkasv vastavalt EK metoodikale võrreldes potentsiaalse majanduskasvuga, %, <	
Likviidsete finantsreservide osakaal SKP-st, %, >	
Võlakooormus (osakaal SKP-st, %)	
Eelarvepoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus (EK hinnang)	

Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon, % SKP-st:

Struktuurse eelarvepositsiooni aluseks on nominaalne positsioon, millest on eemaldatud nii majandustsükli mõju kui ka ühekordsed ja ajutised tegurid, mis võivad eelarve tasakaalu mõjutada. Struktuurne eelarvepositsioon on hinnanguline suurus ning nii palju, kui on hindajaid, võib olla ka erinevaid hinnanguid, mis on ka mõõdiku nõrkuseks.

Mõõdiku arvutuskäik:

- struktuurne eelarvepositsioon = nominaalne eelarvepositsioon – tsükliline komponent – ühekordsed meetmed
- tsükliline komponent = eelarve tsüklitundlikkus * SKP lõhe

Ühekordseteks ning ajutisteks meetmeteks loetakse neid eelarvele olulist mõju avaldavaid meetmeid, millel on eelarvepositsioonile ainult ajutine ning mittekorduv oluline mõju suurusjärgus vähemalt 0,1 protsenti sisemajanduse koguproduktist. Ühekordsete meetmete mõju eemaldamisel saadakse tulemuseks tegelik eelarveseis ilma ajutiste mõjuriteta. Ehkki määratletud on üldised printsiibid, millest lähtuvalt liigitatakse meetme mõju ühekordseks, otsustatakse iga konkreetse juhtumi arvesse võtmise eraldi.

Vastavalt riigieelarve seadusele on kehtestatud korrigeerimismehhanism struktuurse eelarvepositsiooni parandamiseks. Kui riigi rahandusprognoosi kohaselt on valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni puudujääk suurem kui 0,5 protsenti sisemajanduse koguproduktist (edaspidi SKP) aastas, tuleb valitsussektori struktuurset eelarvepositsiooni parandada vähemalt 0,5 protsendi võrra SKP-st igal valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni puudujäägi erinevuse ilmnemise aastal.

Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon oli märgatavalt kõrgem 2020. ja 2021. aastal, mis tulenes halvenenud majandusolukorrast, millega seoses langesid oluliselt riigi maksutulud, kuid samal ajal valitsussektori kulude kasv jätkus, kuhu lisandusid veel kriisi leevendamise meetmed.

Struktuurse eelarvepositsiooni kui mõõdiku esile tõstmine tegevuspõhises tulemusaruandluses asendatakse edaspidi suure tõenäosusega lihtsamini tõlgendatava nominaalse eelarvepositsiooni jälgimisega. Seda põhjusel, et Euroopa Liidu uuenenud eelarveraamistik keskendutakse varasema struktuurse tasakaalu näitaja asemel muudele näitajatele: nominaalse defitsiidi 3 protsenti, valitsussektori võlakooormuse 60 protsendi piirmääradele ning viimast tagada aitavale valitsussektori kulude netokulukasvu trajektoorige. Prognoosides ja analüüsides jätkab rahandusministeerium ka edaspidi struktuurse eelarvepositsiooni arvutamist ja jälgimist.

Maksude osakaal SKP-st:

Maksude osakaal näitab protsendina kõikidest maksudest riigieelarvesse laekunud maksutulu suhet riigi sisemajanduse koguprodukti. Näitaja tõusu mõjutavad eelkõige poliitilised maksuotsused, mille osas rahandusministeerium on andnud soovitusi, teostanud analüüse ning realiseerib otsused seadusandluses.

Valitsussektori kulude reaalkasv vastavalt EK metoodikale võrreldes potentsiaalse majanduskasvuga:

Euroopa Komisjon on lõpetanud näitaja arvutamise alates 2021. aastast, seoses eelarvereeqlistiku pausile liikumisega. Lõpetame 2026. aastast mõõdiku seiramise programmi tasandil.

Eelarvepoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus (EK hinnang):

Demograafilise hetkeolukorra analüüs näitab, et fiskaalstrateegia kujundamisel tuleb lisaks keskpikale perspektiivile pöörata tähelepanu ka eelarvepoliitika pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamisele. Nimelt tekitab rahvastiku vähenemine ja vananemine kulusurvet riigieelarvele, eelkõige sotsiaalkaitse- ja tervishoiusüsteemi rahastamisele. Kulud pensionile, tervishoiule ja hooldusele pikas perspektiivis kasvavad, kulud haridusele ja töötutele aga vähenevad.

Pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamise eesmärgil järgitakse ka edaspidi konservatiivse eelarvepoliitika põhimõtteid ning hoitakse valitsussektori võlg madalana ehk alla 30 protsendi. Madal võlatase on valitsuse jaoks parimaks algpositsiooniks vananemisega seotud kulude kasvule reageerimisel. Pensionisüsteemi jätkusuutlikkust aitab tagada ka läbiviidud pensionireform, millega osa tulevasi kohustusi anti kanda erasektorile.

Eesmärk on hoida eelarvepoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus madalana, mida siiani on suudetud ka hoida.

2024. aastal uuendati Euroopa Liidu eelarveraamistikku, mille käigus võeti Euroopa Liidus kasutusse uus pikaajaline eelarvemõõdik: valitsussektori netokulude kasv ja selle vastavus eelarve- ja struktuurikavas kokku lepitud eelarvetrajektooriga. Suure tõenäosusega asendame tulevikus siinse mõõdiku uue Euroopa

Liidu mõõdikuga, mille täitmist hakkab hindama igal kevadel koostatav eelarve- ja struktuurikava eduaruanne.

Likviidsete finantsreservide osakaal SKP-st:

Likviidsed finantsreservid näitavad maksevalmidust või varasid, mida on võimalik kiiresti maksevahendina kasutada ootamatutes olukordades. Riigi likviidsed finantsvarad on riigile kuuluv või riigi hoitav raha, väärtpaberid ja muu finantsvara, mis ei kuulu stabiliseerimisreservi. Mida suurem on riigi likviidsus, seda väiksem on oht, et riik ei suuda kohustusi ja nõudeid täita.

Aastatel 2019-2023 on Eesti likviidsete finantsreservide osakaal sisemajanduse koguproduktist kõikunud 8 ja 12 protsendi vahel, kuid ületanud igal aastal prognoositavat määra. Likviidsete finantsreservide osakaal sõltub suuresti riigi majanduslikust olukorrast.

Alates 2026. aastast asendame kogu valitsussektori näitaja rahandusministeeriumi hallatava näitajaga, milleks on keskvalitsuse finantsreservide osakaal sisemajanduse koguproduktist ning sihtväärtuseks 5 protsenti.

Programmi tegevus:	Eelarvepoliitika kujundamine
Eesmärk:	Valitsuse tõhusad ja mõjusad eelarvepoliitilised valikud pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks.
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Kehtiva aasta eelarve kulutasemetest kinnipidamine majandusprognoosi paranemisel eelarveaasta kestel	
Perioodi 2014-2020 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust), %	
Perioodi 2021-2027 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust), % >	
Valitussektori nominaalne eelarvepositsioon SKP-st, %	

Kehtiva aasta eelarve kulutasemetest kinnipidamine majandusprognoosi paranemisel eelarveaasta kestel:

Mõõdik näitab, kuivõrd suudab riik hoida eelarveaastal kulutuste piiri varasemalt seatud tasemel. Kui eelarve kulud kasvavad üle kinnitatud kulutasemete, siis tuleb koostada aasta jooksul lisaeelarve, et katta tekkivad kulud.

Mõõdiku jälgimine lõpetatakse alates 2026. aastast, sest jah/ei väärustega mõõdikud on väheinformatiivsed.

Perioodi 2021-2027 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust):

Perioodi 2021-2027 struktuurivahendite kasutamine näitab, kui suur osa Euroopa Liidu poolt jagatavatest struktuurivahenditest on Eesti rakendusperioodil elluviidavates projektides toetuse saajatele välja maksnud.

Eestile on perioodiks 2021-2027 eraldatud Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika toetusi 3,37 miljardi euro väärtuses. Toetuste kasutamisel on seatud kuus eesmärki: Nutikam Eesti, Rohelisem Eesti, Ühendatum Eesti, Sotsiaalsem Eesti, Inimestele lähedasem Eesti ja Õiglane üleminek. Lisaks on Eestile eraldatud toetus taaste- ja vastupidavusraha (RRF) 953 mln, mis keskendub varasemast enam rohereformiga seotud investeeringutele nii era kui avalikus sektoris. Taaste- ja Vastupidavusraha raames plaanitud tegevused viiakse ellu 2026. aasta keskpaigaks ning edenemist seiratakse Ühtekuuluvuspoliitika fondidest eraldi.

Kuna Euroopa Komisjon kinnitas alles 04.10.2022 ametlikult 2021-2027 perioodi Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava ja õiglase ülemineku kava, siis on viibinud meetmete avamine ja rakendamine ja sellest tulenevalt ka struktuurivahendite kasutamine.

Valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon SKP-st:

Nominaalne eelarvetasakaal ehk -positsioon on kogutulude ja -kulude vahe. Valitsussektori eelarvetasakaal moodustub kõikide valitsussektori tasandite - keskvalitsuse, kohalike omavalitsuste ja sotsiaalkindlustusfondide institutsioonide eelarvetest kokku. See on oluliseks riigi fiskaalolukorda kirjeldavaks mõõdikuks, mida seiratakse muuhulgas Euroopa Komisjoni poolt.

Eesti eelarvepoliitikat on iseloomustanud püüdlus hoida valitsussektori eelarvet nominaalses tasakaalus, aga mitte tingimata iga-aastaselt, vaid pikema ajaperioodi jooksul, võimaldades seejuures teostada majanduse tsüklilisust leevendavat eelarvepoliitikat. Majanduse kasvuperioodil nominaalne eelarvepositsioon tsükli mõju tõttu reeglina paraneb ja langusperioodil halveneb.

Aastal 2019 oli Eesti valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon viimati positiivne enne erinevaid kriise. 2020. aastal langes eelarvepositsioon tugevasse miinusesse koroonakriisi mõjul. Aastatel 2021-2024 on valitsussektori positsioon jäänud negatiivseks, kuigi väiksemas mahu. Taastumine koroonakriisist on toimunud, kuid julgeolekuolukord on tekitanud veelgi suurema surve eelarve olukorrale ning nominaalse tasakaalu säilitamiseks tuleb teha väga suuri pingutusi. Sama trend on kogu Euroopa Liidus, mil 2020. aastal pea kõik riigid langesid olulisse eelarvedefitsiiti ning järgnevatel aastatel defitsiiti vähendanud, kuid positiivseks on tasakaal muutunud väga üksikutes riikides nagu näiteks Taani. Euroopa Liidu keskmine eelarvedefitsiit oli 2019. aastal -0,5 protsenti ning 2023. aastal -3,6 protsenti (Eestis samal ajal -3,1 protsenti).

Programmi tegevus:	Riigi rahaasjade korraldamine ja järelevalve
Eesmärk:	Toimiv riigi rahavoo juhtimine, riigiarvelduste korraldamine ja välisvahendite sihtotstarbeline kasutamine
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	

Audiitorite poolt leitud aastane kogu viga üldkogumis (hinnang auditeeritud valimi pinnalt), %,<
Vahendite olemasolu väljamaksete teostamiseks rahandusministeeriumi kontserni kuuluvatelt kontodelt (s.h toimiv raamistik)
E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed (tehniline), %-des

Audiitorite poolt leitud veamäär välistoetuste üldkogumis (hinnang auditeeritud valimi pinnalt):

Rahandusministeeriumi ülesandeks on täita auditeeriva asutuse ülesandeid ehk auditeerida Euroopa Liidu toetust ja välisabi taotlejate, saavate, kasutamist korraldavate ja järelevalve eest vastutavate isikute tegevust. Seda funktsiooni täidetakse koostöös rakendusasutuste ja –üksuste siseauditi üksustega, kellega on sõlmitud vastavasisuline koostöökokkulepe.

Audiitorite poolt leitud veamäära sihiks välistoetuste üldkogumis on seatud 2 protsenti, see on ühtlasi Euroopa Komisjoni ja Kontrollikoja poolt aktsepteeritav viga. Aastatel 2019-2022 on veamäär kõikunud ühe protsendi piirima, mis näitab, et toetuste kasutamine on valdavalt sihipärane ja õigusaktidega kooskõlas ning kontrollisüsteemid toimivad. 2023. aastal moodustas veamäär 3,02 protsenti üldkogumist, mis oli tingitud peamiselt puudustest kahes meetmes, mille mõju kogu struktuurivahendite rakendussüsteemile on suhteliselt väike. Enamik auditi tähelepanekuid on olnud seotud riigihangete ebakorrektsel läbiviimisega.

Vahendite olemasolu väljamaksete teostamiseks rahandusministeeriumi kontserni kuuluvatelt kontodelt (sealhulgas toimiv raamistik):

Möödik näitab, kas rahandusministeeriumi kontodel on piisavalt raha, et teostada riigi kontodelt väljamakseid igal ajahetkel. Kuna möödik võeti kasutusele 2022. aastast, siis selle seiramise periood on olnud lühike. Samas aastatel 2022-2023 on rahandusministeeriumi kontodel olnud pidevalt piisavalt vahendeid.

2026. aastast lõpetatakse möödiku jälgimine, sest tegu on dünaamikat iseloomustava möödikuga, mitte mõjumöödikuga nagu tegevuspõhise eelarvestamise käsiraamat soovib seirata.

E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed (tehniline):

E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed näitab, et e-riigikassas pole aasta jooksul toimunud tehnilisi tõrkeid ning plaanitud väljamaksed on teostatud õigeaegselt. Aastatel 2022-2023 on väljamaksete teostamine riigikassast toimunud 100 protsendiliselt õigeaegselt. E-riigikassa keskkonnas toimus katkestusi 2021. aastal ühel korral (umbes kaks tundi). Tõrke eemaldamisel edastati maksed tähtaegselt pankadesse.

Käesolev möödik näitab eelkõige e-riigikassa kui infosüsteemi tehnilist toimivust.

Programmi tegevus:	Maksu- ja tollipoliitika kujundamine
Eesmärk:	Valitsuse stabiilsed ja tasakaalus maksupoliitilised valikud pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks.
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Tarbimise efektiivne maksumäär, %	
Tööjõu efektiivne maksumäär, %	
Maksupoliitika stabiilsus (ennustatavus), %	
Maksusoodustuste mõju maksutuludele (maksusoodustuste suhteline maht võrreldes riigieelarve maksutuludega), %	
Eesti koht Tax Foundation mõttekoja rahvusvahelise maksualase konkurentsivõimelisuse indeksis, ≤	
Euroopa Liidu maksualaste direktiivide ülevõtmisega seotud rikkumismenetluste arv	

Tarbimise efektiivne maksumäär:

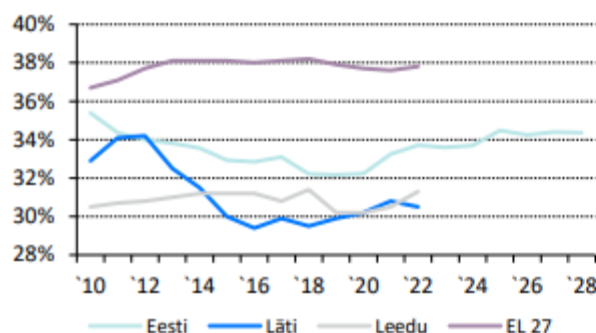
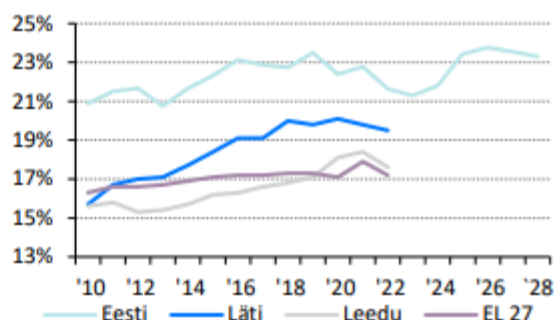
Tarbimise efektiivne maksumäär näitab **tarbimismaksude osakaalu majapidamiste lõpptarbimiskulutustes**. Tarbimismaksud on maksud, mille kõige olulisemaks tunnuseks on see, et neid rakendatakse ühtlaselt kõikidele kaupadele ja ideaalis ei tohiks need moonutada tarbimisstruktuuri ühelgi moel. Efektiivse maksumäära hindamisel on põhiliseks eeliseks see, et efektiivse maksumäära indikaatorid annavad hea ülevaate maksubaasi laiaulatuslikkusest. Tarbimismaksud on käibemaks, aktsiisimaks, hasartmängumaks, tollimaks, mootorsõidukimaks.

Tarbimise efektiivne maksumäär on Eestis Euroopa Liidu üks kõrgemaid. Näitaja ulatus Eestis 2022. aastal 21,6 protsendini, millega olime Taani, Ungari ja Rootsi järel neljandal kohal Euroopa Liidus. See tuleneb osaliselt vähestest käibemaksu eranditest. Näitaja kasvab käibemaksu määra 2024. ja 2025. aasta tõusu ning 2025. aasta mootorsõidukimaksu tuleku tõttu 23,4 protsendini 2025. aastal. Aastatel 2025-2028 mõjutavad näitajat lisaks suveprognoosis arvestatud maksumuudatustele julgeolekumaks, aktsiisimäärade tõstmine ja muud riigi eelarvestrateegia meetmed. Tarbimise efektiivne maksumäär taandub 2028. aastaks 23,3 protsendile, mis on võrreldav 2025. aasta tasemega, heitekvootide müügitulu vähenemise ja käibemaksu baaskomponentide tagasihoidlikuma kasvu tõttu (joonis 23).

Tööjõu efektiivne maksumäär:

Tööjõu efektiivne maksumäär leitakse tööjõumaksude suhtena tööjõukuludesse. Kuna efektiivse maksumäära osaks on tegelikult laekunud maksud, siis rahvusvahelise võrdluse puhul tuleb arvestada sellega, et maksuametite võimekus ning inimeste maksukuulekus on erinevates riikides erinev.

Tööjõu efektiivne maksumäär on püsinud üsna stabiilsena, kasvades 2022. aastal 0,5 protsenti, olles Euroopa Liidus keskmiste hulgas (17. kohal). Tööjõu efektiivse maksumäära tõus sõltub eelkõige tööjõumaksude kasvust, seega seoses üksikisiku tulumaksu tõusuga on oodata ka määra kasvu ligi 1 protsendi võrra.

A. Tööjõu efektiivne maksumäär**B. Tarbimise efektiivne maksumäär**

Allikad: Taxation Trends in the European Union 2024, Rahandusministeerium

Joonis 23. Tööjõu ja tarbimise efektiivne maksumäär Eesti, Läti, Leedu ja Euroopa Liidu võrdluses, aastatel 2010–2028.

Maksupoliitika stabiilsus (ennustatavus), maksumuudatustest tingitud kõikumine alla 1,5% SKP-st:

Stabiilne maksukeskkond on oluline nii ettevõtjatele kui ka eraisikutele ning aitab usaldusväärselt oma tegevusi planeerida. Maksu- ja tollipoliitika Eestis lähtub õiglase maksustamise põhimõttest ning selle eesmärk on tagada soodne keskkond majanduse arenguks ja konkurentsivõimeline maksusüsteem regioonis.

Maksupoliitika stabiilsus näitab maksumuudatuste mõju muutust eelarvele. Juhul, kui maksumuudatuste tulemusel kasvab eelarvetulu aastas rohkem kui aasta varem, on näitaja positiivne ning vastupidi, juhul kui maksumuudatuste tulemusel riigile laekub vähem maksutulu, näiteks vähendatakse maksumäära.

Maksusoodustuste mõju maksutuludele (maksusoodustuste suhteline maht võrreldes riigieelarve maksutuludega):

Möödik näitab, mis ulatuses kõik maksusoodustused kokku vähendavad potentsiaalset maksutulu. Möödik peegeldab maksupoliitilisi eesmärke ning üldiselt on Eesti lähtunud laiast maksubaasist ning hoidnud erisusi suhteliselt madalaarvulisena. Seega, maksutulude efektiivsema kogumise seisukohast lähtuvalt on väiksem maksusoodustuste maht riigile tõhusam. Maksutulu suunatakse efektiivsemalt abivajajateni läbi erinevate toetuste.

Eestis on teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes suhteliselt vähe maksuerisusi ning lähiaastatel on plaan veelgi mitmed maksusoodustusi kaotada. Alates 2024. aastast kaotati mitmed tulumaksusoodustused (eluasemelaenu intresside, abikaasa ja laste eest täiendav tulumaksu mahaarvamine), mille mõju avaldub alates 2025. aastast, mil prognoositakse mõju langust 1,2 protsenti.

2024. aasta maksusoodustuste suhteline suurenemine tuleneb eelkõige käibemaksu standardmäära tõstmisest 2 protsendi võrra, mis kergitab soodusmääraga toodete maksusoodustust. Riigile kõige kulukamaks uueks maksusoodustuseks on 2023. aastal jõustunud maksuvaba tulu pensionieas.

Maksusoodustuste mõju maksutuludele on aastast 2019 stabiilselt kasvanud. Mõnedeks näideteks uutest maksusoodustustest, mis sel perioodil kehtima hakkasid, on metsatulu maksusoodustus füüsilise isiku tulumaksu osas või sotsiaalmaksumäära langetamine 20 protsendile kahel grupil - alla 3 aastase lapse vanemal või hooldajal ning osalise või puuduva töövõimega isikutel.

Soodustused vähendavad maksusüsteemi efektiivsust; teatud soodustused võivad tekitada ka konkurentsimoontusi ja tõsta maksudest kõrvalehoidmise riski. Mõõdik seab seetõttu eesmärgiks hoida maksusoodustuste osakaal maksutuludest võimalikult lähedal 3 protsendile ja seda stabiilselt läbi aastate.

Eesti koht Tax Foundation mõttekoja rahvusvahelise maksualase konkurentsivõimelisuse indeksis:

Tax Foundationi indeks hindab peamiselt maksupoliitika kaht aspekti: konkurentsivõimet ja neutraalsust. Konkurentsivõimeline ja neutraalne maksusüsteem toetab majanduskasvu ja soodustab investeringuid, tuues samal ajal riigieelarvesse piisava maksutulu. Kokku kasutatakse indeksi kokkupanekul üle 40 erineva muutuja. Indeks aitab mõõta, kui ettevõtjasõbralik on maksusüsteem. Metoodika sisaldab ka maksuhalduri efektiivsust.

Aastatel 2013-2024 on Eesti püsinud indeksi esimesel kohal. Mõõdik aktsepteerib ka paarikohalist langust, mille võivad tekitada muutused nii meie enda kui peamiste konkurentide - eeskätt Läti - maksusüsteemis.

ELi maksualaste direktiivide ülevõtmisega seotud rikkumismenetluste arv:

Mõõdik näitab, mitu rikkumismenetlust on algatatud Euroopa Liidu direktiivide Eesti õigusruumi õigeaegselt üle võtmata jätmise tõttu. Euroopa Liidu direktiivide õigeaegne ning nõuetekohane ülevõtmine on oluline õiguskindluse tagamiseks. Kui direktiivi ülevõtmisest pole teavitatud õigeaegselt või leitakse, et vastuvõetud riigisisene õigusakt ei vasta Euroopa Liidu õigusele ega täida direktiivis sätestatud eesmäärke, algatab komisjon reeglina rikkumismenetluse. Halvimal juhul võib rikkumismenetlus kaasa tuua ka sanktsioonidega tipneva kohtukaasuse. Liikmesriigi jaoks võib see aga tähendada ootamatuid lisakulusid (täiendav aja- ja tööjõukulu ning potentsiaalne lisanduv rahakulu), millega protsessi algatamisel pole arvestatud.

Aastatel 2019-2023 on jäänud üks Euroopa Liidu maksualane direktiiv õigeaegselt üle võtmata ning selle suhtes on algatatud rikkumismenetlus. Tegemist on nii nimetatud globaalse miinimummaksu direktiiviga, mille Eesti on tänaseks vajalikus mahus üle võtnud. Kuna Eesti rakendab direktiivis lubatud üleminekuperioodi kuni aastani 2030, pole edasine menetlus Euroopa Komisjoni poolt tõenäoline.

Programmi tegevus:	Maksu- ja tollikorraldus
Eesmärk:	Riigi maksutulud on kogutud ja ebaaus majandustegevus väheneb.
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi, %	
Maksuaugu osakaal laekunud maksudest, %	
Aruandeperioodi nõuete tasumise osakaal, %	
Maksutahte indeks	

Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi:

Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi näitab kui palju makse tegelikult laekus riigieelarvesse ja selle suhet vastu viimast rahandusministeeriumi poolt koostatud prognoosi. Aastatel 2019-2022 on maksulaekumine ületanud riigieelarve prognoosi, mis tähendab, et makse on riigile laekunud rohkem kui algselt oodati. 2023. ja 2024. aastal laekus makse riigieelarvesse prognoositust ligi 1 protsendi võrra vähem.

Prognoositust rohkem laekus tulumaksu 2023. aastal, mida mõjutas kõige enam finantssektori intressitulude kasv, mis suurendas krediidiuasutuste avansilise tulumaksu laekumist ligi 2,4 korda võrreldes 2022. aastaga. 2024. aastal kasvas käibemaksu laekumine oluliselt tänu maksumäära tõusule, samas oli kasv väiksem kui prognoositud.

Maksuaugu osakaal laekunud maksudest:

Maksuaugu osakaal laekunud maksudest näitab saamata jäänud maksutulu, ehk potentsiaalse ja tegeliku laekumise vahet, mis takistab ausat konkurentsi ja vähendab riigi tulusid. Maksu- ja tolliameti eesmärk on hoida maksuaugu osakaalu laekunud maksudest alla 5 protsendi.

Euroopa Komisjon avaldas 2022. aasta detsembri alguses käibemaksuaugu uuringu, mille järgi on Eesti üks kahest madalama käibemaksu maksuaugu osakaaluga riigist Euroopas. Eestist madalamaks hinnati käibemaksu auku vaid Soomes. Maksu- ja tolliamet tegeleb pidevalt maksuaugu riskide kaardistamisega ning algatab tegevusi riskide leevendamiseks.

Aruandeperioodi maksunõuete tasumise osakaal:

Aruandeperioodi maksunõuete tasumise osakaal näitab käesoleva aasta jooksul tasumisele kuulunud maksusummade laekumise osakaalu ja hõlmab nii vabatahtlikku tasumist kui ka sissenõudmise toimingute tulemusel laekunud summasid.

Aruandeperioodi maksunõuete tasumise osakaal on aastate jooksul püsinud 99,4 protsendi juures.

Maksutahte indeks:

Maksutahte indeksi eesmärgiks on koondada erinevaid maksudistsipliiniga seonduvaid mõõdikuid ühtseks, ülevaatlikuks ja ajas jälgitavaks maksumoraali näitajaks. Indeksi väärtus on vahemikus 0 kuni 100, kus maksimum peegeldab ideaalolukorda, kus kõik Eesti elanikud väljendavad täielikku maksutahet. Maksu- ja tolliamet viib näitaja hindamiseks läbi iga-aastase uuringu.²⁸

Indeksi alammääraks on kokku lepitud 66 punkti. Aastatel 2019-2022 on maksutahte indeks olnud kõrgem kui 66 punkti, kuid 2023. aastal langes see 66 punkti peale, peegeldades olukorda, kus on muutunud inimeste hoiakud maksusüsteemi suhtes. Langenud on isiklik maksumoraal ehk varasemast vähem inimesi tunneks ennast halvasti, kui jätkaks maksud maksmata. Samuti on suhtumine nii nimetatud musta majandusse muutunud leebemaks. Kuna varasemate aastatega võrreldes on eesootavaid maksumuudatusi oluliselt rohkem ja näiteks lisanduvate maksudega seoses on maksuteemad pidevalt avaliku arutelu all, mõjutab see paratamatult ka maksumaksjate hinnanguid.

2024. aasta koondindeksiks kujunes 63,6. See on 2,6 punkti madalam kui 2023. aastal.

Programm:	Finantspoliitika programm
Eesmärk:	Finantskeskkond on konkurentsivõimeline, usaldusväärne ja kestlikkust toetav
<u>Programmi tasandi mõõdikud</u>	
Kapitalituru maht (börs, võlakirjad, ühisrahastus, riskikapitali- ja muud fondid ning III samba pensionifondid v.a. krediidiandjad, II samba pensionifondid ja kindlustus) SKP-sse, %, >	
Finants- ja kindlustustegevuse osatähtsus SKP lisandväärtuses, %, >	
II samba fondide pikaajaline reaaltootlus (20 aasta libisev keskmine on võrdne või ületab 2%)	
Tähtaegselt esitatud majandusaasta aruannete osakaal	

Kapitalituru maht (börs, võlakirjad, ühisrahastus, riskikapitali- ja muud fondid ning III samba pensionifondid v.a. krediidiandjad, II samba pensionifondid ja kindlustus) SKP-sse:

Kapitalituru maht sisemajanduse koguprodukti väljendab pangandusevälist kapitalituru arengut. Eesmärgiks on pangandusvälise finantssektori (väärtpaberibörs, investeerimisfondid, ühisrahastuse) kasv ja arendamine. 2019. aastast on kapitaliturgude maht stabiilselt kasvanud, suurem hüpe oli 2021. aastal (osaliselt oli see tingitud meetodika muutusest kui meetoodikasse lisandusid eelkõige riskikapital, ühisrahastus).

Kapitaliturgude areng võimaldab mitmekesistada ettevõtete jaoks rahastamisallikaid, sealhulgas ka kaitsetööstuse ettevõtete jaoks. Samuti soodustab see digitaliseerimist ja innovatsiooni. Üksnes toetumine pankade poolsele rahastamisele võib kätkeada endas riske (näiteks kui intressimäärad tõusevad ja laenutingimused muutuvad konservatiivsemaks). Kapitalituru areng laiendab muuhulgas jaeinvestoritele investeerimistoodete valikut. Riik saab eelkõige kõrvaldada ebamõistlikke regulatiivseid tõkkeid, mis takistavad kapitalituru arenguid. Teiselt pool tuleb tagada piisav investorite kaitse. Enamus

²⁸ [Eesti elanike maksutahe | Maksu- ja Tolliamet](#)

selle valdkonna initsiatiive algatatakse Euroopa Liidu tasemel. Eesmärk on liikuda 29 protsendi juurest 34 protsendini, aastal 2028.

Finants- ja kindlustustegevuse osatähtsus SKP lisandväärtuses:

Möödik näitab, kui suure osa aastasest sisemajanduse koguproduktist moodustab lisandväärtus, mille löid finants- ja kindlustustegevuse valdkonda kuuluvad ettevõtted (sealhulgas pangad). Lisandväärtus on osutatud teenuste turuväärtus, millest on lahutatud teenuste osutamise sisendressursside väärtus.

Eesti finants- ja kindlustustegevuse valdkonnas on pangandusel suur osatähtsus, seega loovad peamise osa lisandväärtusest pangad. Aastatel 2017-2022 on lisandväärtuse osatähtsus liikunud 3,8 protsendist 4,6 protsendini. Kasv 6 protsendini 2023. aastal on seotud pangandussektori tulude erakorralise kasvuga, mis tulenes euribori kasvust.

Riik saab selle möödiku kulgu suhteliselt vähesel määral mõjutada. Siiski saab riik luua regulatsiooni kaudu eeldused, et finantssektoris tegutseks piisav arv ettevõtjaid ja nendevaheline konkurents võimaldaks pakkuda tarbijatele/investoritele finantsteenuseid ja –tooteid mõistlike hindadega.

II samba fondide pikaajaline reaaltootlus:

Reaaltootlus näitab kui palju investeringu väärtus II sambasse kasvas pärast inflatsiooni arvesse võtmist.

Möödiku siht 2 protsenti, tuleneb näidisportfelli pikaajalisest ajaloolisest tootlusest, mida kasutavad Euroopa Liidu riigid, sealhulgas ka Eesti, oma pikaajalistes pensioniproгноosides (AWG töögrupi arvutused). Aastatel 2019-2023 on II samba pikaajaline reaaltootlus püsinud 0 ja 1 protsendi vahel. Madalaim tootlus oli 2022. aastal, sest 2021. aastal jõustus II samba reform, mille kohaselt muutus II pensionisamba süsteemis osalemine vabatahtlikuks ning tekkis võimalus väljuda II sambast. Möödikut mõjutab olulisel määral ka inflatsioon ehk mida suurem on inflatsioon, seda madalam on tootlus.

Programmi tegevus:	Finantspoliitika kujundamine
Eesmärk:	Saavutatud on tasakaalupunkt avaliku huvi ja ettevõtjate ärihuvi vahel ning tagatud on läbipaistvus ja finantsstabiilsus.
<u>Programmi tegevuse tasandi möödikud</u>	
Finantskriisi või finantssüsteemi tõrgete esinemise korral riigile tekkiva erakorralise kulu suurus	
Finantsteenuste pakkujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina teenuste pakkujate arv, >	
Tähtaegselt üle võtmata Euroopa Liidu õigusaktide arv	
II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe läheneb 0,4%, %	
III sambas hõlmatud inimeste arv	
Eesti koht OECD Finantskirjaoskuse uuringu riikide edetabelis : hoiakud	

Eesti koht OECD Finantskirjaoskuse uuringu riikide edetabelis: käitumine
Eesti koht OECD Finantskirjaoskuse uuringu riikide edetabelis: teadmised

Finantsteenuste pakujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina teenuste pakujate arv:

Finantsteenuste pakujate arv (Eestis litsentsi saanud ja filiaalina teenuste pakujate arv) näitab, kui palju on finantsinspektsioon tegevuslube väljastanud ja kui mitmekesine on konkurents finantsteenuste turul. Mida rohkem teenuse pakujaid, seda mitmekesisemad valikud on tarbijal.

2023. toimus metoodikas muudatus ning nimekirjast arvati välja väikse mõjuga teenusepakujad (maaklerid, üksnes registreerimiskohuslased fondivalitsejad), sellest ka tegeliku näitaja kahanemine.

Finantskriisi või finantssüsteemi tõrgete esinemise korral riigile tekkiva erakorralise kulu suurus:

Eesmärk on, et finantskriise või finantssüsteemi tõrkeid ei esineks ja nendega ei kaasneks riigile kulusid. Finantsvaldkonna regulatsioonid on suunatud suuresti sellele, et finantskriise ennetada ja et pangad ei muutuks maksejõuetuks (lihtsustatult - ei läheks pankrotti).

Aastatel 2019-2023 ei ole esinenud ühtegi finantskriisi või finantssüsteemi tõrget, mis oleks riigile kaasa toonud erakorralise kulu.

Möödiku jälgimine lõpetatakse alates 2026. aastast, sest finantskriisi ilmnemine on väga erakordne sündmus. Viimased tõsised kriisid panganduses olid Eestis eelmise sajandi lõpus. Näiteks 2008. aasta globaalne finantskriis ei toonud kaasa ühegi Eesti panga maksejõuetuks muutumist.

Tähtaegselt üle võtmata Euroopa Liidu õigusaktide arv (finantspoliitika valdkonnas):

Möödik näitab, mitu rikkumismenetlust on algatatud Euroopa Liidu direktiivide Eesti õigusruumi õigeaegselt üle võtmata jätmise tõttu. Euroopa Liidu direktiivide õigeaegne ning nõuetekohane ülevõtmine on oluline õiguskindluse tagamiseks. Kui direktiivi ülevõtmisest pole teavitatud õigeaegselt või leitakse, et vastuvõetud riigisisene õigusakt ei vasta Euroopa Liidu õigusele ega täida direktiivis sätestatud eesmärgi, algatab komisjon reeglina rikkumismenetluse. Halvimal juhul võib rikkumismenetlus kaasa tuua ka sanktsioonidega tipneva kohtukaasuse. Liikmesriigi jaoks võib see aga tähendada ootamatuid lisakulusid (täiendav aja- ja tööjõukulu ning potentsiaalne lisanduv rahakulu), millega protsessi algatamisel pole arvestatud.

Aastal 2024 kasvas finantspoliitika ülevõetavate direktiivide maht (lisandus 13 uut direktiivi) ning hilinevad on kolme direktiivi ülevõtmine.

II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe läheneb 0,4%:

II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude eesmärk 0,4% tuleneb seadusest, mille kohaselt ei pea fondivalitsejad sellest piirist allapoole valitsemistasu alandama (fondimahust sõltuv regressioon).

Aastatel 2019-2023 on II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe stabiilselt kahanenud 0,61 protsendilt 0,54 protsendini.

2026. aastast seda mõõdikut enam ei seirata, kuna pensionifondide tasud liiguvad selgelt õiges suunas (on languses), siis selle mõõdiku eesmärgistamine ei ole võrreldes teiste mõõdikutega enam strateegiliselt oluline. Mõõdiku väärtusi jälgime edasi iga-aastases rahandusministeeriumi koostatud pensionisüsteemi statistika raportis.

III sambas hõlmatud inimeste arv:

Mõõdik näitab, mitu inimest teeb vabatahtlike sissemakseid III pensionisambasse. Kogudes II ja III sambasse, võib investeerija pensionieas oodata 60-70 protsendilist tulu oma pensionieelsest sissetulekust, samas kui ilma II ja III sambata on tulu ligikaudu 40 protsenti pensionieelsest palgast. Eesmärk on, et III sambaga liitujate arv oleks võimalikult suur.

Alates 2020. aastast on III sambaga hõlmatud inimeste arv stabiilselt kasvanud.

OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis - hoiakud:

Uuringu teoreetiline lähtekoht tuleneb OECD definitsioonist, mille kohaselt on finantskirjaoskus oskuste, teadmiste, hoiakute ja käitumise kogum, mis on vajalik rahaasjades arukate otsuste tegemiseks ja oma pere majandusliku heaolu tagamiseks. Finantsotsustel on inimese igapäevaelus tähtis osa ning see mõjutab nii inimese elukvaliteeti kui majanduslikku turvalisust. Edukate finantsotsuste eelduseks on inimeste teadlikkus finantsteenuste tingimustest ning kaasnevatest riskidest, õigustest ja kohustustest.

Eestis viiakse igal kolmandal aastal elanike seas läbi finantskirjaoskuse uuring, mille küsimustik koosneb OECD poolt etteantud küsimustest ning Eesti spetsiifilisest osast. Sama uuring viiakse läbi ka teistes riikides ning hiljem OECD koostab edetabeli, kus riigid järjestatakse vastavalt tulemusele. 2020. aastal oli Eesti hoiakute poolest edetabeli seitsmendal kohal.

OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis - käitumine:

Uuringu teoreetiline lähtekoht tuleneb OECD definitsioonist, mille kohaselt on finantskirjaoskus oskuste, teadmiste, hoiakute ja käitumise kogum, mis on vajalik rahaasjades arukate otsuste tegemiseks ja oma pere majandusliku heaolu tagamiseks. Finantsotsustel on inimese igapäevaelus tähtis osa ning see mõjutab nii inimese elukvaliteeti kui majanduslikku turvalisust. Edukate finantsotsuste eelduseks on inimeste teadlikkus finantsteenuste tingimustest ning kaasnevatest riskidest, õigustest ja kohustustest.

Eestis viiakse igal kolmandal aastal elanike seas läbi finantskirjaoskuse uuring, mille küsimustik koosneb OECD poolt etteantud küsimustest ning Eesti spetsiifilisest osast. Sama uuring viiakse läbi ka teistes

riikides ning hiljem OECD koostab edetabeli, kus riigid järjestatakse vastavalt tulemusele. 2023. aastal oli Eesti käitumise poolest 23. kohal, kukkudes varasema uuringuga kümme kohta madalamale. Selle põhjuseks on kombinatsioon sellest, et mitmed teised riigid on teinud head tööd ja seega edetabelis tõusnud ning teisalt sellest, et siiski on seekord pisut halvenenud ka Eesti enda tulemused. Kui teadmiste poolest oleme maailma tipus (3. koht), siis kahjuks on ikka veel muret sellega, et need head teadmised ei väljendu käitumises (näiteks säästmine, investeerimine, vastutustundlik laenamine jm). Seega tuleb lisaks noortele teha jätkuvalt tööd täiskasvanutega, et toetada nende paremat rahakäitumist. Põhimure on, et Eesti inimesed ei tee pikaajaseid finantsplaanid ning nad on ebakindlad tuleviku osas. Lisaks mõjutavad seda numbrid võlgade suurenemine ja pettuste arvu kasv.

OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis - teadmised:

Uuringu teoreetiline lähtekoht tuleneb OECD definitsioonist, mille kohaselt on finantskirjaoskus oskuste, teadmiste, hoiakute ja käitumise kogum, mis on vajalik rahaasjades arukate otsuste tegemiseks ja oma pere majandusliku heaolu tagamiseks. Finantsotsustel on inimese igapäevaelus tähtis osa ning see mõjutab nii inimese elukvaliteeti kui majanduslikku turvalisust. Edukate finantsotsuste eelduseks on inimeste teadlikkus finantsteenuste tingimustest ning kaasnevatest riskidest, õigustest ja kohustustest.

Eestis viiakse igal kolmandal aastal elanike seas läbi finantskirjaoskuse uuring, mille küsimustik koosneb OECD poolt etteantud küsimustest ning Eesti spetsiifilisest osast. Sama uuring viiakse läbi ka teistes riikides ning hiljem OECD koostab edetabeli, kus riigid järjestatakse vastavalt tulemusele. 2023. aastal oli Eesti teadmiste poolest kolmandal kohal, tõustes varasema uuringuga koha võrra kõrgemale.

Programmi tegevus:	Rahandusteabe poliitika kujundamine
Eesmärk:	Arvestusala rahandusteave Eestis on läbipaistev ja usaldusväärne ning Eesti rahandussüsteemi kasutamine kuritegevuseks on tõkestatud.
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), hinnangud „osaliselt vastavuses“ või „madal“ puuduvad	
Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitatavatest, %	
Rahvamajanduse koguvarade ja kindlustandva audiitorteenusega aastaaruannetes kajastatud varade suhe, %	
Rahvamajanduse kogu töötajate arvu ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud töötajate arvu suhe, %	
Audiitorettevõtjate osakaal, kelle kvaliteedikontrolli tulemus vastab nõuetele või on väheoluliste puudustega	
Uurimisasutustele edastatud materjalides kajastuvate teadete osakaal süvaanalüüsi saadetud teadetest, % ²⁹	

²⁹ Mõõdiku aasta sihtmäär näitab, kui palju mõõdetaval aastal Rahapesu Andmebüroole esitatud teadetest, mis on teate esitamise aastal süvaanalüüsi võetud, on kasutatud uurimisasutuste edastuses järgmise aasta jaanuari seisuga.

Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), hinnangud "osaliselt vastavuses" või "madal" puuduvad:

Euroopa Nõukogu ekspertkomitee MONEYVAL on globaalse rahapesuvastase võrgustiku FATF-i (Financial Actions Task Force) Euroopa piirkondlik organisatsioon. FATF-i ülesanne on välja töötada rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse standardeid ning meetodeid, mida rakendavad ja hindavad piirkondlikud organisatsioonid (sh MONEYVAL). FATF-i välja töötatud metoodika alusel toimub MONEYVAL-i kuuluvate Euroopa riikide hindamine. MONEYVAL-i ekspertgrupp hindab rahapesu tõkestamise alaste meetmete rakendamise taset. Perioodiliselt toimuvad kahte tüüpi hindamised FATF-i standardi vastu – terviklik efektiivsushindamine ja tehniline hindamine iga soovitusel kaupa. MONEYVAL hindab nii õigusaktide sisu kui ka seda, kuidas neid rakendatakse—hindamised toimuvad voorudena, käies igas voorus üle kõik globaalsesse võrgustikku kuuluvad riigid ja jurisdiktsioonid (kokku üle 200). FATF standard ütleb, mida peab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteem hõlmama; MONEYVAL hindajana kontrollib, kui hästi Euroopa riigid (sh Eesti) on need reeglid õigustesse ja praktikasse rakendanud ning kas süsteem ka tegelikult toimib.

FATF standard koosneb neljakümnest soovitusel, mis on üldsõnalised ja palju teemasid hõlmavad ning mida täpsustavad tõlgendavad märkused.

Möödik kajastab, mitu FATF neljakümnest soovitusel on MONEYVAL-i tehnilises järelhindamises hinnatud tasemele „osaliselt vastavuses“ (PC). Hõlmab õigusakte, finants- ja järelvalvemeetmeid ning rahvusvahelise koostöö norme, mille eesmärk on takistada rahapesu ja terroristlikel rühmitustel rahaliste vahendite hankimist, liigutamist ja kasutamist. Hindet tehniliste soovitusel täitmise osas on mitte vastavuses (nc – non-compliant), osaliselt vastavuses (pc – partially compliant), suurel määral vastavuses (lc – largely compliant) ja vastavuses (c – compliant).

Raportis tehtud soovitusel täitmise ja puuduste kõrvaldamise osas peab riik regulaarselt ka aru andma, antud protsessi koordineerib Eestis rahandusministeerium, kuid hõlmatud on ka kõik teised rahapesu tõkestamise valitsuskomisjoni kaasatud ministeeriumid ja asutused.

MONEYVAL-i raportid mõjutavad riigi rahandus- ja ärikeskkonna usaldusväärsust; kehvad hinded toovad kaasa kõrgemat finantsriskide hinnastamist, korrespondentpankade piiranguid ja võimaliku mainekahju.

2026. aastal Eesti jaoks järelhindamine lõppeb ja pärast seda möödik muutub.

Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitatavatest:

Kindlustandvad audiitorteenused annavad aruande tarbijale teadmise, et esitatud aruanne ei sisalda rohkem olulisi vigu kui on välja toodud audiitori aruandes. See on vajalik ettevõttele hea maine ja usaldusväärsuse tagamiseks pankade, klientide ja avalikkuse ees. Majandusaasta aruande ülevaatus ja

audit peaks tagama klientidele ja koostööpartneritele kindlustunde ja tõstma ettevõtte finantsinformatsiooni usaldatavust nii investorite kui ka osanike silmis.

Audiitorkontrolli kohustuslikkus on sätestatud seadusega ning sõltub ettevõtte suurusest. Näitaja oluline muutus annab rahandusministeeriumile sisendi, millal on vaja ettevõtte suuruse määra muuta, et kindlus aruannete osas säiliks. Aastatel 2019-2023 on kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal püsinud 4 protsendi juures, mis on ootuspärane osakaal.

Rahvamajanduse koguarude ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud müügitulu suhe:

Rahvamajanduse koguarude ja ettevõtete aastase müügitulu (audiitorite poolt kinnitatud) suhe näitab, mis ulatuses on Eesti ettevõtluse kogu müügitulu auditeeritud ehk kindlasti usaldusväärne. Kuna audiitorkohustusega on suured ettevõtted, siis on osakaal üsna kõrge, viimastel aastatel 88 protsenti. Eesmärgiks on hoida näitaja vähemalt 80 protsendi juures, mis tagab piisava usaldusväärsuse.

Audiitori märkusteta esitatud kestlikkusaruannete osakaal kõigist esitatud kestlikkusaruannetest :

Kestlikkusaruandeid peavad esimeses etapis esitama vaid vähesed suured ettevõtted, kes on avaliku huvi üksused ja kellel on üle 500 töötaja. Eesmärgiks on, et kõikidel kestlikkusaruande kohustusega ettevõtetel oleks kestlikkusaruannete audiitorkontrolli läbimine märkusteta. Aruande puhul on oluline, et ettevõtte oleks läbipaistev oma kestlikkuse protsessides ja avalikustab sellisel kujul aruande nagu reeglid (standard) seda ette näevad. Börsiettevõtted esitavad oma majandusaruanded iga aasta aprilli lõpus ning sealhulgas esitavad kestlikkusaruande kohuslased ka oma kestlikkusaruanded. 2025. aastal on sellise kohustusega ettevõtteid alla kümne.

Audiitorettevõtjate osakaal, kelle kvaliteedikontrolli tulemus vastab nõuetele või on väheoluliste puudustega:

Audiitorettevõtjate osakaal, kelle kvaliteedikontrolli tulemus vastab nõuetele või on väheoluliste puudustega näitab nende audiitorettevõtjate osakaalu, kes on läbinud kvaliteedikontrolli ning kellel tegevuses ei tuvastatud ühtegi või tuvastati väheolulisel määral puudusi.

Kvaliteedikontrolli korraldab audiitortegevuse järelevalve nõukogu. Kvaliteedikontrolli läbiviimist reguleerib audiitortegevuse seadus ja kvaliteedikontrolli kord. Kvaliteedikontrolli maksimaalseks sageduseks on kuus aastat, mis tähendab, et iga audiitorettevõtja peab kuue aasta jooksul vähemalt ühe korra kvaliteedikontrolli läbima.

Eesmärgiks on seatud et mitte ühelgi kvaliteedikontrolli läbinud audiitorettevõtjal ei oleks puudusi või esineks neid väheolulisel määral. Aastatel 2019-2022 on see osakaal siiski tõusnud. Kui 2019. aastal ei esinenud puudusi või esines väheolulisel määral 93 protsendil audiitorettevõtjatel, siis 2022. aastal oli see määr langenud juba 81 protsendini ehk 19% kvaliteedikontrolli läbinud audiitorettevõtjal esines oma tegevuses olulisel määral puudusi.

Uurimisasutustele edastatud materjalides kajastuvate teadete osakaal süvaanalüüsi saadetud teadetest:

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus paneb kohustused erinevatele teenusepakkujatele oma klientidele hoolsusmeetmete kohaldamisel ja rahapesu andmebüroole (edaspidi RAB) teatamiskohustuse rahapesu tõkestamisel³⁰. Teated läbivad RAB-is eelanalüüsi, kus otsustatakse, millised teated lähevad täiendavasse juhtumi- ehk süvaanalüüsi. Süvaanalüüsi tulemid, kui on tuvastatud kuritegevusele või rahapesule viitav kahtlus, edastatakse uurimisasutustele vastavalt uurimisalluvusele.

Möödiku sihtväärtuseks on 30 protsenti, mis tähendab, et süvaanalüüsi läinud teadetest vähemalt 30 protsenti peab olema kasutatud uurimisasutustele saadetud edastatus. Möödiku aasta sihtmäär näitab, kui palju möödetaival aastal RAB esitatud teadetest, mis on teate esitamise aastal süvaanalüüsi võetud, on kasutatud uurimisasutuste edastuses järgmise aasta jaanuari seisuga. Möödiku sihtväärtuse saavutamiseks tegeletakse kahe poolega – motiveeritakse teadete esitajaid suuremale koostööle, aga tegeletakse ka nende koolitamisega ja teadlikkuse tõstmisega, et esitatavad teated oleksid sisukad ning kohased.

2024. aastal esitati RAB-ile 10 366 rahapesu kahtlusepõhist, ebahariliku tegevuse või tehingupõhist teadet, millest süvaanalüüsi jõudis 344 teadet, nendest 105 (31 protsenti) kasutati uurimisasutustele edastatud materjalides.

Teadete kasutamine süvaanalüüsis ja edastustes sõltub suuresti saabuvate teadete kvaliteedist ja sisust. Näiteks 2023. aastal jõudis süvaanalüüsi vähem teateid kui 2024. aastal, milleks oli 255 teadet, millest 98 edastati uurimisasutustele. 2021. aastal mõjutas teadete üldarvu suurenemist online kelmustega seotud teated, mis kuus korda suurenesid tõustes 9 800, olles järgnevatel aastatel märgatavalt kõrgem kui 2020. aastal. Viimastel aastatel on kelmustega seotud teadete arv järjest vähenenud, olles 2024. aastal 4000. Enamus kelmustega seotud teateid ei oma suurt tähtsust rahapesu kahtluse tuvastamisel, vaid neid analüüsitakse kogumina ja saadud teavet, mida jagatakse uurimisasutustega läbi erinevate analüüsitoodete, ei arvestata antud määrdikus. Samuti ei arvestata antud määrdikus faktipõhiseid edastusi uurimisasutustele, mis ei läbi süvaanalüüsi, mille arv on viimasel kahel aastal kordades kasvanud³¹. Rahapesu andmebüroo on viimastel aastatel panustanud teadete kvaliteedi tõstmisse, korraldades erinevaid koolitusi, infopäevaseid ja andes jooksvalt tagasisidet. Samas on endiselt teateid, kus pole välja toodud viiteid rahapesu ega selle eelkuritegude kahtlusele, mida ei suunata süvaanalüüsi.

Rahapesu Andmebüroo järelevalvega kaetus (nii kaug- kui kohapealsed):

Rahapesu andmebüroo teostab rahapesu- ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) § 54 lg 1 p 4 ja p 9 ning § 64 lg 1 alusel riiklikku järelevalvet kohustatud isikute üle. Antud määrdik näitab, kui

³⁰ <https://fiu.ee/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamine/rahapesu>

³¹ Rahapesu Andmebüroo aastaraamat 2024, <https://fiu.ee/juhendid-analuusid-ja-materjalid/aastaraamatud#2024>

palju on rahapesu andmebüroo tegevusloaga ettevõtted ja hasartmängukorraldaja tegevusloaga, mida väljastab maksu- ja tolliamet, aasta jooksul rahapesu andmebüroo järelevalvega kaetud. Rahapesu andmebüroo väljastab tegevuslubasid nii finants- kui ka mittefinantsteenuseid pakkuvatele ettevõtetele: virtuaalvääringu teenus, usaldushaldus ja äriühingute teenus, pandimajateenus, erinevad finantseerimisteenused, mille osas lubasid ei väljasta finantsinspeksioon ning väärismetallide ja -toodete või vääriskivide kokkuost ja hulgimüük³². RAB ei teosta järelevalvet finantsinspeksiooni tegevuslubadega ettevõtetele, seda teostab finantsinspeksioon.

2024. aasta rahapesu andmebüroo järelevalve kaetus oli 32 protsenti ja turuosalisi oli 775. Järelevalve kaetus tähendab kaugkontrolle, mida tehakse küsimustike vormis ja kohapealseid kontrolle. Perioodilist aruandlust, mis on kehtestatud virtuaalvääringu teenuse pakkujatele, antud mõõdikusse ei arvestata

Programm:	Halduspoliitika programm
Eesmärk:	Riigihaldus on tõhusalt ja kvaliteetselt korraldatud ning riiklik statistika toetab läbipaistvate riigijuhtimise otsuste tegemist.
<u>Programmi tasandi mõõdikud</u>	
Keskvalitsuse töötajate hüvitiste osakaal SKPst, %, <=	
Valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas 20-64 (ei kasva), %	
Statistika tarbija rahuloluindeks, ≥	

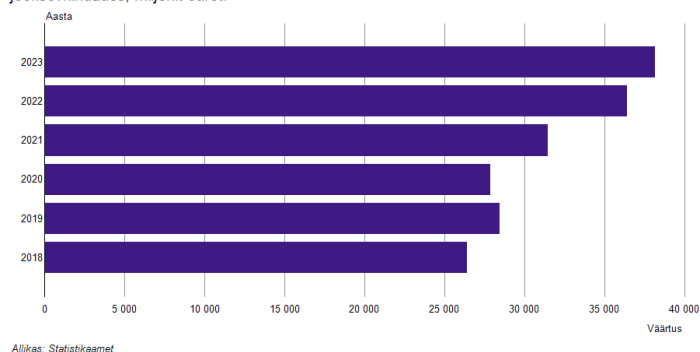
Keskvalitsuse töötajate hüvitiste osakaal SKP-st:

Keskvalitsus hõlmab ministeeriume ja riigikantseleid oma valitsemis- ja haldusala ulatuses, riigikogu, Vabariigi Presidendi kantseleid, riigikontrolli, õiguskantslerit ning riigikohut koos nende allüksustega, avalik-õiguslikke institutsioone (sh kõrgkoolid), samuti keskvalitsuse asutatud sihtasutusi (sh haiglad). Mõõdik näitab, kui suure osa moodustab neis asutustes töötavate töötajate hüvitised (palgad, eripensionid, tulemustasud ja teised hüvitused) riigi sisemajanduse koguproduktist.

Keskvalitsuse töötajate hüvitiste osakaalule sisemajanduse koguproduktist on seatud optimaalseks piiriks 6 protsenti. Aastatel 2019–2023 on piirmäärast väiksem osakaal olnud 2022. aastal, teistel aastatel on see ületanud seatud piiri kuni 0,9 protsendipunkti võrra. 2022. aasta keskvalitsuse töötajate hüvitiste osakaalu vähenemine sisemajanduse koguproduktist oli seotud sisemajanduse koguprodukti tavapärasemast suurema kasvuhüppega. Mõõdiku trendi aitavad ohjata kärped keskvalitsuse tasandil ning palkade külmutamine, mida tehti 2024. aastal.

³² <https://fiu.ee/tegevusluba-ja-jarelevalve/jarelevalve>

RAA0050: SISEMAJANDUSE KOGUPRODUKT (ESA 2010) | Aasta. Kogu Eesti, SKP jooksevhindades, miljonit eurot.

Keskvalitsuse osakaal tööhõivest (20-64):

Keskvalitsuse osakaal tööhõivest näitab, kui suur osa hõivatutest töötab keskvalitsuse asutustes.

Tööhõivesse (20–64) kuuluvad isikud, kes uuritava perioodil töötasid ja said selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; töötasid tasuta pereettevõttes või oma talus või ka ajutiselt ei töötanud.

Keskvalitsuse töötajate osakaalule tööhõivest on seatud optimaalseks piiriks 9 protsenti. Aastatel 2019–2023 on töötajate osakaal keskvalitsuse asutuses jäänud alla piirmäära või täpselt sihiks seatud tasemele, kuid 2024. aastal on see 0,1 protsendipunkti seatud sihti ületanud. Kasv tuleneb sellest, et hõivatute arv on jäänud aasta varasemaga võrreldes samaks, kuid keskvalitsuses töötajate arv on 1 300 võrra kasvanud.

Statistika tarbija rahuloluindeks:

Statistika tarbija rahuloluindeks näitab statistikat kasutavate füüsiliste ja juriidiliste isikute rahulolu Statistikaameti poolt pakutavate statistiliste näitajatega. Indeks arvutatakse regulaarselt statistikaameti teenuse tarbijatele saadetava küsitluse põhjal. Küsitlusi saadetakse välja kaks korda kuus ja kokkuvõtteid tehakse kvartaalselt.

Perioodil 2019–2023 on statistika tarbijate rahuloluindeks stabiilselt kasvanud. 2023. aastal saavutati 82 punkti tase. Selleks, et statistika tarbija rahuloluindeks paraneks, töötab statistikaamet välja juhtimislaudasid, kogub tarbijale huvi pakkuvaid andmeid, parandab oma andmebaase.

Programmi tegevus:	Riigihalduse ja personalipoliitika kujundamine
Eesmärk:	Riigihaldus ja personalipoliitika on mõjusalt ja terviklikult korraldatud
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumus indeks (5 palli skaalal)	

Euroopa Komisjoni tulemustabeli hinnang riigihangete korraldusele (metoodika muutus, 12 näitajat)
Kinnisvarahalduse tsentraliseerituse määr, %
Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik voolavus, %
Riigi ametiasutuste personali stabiilsusindeks, %
Keskvalitsuse keskmine palk võrdluses Eesti keskmise palgaga
Riigi ametiasutuste koolituskulude osakaal tööjõukuludest, %, ≥
Euroopa Komisjoni negatiivsete riigiabi otsuste arv
Riigiabi nõustamisteenuse kliendirahulolu (10-palli skaalal)
Riigihangete rahalise mahu osakaal riigieelarve kuludest, %
Keskmine pakujate arv hankes
Kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatud hangete osakaal, %
Kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr, %, >
Kasumlikult tegutsevate riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest, %
Kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal, %
Energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks viidud m2 osakaal miinimumnõuetele mittevastavast portfelist, %

Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumus indeks:

Riigi ametiasutused on ministeeriumid, ametid ja inspeksioonid, siseturvalisuse asutused, muud valitsusasutused, põhiseaduslikud institutsioonid ja Riigikantselei.

Pühendumusena käsitletakse teenistuja emotsionaalselt seotust oma tööandjaga, mis kujundab töötaja valmisolekut oma töösse panustada ja mõjutab seeläbi töö tulemuslikkust. Pühendumuse koondnäitaja kaardistab pühendumust nelja võtmeküsimusega, hõlmates üldist rahulolu oma tööga, emotsionaalset valmisolekut tööandjat soovitada, hinnangut tööõhkkonnale ja usku oma asutuse tulevikuplaanidesse. Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumust mõõdetakse iga kolme aasta tagant rahandusministeeriumi poolt tellitava uuringuga.

Töötajate kõrge pühendumus ja hea tööandja maine on omavahel otseselt seotud ning muutumas järjest olulisemaks, et tagada riigi kui tööandja konkurentsivõime. Organisatsioonides, kus töötajate pühendumus ning tööandja maine on madalad, on tavapäraselt suurem töötajate voolavus, mis toob kaasa lisakulusid nii uute töötajate värbamiseks kui nende juhendamiseks, samuti on keerukas värvata uusi töötajaid ning töö tulemuslikkus jääb madalamaks.

Pühendumusindeksi kõrgeim väärtus on 5 ning kokkuleppeliselt on seatud ootuspäraseks vahemikuks 3,3-3,5. Pühendumust avalikus teenistuses mõõdeti 2021. ja 2024. aastal ning tulemused näitavad, et pühendumus avalikus teenistuses on 2024. aastal jäänud samal tasemele võrreldes 2021. aastaga. 2024. aastal oli avalikus teenistuses pühendumuse keskmine hinne 3,8 palli 5-pallisel skaalal. Keskmisest kõrgemad hinded algavad 4,1 pallist ja keskmisest madalamaks jäävad 3,7-st pallist madalamad hinded.

Teenistujate pühendumuse tõstmiseks tuleks keskenduda pühendumuse seisukohalt kõige olulisematele arengukohtadele. Pühendumus on kõrge siis, kui organisatsiooni juhtimiskultuur on tagasisidele avatud ja seda arvestav. Keskenduda tuleb kesk- ja esmatasandi juhtide kaasamisele, et nad suudaksid oma meeskondades tõhusamalt juhtimisotsuseid selgitada ning olla muudatuste eestvedajad.

Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumuse indeksi arvutamine ja jälgimine on vajalik selleks, et seada, planeerida ja arendada riigi personalipoliitikat (koostada juhendmaterjale, luua õigusloomet, koolitada jms).

Euroopa Komisjoni hinnang riigihangete korraldusele:

Euroopa Liidu ühtse turu tulemustabelis hinnatakse liikmesriikide riigihangete korralduses kahteist erinevat näitajat, näiteks ühe pakkujaga hangete osakaal, madalaima hinna hindamiskriteeriumina kasutamise osakaal, avaldamisteatega hangete läbiviimise osakaal sisemajanduse koguproduktist (SKP), ühishangete läbiviimise osakaal jms.

2022. aastal muutus mõõdiku metoodika ja sellest hetkest alates kirjeldatakse tulemust protsentuaalselt. Kõrgeim väärtus on 100 protsenti ning Eesti on seadnud optimaalseimaks saavutatavaks eesmärgiks 75 protsenti. 2023. aastal oli Euroopa Komisjoni tulemustabeli hinnang Eesti riigihangete korraldusele 66,6 protsenti. Parandamisruumi on enim kolmes näitajas: 1) ühe pakkujaga hangete osakaal (Eesti 26 protsenti, soovituslik on ≤ 10 protsenti); 2) otselepingud ehk väljakuulutamiseteta menetlused (Eesti 12 protsenti, soovituslik on ≤ 5 protsenti); 3) vormistuslik viga, hankелеpingute andmetes puudub pakkuja registreerimisnumber (Eesti näitaja on 5 protsenti, soovituslik on ≤ 3 protsenti).

Eesti hankijate oskusteave ja riigihangete korraldus on aasta-aastalt paranenud koos praktiliste kogemuste kasvuga. Hästi ja tulemuslikult korraldatud riigihange toetab avatud ja läbipaistvat teenuste ja toodete hankimist.

2026. aastal lõpetatakse mõõdiku seiramine, sest Euroopa Komisjon ei anna enam hinnangut riigihangete korraldusele või annab seda pika viivitusega (andmed 2023. aasta kohta avaldati 2025. aasta alguses).

Kinnisvarahalduse tsentraliseerituse määr:

Kinnisvarahalduse tsentraliseerituse määr näitab Riigi Kinnisvara aktsiaseltsi (edaspidi RKAS) poolt keskselt osutatava kinnisvara haldusteenuse osakaalu kogu riigi kinnisvaraportfelli. Metoodika kohaselt arvestab halduse tsentraliseerituse määr lisaks RKAS-ilt üüritud hoonete pinnale ka jätkuvalt riigi omandis hoonetega, kus ostetakse RKAS-lt haldusteenust. Aastatel 2019-2023 on kinnisvarahalduse tsentraliseerituse määr stabiilselt kasvanud, 79 protsendilt 86 protsendini, ületades seatud eesmärgi. Samas ei ole kasvu mõjutanud mitte hoonete RKAS-ile võõrandamine või RKAS-ilt ostetava haldusteenuse kasv (mis oleks mõõdiku soovitud eesmärk), vaid muudatused portfelli suuruses ja asutuste tegevusvormis.

Kuna mõõdik on tundlik mitmete muutujate suhtes ning mõnede kinnisvarapoliitiliste või valdkondlike eesmärkide ellu viimine mõjutab mõõdikut tugevamalt kui sisulised tegevused kinnisvaraportfelli

tsentraliseerimise nimel, siis lõpetatakse 2026. aastast mõõdiku seiramine. Näiteks mõjutab mõõdikut muuhulgas pinnakasutuse optimeerimine või asutuse kolimine erasektori pinnale. Kui asutused vähendavad pinnakasutust RKAS-i hoonetes, siis tsentraliseerituse määr langeb. Kui riigiasutus muudetakse sihtasutuseks, siis tsentraliseerituse määr kasvab. Kumbki tegevus aga ei mõjuta tsentraliseeritust sisuliselt.

Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik voolavus:

Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik voolavus näitab, kui palju riigi ametiasutuste teenistujatest on aasta jooksul oma ametikohalt lahkunud. Eesmärgiks on seatud, et vabatahtlik voolavus riigi ametiasutustes võiks jääda 5-8 protsendi vahele. Tööjõu voolavuse määra arvutatakse lahkunud töötajate arvu suhtena töötajate keskmise arvuna kokku. Andmed kogutakse riigiasutuse kohta SAP-i sisestatud andmete alusel ehk BO aruandest.

Alates 2022. aastast on riigi ametiasutustes vabatahtlik voolavus vähenenud ning 2024. aastal jäi see soovitud taseme piirsesse (7,5 protsenti). Voolavus on keskmisest suurem ministeeriumides (9,5 protsenti), madalam ametites ja inspeksioonides (6,6 protsenti). 2024. aastal on teenistujate lahkumisotsuseid mõjutanud nii palkade kasvu külmumine kui ka toimunud ümberkorraldused (näiteks majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, justiits- ja digiministeerium).

Tööjõu voolavusel on suur mõju organisatsiooni tulemuslikkusele, kuid seda on võimalik kontrolli all hoida strateegilise personalijuhtimisega.

Riigi ametiasutuste personali stabiilsusindeks:

Riigi ametiasutuste personali stabiilsusindeks näitab aastase või suurema staažiga riigi ametiasutuste töötajate osakaalu kõikidest riigi ametiasutuste töötajatest. Stabiilsusindeks väljendab töösuhte püsimist ning aitab voolavuse näitaja kõrval hinnata kompetentside ja kogemuste baasi säilimist. Stabiilsusindeksi arvutatakse SAP programmis olevate andmete põhjal.

Riigi ametiasutuste stabiilsusindeks on püsinud aastatel 2019-2024 suhteliselt kõrgena ning on enamikul aastatest ületanud sihtmääraks seatud 90 protsenti. 2024. aastal oli personali stabiilsusindeks riigi ametiasutustes 90,9 protsenti, mis on aasta varasemaga võrreldes oluliselt parem tulemus (2023. aastal 88,3 protsenti).

Kõrge stabiilsusindeks näitab, et organisatsioonis on toetatud vajalike teadmiste hoidmine ja asutused suudavad edukalt oma funktsioone täita.

2026. aastal lõpetatakse mõõdiku seiramine, sest riigi ametiasutuste vabatahtliku voolavuse näitaja hõlmab endas stabiilsust mõjutavaid aspekte.

Keskvalitsuse keskmine palk võrdluses Eesti keskmise palgaga:

Keskvalitsuse keskmine palk näitab keskvalitsuse töötajate (õpetajad, kõrgkoolide töötajad, ametnikud, spetsialistid, meditsiinitöötajad jt) palgamäära võrdluses muude Eesti valdkondade palkadega.

Statistikaamet muutis 2023. aastal Eesti keskmise brutopalka arvutamise metoodikat³³ ja sellele vastavalt on 2024. aastal uuendatud ka varasemate aastate andmed alates 2021. aastast. Metoodikamuutusest tulenevalt on vajalik üle vaadata ka indikaatorile seatud sihttase.

Perioodil 2021–2024 on keskvalitsuse keskmine palk olnud 30–32% kõrgem Eesti keskmisest brutokuupalgast. Üldiselt on teenistujate palgade tõus olnud sarnane Eesti keskmise palga kasvule. 2023. aastal otsustas Vabariigi Valitsus vähendada ministrite ja teiste kõrgemate riigiteenijate seadusjärgset palgatõusu poole võrra, mistõttu on nende palgakasv väiksem kuni 2028. aastani.

Avalik teenistus täidab vajalikke riigi ülesandeid, mistõttu peavad asutustes töötama pühendunud ja kompetentsed inimesed. Selleks, et kvalifitseeritud spetsialiste hoida ja värvata, et meie riik oleks professionaalsetes kätes, peab ka palk olema konkurentsivõimeline. Avaliku teenistuse palgataseme kujundamisel on oluline arvestada Eesti palgaturul toimuvate muutustega. Selleks tuleb jälgida, et avaliku teenistuse palgad ei jääks konkureerivate tööturu segmentide palgatasemetest märkimisväärselt maha. Samas ei tohiks avalik teenistus olla põhjendamatu palgasurve tekitaja.

Riigi ametiasutuste koolituskulude osakaal tööjõukuludest:

Riigi ametiasutuste koolituskulude osakaal tööjõukuludest näitab, kui suure osa moodustavad koolitustele tehtud kulutused tööjõukulutustest. Eesmärgiks on seatud, et riigi ametiasutustes moodustaksid koolituskulud tööjõukuludest vähemalt 1,02 protsenti. Aastatel 2019-2023 on koolituskulude osakaal nendes piirides püsinud. Koolituseks kasutatud ressursside osakaal tööjõukuludest on küll endiselt kerges tõusutrendis, kuid keskpikas perspektiivis (viimase 4– 5 aasta jooksul) siiski languses. Eesmärk, et teenistujaid koolitatakse vähemalt poole põhipalga ulatuses (ligi 4 protsenti tööjõukuludest) ja tippspetsialiste umbes ühe põhipalga ulatuses aastas, ei ole lähitulevikus endiselt realistlik.

Kesksed koolitus- ja arendustegevused on asutuste ülesed ning panustavad riigivalitsemise tulemuslikumaks ja mõjusamaks muutmise eesmärkidesse (sealhulgas riigivalitsemise ja poliitikakujundamise kompetentside arendamise koolitused, tipp- ja keskastmejuhtide arendamine).

2026. aastal lõpetatakse mõõdiku seiramine, sest see ei anna head ja meile vajalikku ülevaadet koolitustest. Selle asemel kasutame seiratava mõõdikuna koolitusmahtu avaliku teenistuja kohta.

Euroopa Komisjoni negatiivsete riigiabi otsuste arv:

Euroopa Komisjoni negatiivsete riigiabi otsuste arv näitab, kui mitmel juhul aastas annab Euroopa Komisjon Eestis antavale riigiabi otsusele negatiivse hinnangu. Aastatel 2019-2023 on Euroopa Komisjon andnud ühel korral negatiivse hinnangu ja seda aktsiaseltsile Tartu Agro antud riigiabi osas.

Rahandusministeerium saab mõõdiku trendi mõjutada taotlejate nõustamise ja koolitamise teel, et riigiabi taotlejad oleks teadlikud riigiabi reeglitest.

³³ [Keskmise palga metoodika muudatused \(täiendatud 31.05.2023\) | Statistikaamet](#)

Riigiabi nõustamisteenuse kliendirahulolu:

Riigiabi nõustamisteenuse kliendirahuolu näitab rahandusministeeriumi riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakonna poole riigiabi nõustamise asjus pöördunud klientide rahulolu neile pakutava nõustamisteenusega. Rahulolu küsitlust viiakse igal teisel aastal läbi nõustatud klientide seas. Kõrgeim hinne on 10 punkti. 2022. aastal andsid kliendid tagasisideks 8 punkti.

2026. aastast liigub mõõdik teenuse tasandile.

Riigihangete rahalise mahu osakaal riigieelarve kuludest:

Riigihangete rahalise mahu osakaal riigieelarve kuludest näitab, kui palju riigi kuludest moodustavad riigihangetega hangitud tooted ja teenused. Eesmärgiks on seatud, et 30 protsenti kuludest moodustavad riigihangetega tehtud kulutused. 2019-2023 on riigihangete rahalise mahu osakaal riigieelarve kuludest stabiilselt kasvanud. 2022 ja 2023 on riigihangete osakaal riigieelarve kuludest olnud suurem kui planeeriti. See näitab, et läbipaistvalt riigihangete kaudu majandusse suunatava raha osakaal on kasvanud.

2026. aastast mõõdiku seiramine lõpetatakse, sest riigihankeid korraldavad ka asutused ja ettevõtted riigieelarve väliselt, näiteks kohalikud omavalitsused, mittetulundusühingud, äriühingud.

Keskmine pakujate arv hankes:

Keskmine pakujate arv hankes näitab konkurentsi, mille tulemusel kujuneb hangitavale objektile parem hinna ja kvaliteedi suhe. Eesmärgiks on seatud, et keskmiselt osaleb hankes vähemalt 4 pakkujat.

2021. ja 2022. aastal jäi keskmine pakujate arv alla 4, samas 2023. aastast on pakujate arv riigihangetes kasvanud. 2023. aastal oli keskmine pakujate arv 4,07 ja 2024. aastal 4,44. 2021. aastal oli Euroopa keskmine 3,2 pakkujat menetluse kohta. Eesti positsioon Euroopa mõistes on hea. Rahandusministeerium saab mõõdikut mõjutada läbi seadusandluse ja klientide nõustamise.

Kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatud hangete osakaal:

Kvaliteedikriteeriumi alusel hinnatud hangete osakaal näitab, kui suure osakaalu moodustas kvaliteedikriteeriumite alusel edukaks tunnistatud hangete osakaal kogu aasta jooksul edukaks tunnistatud hangetest. Kvaliteedikriteerium on hangitava eseme omadusi ja kvaliteeti kirjeldav tingimus, mis ei ole rahaliselt mõõdetav. Euroopa Liidus on liikunud riigihangete fookus soodsa soetusmaksumuse taotlemiselt strateegilisele ja jätkusuutlikule hankimisele, et toetada eesmärgi, nagu sotsiaalne vastutustundlikkus, keskkonnahoid ja innovatsiooni edendamine. Kvaliteedikriteeriumite kasutamine riigihangete võitja väljaselgitamisel on üks vahenditest, millega saavutada strateegilise ja jätkusuutliku hankimise eesmärgid.

Eesmärgiks on seatud, et aasta jooksul edukaks tunnistatud hangetest moodustaks 20 protsenti kvaliteedikriteeriumite alusel edukaks tunnistatud hanked. Aastatel 2019-2022 on see püsinud 13 protsendi juures, kuid 2023. aastal see vähenes 1 protsent.

Rahandusministeerium saab mõjutada mõõdikud läbi koolituste ja juhendmaterjalide koostamise, et julgustada hankijaid enam lähtuma parima pakkuja välja selgitamisel kvaliteedikriteeriumitest kui odavamast hinnast.

Kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr:

Kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr näitab riigihangete vaidlustuskomisjoni töö kvaliteeti.

Aastast 2019 on kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr stabiilselt kasvanud, 74 protsendilt 83 protsendini.

Kasumlikult tegutsevate riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest:

Kasumlikult tegutsevate riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest näitab kui suur hulk riigi osalusega äriühinguid teenivad kasumit, mis katab ära muuhulgas ka omakapitalitulu. Eesmärgiks on seatud, et 60 protsenti riigi äriühingutest tegutseb kasumlikult, kuid aastatel 2019-2024 ei ole tulemust saavutatud. 2024. aastal tegutses kõigest 25 protsenti riigi äriühingutest kasumlikult, mis on muuhulgas tingitud asjaolust, et mitmele riigi äriühingule on seatud avalikud ülesanded, millega ei käi koos rahastust ja ühingud peavad neid tegevusi rahastama muust äritegevusest.

2026. aastast sõnastatakse mõõdik ümber järgmiselt: Positiivse majandusliku lisaväärtusega (EVA) riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest – mõõdiku sisu ei muutu, nimetus muudetakse sisule vastavaks.

Kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal:

Kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal näitab kui suur hulk riigi osalusega sihtasutusi on aasta jooksul parandanud tegevuse tõhusust. Sõltuvalt sihtasutuse tegevusiseloost arvutatakse sihtasutuse tegevust iseloomustava suhtarvu väärtus (valdavalt omatulu osakaal kogutulus) ja võrreldakse selle aastast muutust. Eesmärgiks on seatud, et kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal on 65-70 protsenti

2019. aastast on kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal tõusnud, saavutades 2023. aastal 55 protsendi taseme, kuid soovitud siht on jäänud seni saavutamata.

2026. aastal lõpetatakse mõõdiku seiramine, sest rahandusministeerium ei oma selgeid hoobasid, et näitajat mõjutada ja suunata.

Energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks viidud ruutmeetrite osakaal miinimumnõuetele mittevastavast portfelist:

Energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks viidud ruutmeetrite osakaal miinimumnõuetele mittevastavast portfelist näitab kui suur osa riigi kasutatavast hoonestatud kinnisvarast vastab energiatõhususe miinimumnõuetele. Euroopa Liidu tasemel on eesmärgiks seatud, et igal aastal viiakse 3 protsenti miinimumnõuetele mittevastavast portfelist energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks.

Soovitud eesmärgini on jõutud 2019. aastal ning üle mitme aasta järele 2024. aastal. Vahepealsetel aastatel on see olnud eesmärgist madalam, sest investeringuid on turu heitlikkuse ning eelarvesurve tõttu edasi lükatud ning väheste teostatud investeringutega on pigem loodud juurde uut pinda selmet rekonstrueerida olemasolevat. Eesmärgi saavutamisele aitab kaasa Moderniseerimisfondist saadud toetus keskvalitsuse hoonete energiatõhususe tõstmiseks, mis on just mõeldud olemasoleva hoonefondi energiatõhususe parendamiseks.

Programmi tegevus:	Tugiteenuste pakkumine ja toetuste rakendamine Riigi Tugiteenuste keskuses
Eesmärk:	Pakkuda kvaliteetseid ja tõhusaid tugiteenuseid enamikule keskvalitsuse asutustest.
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Kliendi rahuloluindeks personali- ja palgaarvestuse teenusega, %	
Kliendi rahuloluindeks finantsarvestuse teenusega, %	
Kliendi rahuloluindeks riigihangete korraldamise teenusega, %	
Kliendi rahuloluindeks dokumendihaldus-ja arhiiviteenusega, %	
Rakendusasutuste ja rakendusüksuste rahuloluindeks RTK toetuste kasutamise korraldamise teenusega,%	
Toetuse taotlejate rahuloluindeks RTK kui rakendusüksusega, %	

Kliendi rahuloluindeks Riigi Tugiteenuste keskuse teenustega:

Riigi tugiteenuste keskus (edaspidi RTK) viib oma klientide seas läbi regulaarseid tagasisideküsitlusi kasutades soovitusindeksi (NPS) metoodikat, aga modifitseerides seda avalikule sektorile sobivaks (sellise soovitusindeksi on andnud ka majandus- ja kommunikatsiooniministeerium³⁴). Vastajal palutakse anda 0-10 skaalal hinnang teenusele tervikuna, teatud juhtudel ka teenuse aspektidele. Lisaks on võimalik antud vastuseid põhjendada. Hinded vahemikus 0-6 loetakse mitterahulolevateks, 7-8 neutraalseteks ja 9-10 rahulolevateks. Rahuloluindeksi väärtus saadakse lahutades rahulolevate osakaalust mitterahulolevate osakaalu ja tulemus võib olla vahemikus -100 kuni 100. Rahuloluindeks näitab seega, kui suur osakaal küsitluse vastanud klientidest on teenusega rahul ehk hindas teenust hindeg 9 või 10.

³⁴ <https://digiriik.eesti.ee/juhend/otseste-avalike-teenuste-kvaliteedinaitajate-esitamise-juhise>

Personali- ja palgaarvestuse, finantsarvestuse ning dokumendihaldus- ja arhiiviteenuse puhul viiakse küsitlus läbi kord aastas, riigihangete korraldamise teenusele ja koostöökogemusele toetuste rakendamisel küsitakse tagasisidet RTK-ga kokkupuutepunkti järgselt (hangete puhul hankemenetluse lõppedes, toetuste rakendamise puhul toetuse rahuldamise/mitterahuldamise ja/või maksetaotluse kinnitamise järgselt). Personali- ja palgaarvestuse ning finantsarvestuse puhul on küsitluse sihtrühmaks asutuste kontaktisikud, hangete puhul asutuse poolsed kontaktisikud (konkreetses hanke) ja toetuste rakendamise puhul e-toetuskeskkonda sisestatud toetuse taotleja/saaja poolsed kontaktisikud.

2024. aastal tõusis rahulolu nii finantsarvestuse, personali- ja palgaarvestuse kui riigihangete korraldamise teenusega. Pisut langes toetuse taotlejate poolne rahulolu RTK kui rakendusüksusega, mis võib olla tingitud näiteks, et rakendati keerulisemaid meetmeid või et koormused olid suuremad tulenevalt vana perioodi lõpetamisest ja uue käivitamisest. Mõnevõrra rohkem langes rahulolu dokumendihaldus- ja arhiiviteenusega, mille tagamaad peituvad ilmselt uute klientide lisandumises.

RTK on organisatsiooni siseselt kokku leppinud (tuginedes ka teooriale), et indeksi vahemik - 100-0 vajab kindlasti tähelepanu, 1-29 on hea, 30-70 väga hea ja 71-100 suurepärane tulemus. Strateegia tasandil on lepitud soovitud sihttasemenähtena kokku 50 protsenti ja rohkem. Enne 2025. aastat oli see 50-70 protsenti, aga seda alandati, peamiseks põhjuseks kokkuhoiust tulenev teoreetiline võimalus, et väiksemate kuludega ei suudeta päris samal tasemel teenuseid osutada.

Programmi tegevus:	IKT valdkonna arendamine ja korraldamine Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuses
Eesmärk:	Kvaliteetne ja tõhus tugiteenus infotehnoloogia valdkonnas
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdik</u>	
RmIT-i poolt pakutavate teenuste kliendirahulolu (5-palli skaalal)	

RmIT-i poolt pakutavate teenuste kliendirahulolu:

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (RmIT) hindab regulaarselt oma teenuste kvaliteeti kliendirahulolu-uuringu kaudu, mille eesmärk on koguda tagasisidet valitsemisala asutustelt ning analüüsida IKT-teenuste tugevusi ja arendusvajadusi. Küsitlus viiakse läbi kord aastas Limesurvey veebirakenduse abil ning hindamine toimub 5-palli süsteemis. Uuringu sihtrühmaks on peamiselt kliendipoolsed IT-juhid, teenusejuhid ja infosüsteemide peakasutajad Rahandusministeeriumist, Maksu- ja Tolliametist, Statistikaametist, Riigi Tugiteenuste Keskusest, Rahapesu andmebüroost, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumist ning Valitsusportaali teenuse kasutajate hulgast.

Alates 2022. aasta juulist liikus RmIT-ist arvutitöökohateenus Riigi Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia Keskusesse. Selle tulemusel keskendus RmIT IKT arenduse ning halduse teenuse pakkumisele ning liikus teenusepõhisele toimemudelile. Muutused mõjutasid koostööpraktikaid ja klientide ootusi, mille tulemusel on kliendirahulolu mõnevõrra langenud.

Kliendirahulolu kujuneb RmITi ja klientide koostöös, sageli ka arenduspartnerite kaasabil ning see peegeldab ühise töö tulemust. Rahuloluhinne pakub väärtuslikku sisendit teenuste arendamiseks ja koostöö tõhustamiseks.

Aastaks 2024 oli RmITi kliendirahulolu sihttasemeks seatud 4,2 palli. Küsitluse tulemusena kujunes keskmiseks hinnanguks 3,98 palli. Tagasiside põhjal hindavad kliendid jätkuvalt süsteemide töökindlust ja kiiret reageerimist probleemidele, kuid ootavad suuremat paindlikkust arenduste elluviimisel, et ideed jõuaksid kiiremini teostuseni. See toob esile vajaduse arendusprotsesside tõhustamiseks, lahenduste automatiseerimiseks ja uute tehnoloogiate rakendamiseks, et pakkuda veelgi kaasaegsemaid ja paindlikumaid teenuseid.

Programmi tegevus:	Riiklik statistika ja vastava poliitika kujundamine
Eesmärk:	Riiklik statistika ja teave kajastab tarbijatele huvipakkuvaid, aja- ja asjakohaseid valdkondi arusaadavalt, tagades järjepidevuse ning tõhususe.
<u>Programmi tegevuse tasandi mõõdikud</u>	
Statistikaameti usaldusväärsus, koht	
Statistikaameti näitajate kasutamine meedia poolt, kajastusete arv aastas, >	
Andmeesitaja rahulolu, indeks, ≥	
Rahvusvaheliste missioonide hinnangud	
Statistika kasutamine, veebikülastuste arv, miljonit	
Andmeesitajate halduskoormus, eesmärk aastaga vähendada ca 5% eelmise aasta tundide arvust	

Statistikaameti usaldusväärsus, koht edetabelis:

Turu-uuringute aktsiaselts uurib kvartaalselt 18+ aastase Eesti elanikkonna seas erinevate institutsioonide usaldusväärsus. Usaldusväärsus on statistikaameti üks põhiväärtustest ja seetõttu samuti uuringus osaline. Valimisse kaasatutelt küsitakse: “Mil määral Te usaldate järgmisi institutsioone?”. Vastamiseks antakse ette variandid: täielikult usaldate / pigem usaldate / pigem ei usalda / üldse ei usalda / ei oska öelda.

Üha ajakohasema ja arusaadavama statistika tegemise tulemusena, mis on teisisõnu kiirem, detailsem ja paremini ühiskonna vajadusi kajastav, saab kasvatada inimeste usaldust veelgi nii ameti kui ka üldisemalt statistika vastu. Selle saavutamiseks tuleb teha pingutusi protsesside, meetodikate ja infosüsteemide ümberkujundamiseks. Statistikaameti usaldusvääruse üks oluline näitaja on kindlasti ka statistika avaldamistähtaegadest kinni pidamine. Samuti näitab statistikaameti veebilehe (sealhulgas andmebaasi) külastatavuse statistika, millist väärtust ja usaldust suudame inimestele pakkuda.

2026. aastal lõpetatakse mõõdiku seiramine programmi tegevuse tasandil ja liigub asutuse siseseks mõõdikuks, mida seiratakse statistikaameti strateegia raames.

Statistikaameti kajastamine meedia poolt, kajastuste arv aastas:

Meedikajastuste arv aastas näitab üht osa statistikaameti nähtavusest. Samuti ajakirjanduse usaldust statistikaameti vastu.

2026. aastal lõpetatakse mõõdiku seiramine programmi tegevuse tasandil ja liigub asutuse siseseks mõõdikuks, mida seiratakse statistikaameti strateegia raames.

Andmeesitaja rahulolu indeks (skaala muutus 2023):

Varem kasutati andmeesitajate rahulolu hindamisel soovitusindeksi metoodikat, kuid alates 2023. aastast muudeti metoodikat. Metoodika muudeti selgemaks andmeesitamise detailide rahulolu kaardistamiseks, sest soovitusindeksi metoodika ei ole mõeldud sellise info kogumiseks. Andmeesitaja rahuloluindeksi hindamiseks küsib statistikaamet elektroonilise andmeesituskanali eSTATi kaudu küsimustike esitajate hinnangut ja ettepanekuid. Küsimus, millele hinnangut mõõdetakse on: "kui lihtne oli seda küsimustikku täita". Kasutusel on Linkerti skaala 1-5, kus „1“ näitab väitega täielikku mittenõustumist ja hinnang „5“ väitega absoluutset nõustumist.

Andmetarbijate rahulolu hindamisel kasutatakse jätkuvalt soovitusindeksi metoodikat.

Statistika kasutamine, veebikülastuste arv, miljonit:

Statistikaamet mõõdab veebikülastusi Google Analyticsi abil, jälgides külastusi ehk sessioone. 2022. aastal kasvas veebikülastuste arv märkimisväärselt rahvaloenduse tõttu, mis suurendas huvi statistikaameti andmete vastu. Erakordseks muudab 2022. aasta loenduse see, et esmakordselt toimus andmete kogumine ja avaldamine samal aastal.

Suuremat külastuste langust nägime, kui rakendasime oma veebides küpsiste kasutamise. See mõjutab meie külastusi nüüd ja ka edaspidi. Meie külastused langevad ka puhkuste perioodil (koolivaheajad), sest meie veebirakendusi külastatakse nii töö kui kooli pärast. Külastused võivad langeda ka siis, kui ühiskonnas on tugevalt üleval teemad, mis meiega seotud ei ole.

Külastuste tõusu tekitab näiteks uute andmete avaldamine või kui käime majast väljaspool oma andmeid ja veebirakendusi tutvustamas. Samuti mõjutavad külastuste tõusu ühiskonnas aktuaalsed teemad, kui need on selgelt meie poolt avaldatud andmetega seotud (näiteks THI). Näiteks epideemia ajal suurenes huvi surmade statistika vastu.

Andmeesitajate (ettevõtted) halduskoormus tundides, eesmärk aastaga vähendada ca 5% eelmise aasta tundide arvust (alates 2025 4%):

Statistikaamet hindab andmeesitaja halduskoormust, küsides eSTATi kaudu laekuvate küsimustike esitajatelt, kui palju aega kulus küsimustiku täitmisele. Küsimustiku täitmisele kulunud aja märkimine on kohustuslik iga küsimustiku ühe perioodi kohta, kus ühe perioodi vastused esindavad ka sama küsimustiku ülejäänud perioode. Puuduvad või ebatõenäolised väärtused imputeeritakse.

Küsimustike arv aastate lõikes varieerub, sest kõiki uuringuid ei tehta iga-aastaselt. Näiteks 2023. aastal toimus töötasu struktuuriuuring, mille halduskoormus oli umbes 22 tuhat tundi. See uuring toimub iga nelja aasta tagant. Küsimustike pikkus muutub, sest statistika tarbijate huvides lisatakse uusi küsimusi ja võimalusel vähendatakse küsimusi, kui andmed saadakse administratiivallikatest.

Halduskoormus sõltub küsimustike arvust, ettevõtjate arvust, kes küsimustikule vastavad, ning küsimustiku pikkusest ja keerukusest. See tähendab, kas küsitavad andmed on ettevõttel olemas või peab ta tegema eraldi andmete kogumist ja töötlemist, et neid esitada.

Umbes 40 protsenti halduskoormusest moodustab kaupade väliskaubandusega seotud andmete esitamiseks kuluv aeg. Kuna neid andmeid ei koguta eSTAT-i kaudu, siis ei kogutud ka nende täitmiseks kulunud aega esitajatelt aastatel 2019–2022. Selle asemel kasutati statistikaameti hinnangut. 2023. aastal viidi andmeesitajate seas läbi küsitlus, mille alusel arvutati 2023. aasta halduskoormus. Kuna varasemad hinnangud erinesid oluliselt küsitluse tulemustest, korrigeeriti ka 2022. aasta halduskoormuse andmeid.

2024. aastal hakati osaliselt kasutama teiste Euroopa Liidu riikide ekspordiandmeid, mis võimaldas oluliselt vähendada kaupade väliskaubanduse küsimustiku "Kauba saabumine" andmete esitajate arvu. Alates 2025. aasta algusest ei pea ettevõtjad enam statistikaametile andmeid esitama, kui kaup saabub Euroopa Liidust. Kogu vajalik info saadakse teiste liikmesriikide lähetusandmetest.

Aastane halduskoormus hindab võimalikult täpselt ettevõtjate koormust andmete esitamiseks, kuid selle muutus ei ole seotud ainult statistikaameti tegevusega. Meie eesmärk on seda mõõdikut jälgida ja teha omalt poolt kõik võimalik, et koormus väheneks.